

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
DOWN SENDROMU, OTİZM VE DİĞER GELİŞİM
BOZUKLUKLARININ YAYGINLIĞININ TESPİTİ İLE
İLGİLİ BİREYLERİN VE AİLELERİNİN
SORUNLARININ ÇÖZÜMÜ İÇİN ALINMASI GEREKEN
TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ MAKSADIYLA
KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU
(10 / 242, 349, 392, 394, 397, 401)
TUTANAK DERGİSİ**

**7'nci Toplantı
19 Haziran 2019 Çarşamba**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve turnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Kemal Çelik'in, Komisyonun bugünkü gündemine ve Türkiye'de konuyla ilgili farkındalığın artmasına ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Millî Eğitim Uzmanı Kadir Burak Salimoğlu'nun, Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğü'nün görev kapsamında olan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iş ve işlemleri ile sunulan hizmetler hakkında sunumu

2.- Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. İbrahim Durukan'ın, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, sorun alanları ve öneriler hakkında sunumu

3.- Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Bölümü Öğretim Üyesi Psikolog Prof. Dr. Azime Şebnem Soysal Acar'ın, özgül öğrenme güçlüğü nedenleri, tespiti, sorunların çözümü için öneriler hakkında sunumu

4.- Hasan Kalyoncu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü Prof. Dr. Tevhide Kargın'ın, özel gereksinimli çocukların eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

5.- Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Atıf Tokar'ın, Dernek olarak yaptıkları çalışmalar, bu alanda karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

IV.- ARAŞTIRMA KOMİSYONLARI

A)GÖRÜŞMELER

1.- Doç. Dr. İbrahim Durukan, Prof. Dr. Azime Şebnem Soysal Acar, Prof. Dr. Tevhide Kargın ile Milli Eğitim Bakanlığı ve Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneği temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşmeler

**DOWN SENDROMU, OTİZM VE DİĞER GELİŞİM BOZUKLUKLARININ
YAYGINLIĞININ TESPİTİ İLE İLGİLİ BİREYLERİN VE AİLELERİNİN SORUNLARININ
ÇÖZÜMÜ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ MAKSADIYLA
KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU (10 / 242,349, 392, 394, 397, 401))**

7'nci Toplantı

19 Haziran 2019 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Down Sendromu, Otizm ve Diğer Gelişim Bozukluklarının Yaygınlığının Tespiti ile İlgili Bireylerin ve Ailelerinin Sorunlarının Çözümü İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 11.06'da açıldı.

Komisyon Başkanı Kemal Çelik, Komisyonun bugünkü gündemine ve Türkiye'de konuyla ilgili farkındalığın artmasına ilişkin bir açıklama yaptı.

Millî Eğitim Uzmanı Kadir Burak Salimoğlu tarafından, Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğünün görev kapsamında olan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iş ve işlemleri ile sunulan hizmetler,

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. İbrahim Durukan tarafından, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, sorun alanları ve öneriler,

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Bölümü Öğretim Üyesi Psikolog Prof. Dr. Azime Şebnem Soysal Acar tarafından, özgül öğrenme güçlüğü nedenleri, tespiti, sorunların çözümü için öneriler,

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü Prof. Dr. Tevhide Kargın tarafından, özel gereksinimli çocukların eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri,

Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Atıf Tokar tarafından, Dernek olarak yaptıkları çalışmalar, bu alanda karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri,

Hakkında birer sunum yapıldı.

Doç. Dr. İbrahim Durukan, Prof. Dr. Azime Şebnem Soysal Acar, Prof. Dr. Tevhide Kargın ile Millî Eğitim Bakanlığı ve Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneği temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 15.21'de toplantıya son verildi.

19 Haziran 2019 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.06

BAŞKAN: Kemal ÇELİK (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Radiye Sezer KATIRCIOĞLU (Kocaeli)

SÖZCÜ: Bahar AYVAZOĞLU (Trabzon)

KÂTİP: Hülya NERGİS (Kayseri)

BAŞKAN – Değerli arkadaşlarım, hepiniz hoş geldiniz.

Ben biraz geciktim. Bu Akdeniz Parlamenterler Asamblesinin bir toplantısı vardı. Dışişleri Bakanımız da geldi, onun için gecikme oldu, kusura bakmayın.

Hoş geldiniz tekrar.

7’nci toplantımızı bugün yapıyoruz.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Kemal Çelik’in, Komisyonun bugünkü gündemine ve Türkiye’de konuyla ilgili farkındalığın artmasına ilişkin açıklaması

BAŞKAN – Toplantımızda sunum yapacak olan kurumlar ve STK’lerden kısaca bahsetmek istiyorum.

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğünün sunumu var. İlk sunumu onlar yapacak. Daha sonra Sayın Doçent Doktor İbrahim Durukan Beyefendi’nin galiba biraz acil bir işi varmış, onun sunumunu alacağız, sonra İbrahim Bey’le ilgili soru-cevap varsa onu da alacağız. Daha sonra Profesör Doktor Azime Şebnem Soysal Acar Hanımefendi’nin sunumu var. Daha sonra Profesör Doktor Tevhide Kargın’ın sunumu var. Ayrıca, Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneğinin bir sunumu olacak. Ondan sonra da soru-cevaba geçiyoruz.

Tabii ki gerçekten çok yararlı toplantılar yaptık bu arada. Katkıda bulunan arkadaşlarımıza, bakanlıklarımızın ilgili kuruluşlarına çok teşekkür ediyorum. Ayrıca, uzman arkadaşlarımızın çok güzel katkıları oldu ve katkıları olmaya devam edecek. Onlara çok teşekkür ediyorum. İlgili STK’lerin de çok güzel katkıları oldu. Tabii, daha çok katkı bekliyoruz, onun için çok teşekkür ediyorum.

Bu toplantı gerçekten hepimizin toplantısı yani doğrudan ailelerimizi ilgilendiren bir toplantı, onun için daha çok kurumları da dinleyeceğiz. Örneğin, önümüzdeki haftalarda biz RTÜK’ü dinleyeceğiz. YÖK’ten ilgili arkadaşlarımızı dinleyeceğiz. Özellikle, Down sendromu, otizm konusunda çok başarılı sonuçlar almış aileler var, onları dinleyeceğiz. Bugün gelememiş ama özel eğitim hukukunda bize bilgi sunacak olan bir hanımefendiyi dinleyeceğiz, inşallah o da gelecek. Yani buradan şunu söylemek istiyorum: “Farkındalık” diye sürekli tırnak içinde bahsediyoruz ya, “farkındalık” olayında, zannediyorum, belki Türkiye belli bir noktaya geldi, bu sevindirici bir şey ama daha iyi noktalara gelmemiz lazım.

Geçenlerde biz milletvekili arkadaşlarımızla konuşurken de “Tabii, Doğu, Güneydoğu ve İç Anadolu Bölgesi’nde biraz daha farkındalıkta zayıf durumdayız.” diyor, onu da bizim çözmemiz lazım, o soruna da el atmamız gerekiyor. Gerekirse oralarda bir iki ilimizi de ziyaret etmeyi düşünüyoruz, hatta yani büyük bir medya desteğiyle böyle bir şeyi de düşünüyoruz ama tabii, önümüzdeki en büyük sıkıntı da belki zaman meselesi bizim için. Bu zaman işi, galiba Meclis temmuzun 15’i midir,

temmuzun sonu mudur, tam, net, partilerin uzlaşması gerekiyor bu konuda, çalışacak. Ondan sonra da çok az bir süremiz kalıyor. Onun için Meclisin tatile girişinden önce bizim dinlemelerimizi bitirmemiz gerekiyor, yazıma da başlamamız gerekiyor. Ondan sonra da gerekirse o gezilerimizi, ziyaretlerimizi, farkındalıkları oluşturmamızı sağlamamız gerekiyor diye bir ön düşüncemi belirteyim istedim ve şimdi sözü Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne bırakıyorum.

Yaygın Eğitim ve Barınma Hizmetleri Daire Başkanı Hasan Kaleli Bey, siz arkadaşları da tanıtırmısınız ayrıca.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
YAYGIN EĞİTİM VE BARINMA HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANI HASAN KALELİ –
Memnuniyetle Başkanım.

BAŞKAN – Buyurun.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
YAYGIN EĞİTİM VE BARINMA HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANI HASAN KALELİ – Sayın Başkanım ve saygıdeğer Komisyon üyeleri, Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü adına buradayım. Öncelikle değerli Komisyonumuza çok teşekkür ediyoruz Genel Müdürüm adına bize de böyle bir ortamda bizim de arz edeceğimiz şeyleri söyleme fırsatı verdiğiniz için.

Yaygın Eğitim ve Barınma Hizmetleri Daire Başkanlığı uhdesinde özel eğitim ve rehberlik merkezlerinin açılış, kapanış, devir işlemleri, standartlarıyla ilgili iş ve işlemleri yürütüyoruz. Bu kurumlarla ilgili eğer izin verirsiniz, müsaade ederseniz uzmanımız Kadir Burak Salimoğlu size bir sunum yapacak. Bu toplantının hayırlara vesile olmasını diliyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Yalnız, sunumumuz yirmi dakikayı geçmesin. Böyle bir uygulamamız var. Zaten yeterli oluyor. Ona da dikkat edelim.

Buyurun.

III.- SUNUMLAR

1.- Millî Eğitim Uzmanı Kadir Burak Salimoğlu'nun, Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğünün görev kapsamında olan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iş ve işlemleri ile sunulan hizmetler hakkında sunumu

MİLLÎ EĞİTİM UZMANI KADİR BURAK SALİMOĞLU – Sayın Başkanım ve saygıdeğer Komisyon üyeleri; Millî Eğitim Uzmanı Kadir Burak Salimoğlu. Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğünün görev kapsamında olan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iş ve işlemleriyle ilgili, sunulan hizmetlerle ilgili sunum gerçekleştireceğim.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında faaliyet gösteren kurumlardır. Bu merkezlerin görev tanımı 5580 sayılı Kanun'da şu şekilde ifade edilmektedir: “Özel eğitim gerektiren bireylerin konuşma ve dil gelişim güçlüğü, ses bozuklukları, zihinsel, fiziksel, duyuşsal, sosyal, duygusal veya davranış problemlerini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini yeniden en üst seviyeye çıkarmak, temel öz bakım becerilerini ve bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak...” şeklinde Kanun'da bu kurumların görevleri tanımlanmıştır.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin açılış, kapanış, devir, nakil, program ilavesi ve personel işlemleri ve ödeneklerine ilişkin tüm işlemler Genel Müdürlüğümüz uhdesinde yürütülmektedir. Bu kapsamda Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği ve Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği bu işlemleri düzenleyen iki yönetmeliktir.

Söz konusu merkezler 2006 yılından itibaren Bakanlığımıza bağlanmıştır. Daha öncesinde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyetlerine devam etmekteydi bu merkezler ve bize devredildiği tarihte rakamlara bakıldığında yaklaşık olarak 329 kurum ve öğrenci sayısı olarak da 60 bin civarında bir öğrenci sayısından bahsedilmektedir. Ayrıca, o dönem için sadece sosyal güvenlik kaydı bulunan bireylere özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti verildiğini görmekteyiz.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri 2006 yılında Bakanlığımıza devredildikten sonra 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle sosyal güvenliği olup olmadığına bakılmaksızın tüm engelli bireylere bu hizmetin, özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetinin verilmesi hüküm altına alınmıştır. Bunun için gereken şartlar şunlardır: Sağlık kurulu raporuyla yüzde 20 oranında engeli olduğunun tespit edilmesi ve yine rehberlik ve araştırma merkezi bünyesindeki özel eğitim değerlendirme kurullarınca destek eğitim alması gerektiği değerlendirilen bütün engelli bireylerin bu eğitimlerden ücreti Hazine ve Maliye Bakanlığımızın bütçesine konulan ödenekten karşılanmak üzere ve ailelerin hiçbir ücret ödmeden yararlanmaları kararlaştırılmış ve sağlanmıştır. Söz konusu kurumların Bakanlığımıza bağlanmasından ve sosyal güvenlik kaydı olup olmadığına bakılmaksızın tüm bireylerin bu hizmetten yararlanmasının sağlanmasından sonra kurum ve öğrenci sayısının hızla arttığını görmekteyiz. Bu anlamda bakıldığında son durumda 2.597 kurum sayısına ulaşmış bulunmaktayız ve her geçen gün de bu kurum sayısı, kurum açılışları devam etmekte. Ayrıca, aylık olarak baktığımızda aylık olarak bu hizmetten yararlanan öğrenci sayısı değiştiğinden son ay olarak 384.560 engelli bireye toplam 7 engel türünde bu hizmetin verildiğini görmekteyiz.

Ayrıca, rehberlik araştırma merkezlerince özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden destek eğitimi alması önerilen bireylere ücretsiz bir şekilde ayda sekiz saat bireysel ve önerilmesi hâlinde de yine dört saat ilave olarak grup eğitimi verilmesi Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği kapsamında sağlanmaktadır. Sunulan bu eğitimin ücret olarak karşılığı, kurumlara Hazine ve Maliye Bakanlığınca her yıl yayımlanan ve en son 2019 yılı Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Bireylere Verilecek Eğitim Desteği Tutarlarına İlişkin Tebliğ kapsamında belirlenmektedir. Buna göre Sayın Başkanım, bireysel eğitimler için KDV hariç öğrenci başına kurumlara 632 lira, grup eğitimleri için ise 177 Türk lirası ödenmektedir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde sunulan eğitimlere, eğitim içeriklerine ilişkin ise eğitim programları, yine Bakanlığımızdaki Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü uhdesinde güncellenmektedir. Ayrıca, merkezlerin işleyişine ilişkin ihtiyaç duyulan alanlarda düzenleme yapılması amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nde de değişiklik yapılması planlanmıştır. Bu kapsamda yapılan değişikliklere ilişkin ilgili paydaşlar olan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Temel Eğitim Genel Müdürlüğünden görüşler alınarak bahsettiğim yönetmelik imzaya arz edilmiştir.

Yönetmelik değişikliğiyle hedeflenen, planlanan değişiklikler şunlardır: Evden çıkamayacak durumda olan bedensel engelli bireylerin ev ortamında destek eğitim faaliyetlerinden yararlanabilmeleri, bireyin raporu devam ettiği sürece herhangi bir ayda alamadığı eğitimlerini bir kısıtlama olmaksızın istediği kurumda ve ayda alabilmesi, engelli bireylerin kendilerine uygun olan saatlerde eğitim alabilmelerini sağlamak için iş planı -hâlihazırda uygulanan- uygulamasının kaldırılması, zorunlu

eğitim çağında olup da tam gün okulda bulunan engelli bireylerin haftada bir yarım gün okullarından izinli sayılmaları, kurumlarda sunulan eğitimlere ilişkin devam-devamsızlık durumunun kameralı takip sistemiyle yapılarak suistimallerin önlenmesi.

Kameralı takip ve biyometrik yöntemle hem eğitim personeli hem de engelli bireylerin devam takibi 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 43'üncü maddesiyle hüküm altına alınmış ve bu bireylerin ders devam takiplerinin biyometrik yöntem veya kameralı takip sistemiyle yapılması sağlanmıştır. Bu kapsamda biyometrik yöntemle ilgili çalışma şu an için TÜBİTAK'ın uhdesinde "yüz tanıma sistemi" adı altında devam etmekte ve yine bir ilimizin bir ilçesinde büyük bir kurumda demo uygulaması yapılmış bulunmaktadır.

Sistemin uygulamaya konulmasıyla kameralı takip sisteminden aşağıdaki hususlarda fayda elde edilmesi beklenmektedir: Kameralı takip sistemi manuel bir sistem olduğundan insan hatasına ve ihmeline açık bir sistem. Biyometrik yöntem ise on-line ve anında takip imkânı sunarak iller arasındaki uygulama farklılıklarını sona erdirecek olan bir sistemdir. Biyometrik sistem ödenek kaybına uğramak istemeyen kurumları öğrencilerin devamlılığını sağlamak yönünde de önlem almaya itecek olan bir sistemdir. Ayrıca, imza yetkisi olan ancak fiiliyatta kurumda bulunmayan eğitim personelinin de derslere devamını sağlamaya yönelik olan bir sistem olacaktır. Devam etmediği hâlde etmiş gibi gösterilen bireyler üzerinden alınan ödenekte de kamu zararının azaltılması da biyometrik yöntemin uygulamaya konulmasıyla sağlanmış olacaktır. Eğitim almadığı hâlde almış gibi gösterilen bireylerin ücretsiz yararlanma hakkı dolduğundan biyometrik sistemle bunun da önüne geçilmiş olacaktır yani engelli bireyler eğitimi almadıklarında almış gibi gösterilemeyeceklerinden o ücretsiz eğitim hakları baki kalacaktır.

Sayın Başkanım, şu an ekranınızda 2006 yılından bugüne kadar kurumlara yıl bazında ve 2019 yılında da ay bazında yapılan ödemeler görülmektedir. Toplamda bakıldığında 2006 yılından bugüne kadar kurumlara Bakanlığımız bütçesinden ödenen, gönderilen ödenek 19 milyar 461 milyon 975 bin 638 liradır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine yapılan ödemelerde ders devam takibi amacıyla az önce söylediğim gibi 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 43'üncü maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında kameralı görüntüleme sistemi kullanılmaktadır. Bu sistem 1/9/2018 tarihinden itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Kurumlara yapılan ödemeler geriye dönük olarak il, ilçe millî eğitim müdürlükleri tarafından kamera görüntüleri üzerinden teyit edilmektedir. Kamera görüntüsü tespit edilemeyen ve ödeneği kuruma aktarılmış olan öğrenciler için yapılan ödeme 2 katı ve yasal faiziyle -652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında yine- birlikte kurumdan geri alınmakta ve tekrarı hâlinde de kurumun kurum açma izni iptal edilmektedir.

Yine, buradaki tabloda Sayın Başkanım, kameralı görüntüleme sisteminin 1 Eylül 2018'de uygulamaya başlamasından önceki üç ay ve başladıktan sonraki eylül ayı dâhil olmak üzere dört ayın ödenek öğrenci miktarını görmekteyiz. Devamındaki grafiğe baktığımızda eylül ayı kameralı görüntüleme sisteminin uygulamaya koyulduğu ay olarak bakıldığında ciddi anlamda ödenek miktarında ve öğrenci miktarında düşüş göze çarpmakta tüm Türkiye çapında. Burada, daha sonrasındaki aylara baktığımızda da yine bir yükseliş var fakat bu yükseliş önceki üç ayın yükselişine erişen bir yükseliş değil. Yükseliş, kısmen bir yükseliş olsa da bunun nedenlerinden biri de yine bu ayda "telafi eğitimi" dediğimiz eğitimlerin kurumlara hak olarak tanınmış, sağlanmış olması. Bu tabloya ilişkin yine biraz daha ayrıntılı bakarsak, grafik ayrıntılı olarak incelendiğinde kameralı görüntüleme sisteminin uygulamaya başlanmasıyla birlikte Bakanlığımızca yapılan ödeneklerde azalma olduğu görülmekte. Bu durum derse devam etmeyen öğrencilerin devam etmiş gibi gösterildiğini gösteren bir veri olarak da değerlendirilebilir. Tablo ve grafiğe daha ayrıntılı bakıldığında kameralı sistemin kurumlarda

kullanılmaya başlandığı Eylül 2018 tarihinde ödenek ve öğrenci sayısında azalma olduğu görülmekte. Devam ettiği beyan edilen öğrenci sayısında 6 bin civarında, ödenekte ise 16 milyon 730 bin lira civarında azalma olduğu dikkatimizi çekmekte. Ödenek miktarının öğrenci miktarındaki azalmadan daha fazla olduğu rakamlardan anlaşılmaktadır. Bu durum kameradan önce eğitimlerin tümünü yani sekiz saatin hepsini almış gibi gösterilen bireylerin gerçekte sekiz saatten daha az geldikleri ve buna rağmen sekiz saatin tamamını almış gibi gösterildikleri anlamına gelmektedir.

Eylül 2018 tarihinden sonra ödeneklerin artması ise -biraz önce belirttiğim gibi- iki durumla ilgilidir: Birincisi, telafi imkânının eylül ayından itibaren mevzuata koyulmuş ve uygulanmaya başlanmış olmasıdır. İkincisi ise kameralı sistem manuel olarak kontrol edilen bir sistemdir. Sistemin manuel olması nedeniyle tüm öğrencilerin gelip gelmediği ilçe millî eğitim müdürlükleri tarafından kontrol edilememektedir. Bu nedenle biyometrik yüz tanıma sisteminin önemi ortaya çıkmakta ve ivedilikle uygulamaya koyulması için de çalışmalar hızlı bir şekilde devam ettirilmektedir.

Arz ederim.

BAŞKAN – Evet, çok teşekkür ederim, güzel, yararlı bir bilgi oldu hepimiz açısından.

Size daha sonra sorularımız gelecek ama önce İbrahim Bey’i dinleyelim, ondan sonra da devam edelim.

Buyurun İbrahim Bey.

2.- Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. İbrahim Durukan’ın, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, sorun alanları ve öneriler hakkında sunumu

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ GÜLHANE EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ
ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR.
İBRAHİM DURUKAN – Sayın Başkanım, saygıdeğer Komisyon üyeleri ve değerli misafirler; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün burada çocukluk çağının nörogelişimsel bozukluklarından bir tanesi olan dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğuyla ilgili bir sunum yapacağım. Yansıda görüldüğü gibi, önce tanım verip sonrasında görülme sıklığı, tanı klinik özellikler ve en son olarak da dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğuyla ilgili sorun alanları ve önerilerinden bahsedip sunumu tamamlayacağım.

Niçin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu? Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, okul öncesi başlayan, ilkökul, ortaokul, ergenlik ve hatta yetişkinlikte de farklı belirtilerle devam eden kronik, nörobiyolojik tıbbi bir hastalık. Tedavi edilmediğinde birçok alanda sorunlar yaratıyor. Bunlar işte aile ve yaşıt ilişkilerinde sorunlar, akademik başarısızlık ve ruhsal sorunlar gibi yaşamın birçok alanını etkileyen sorunlar. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu nedir? 3 tane temel sorun alanıyla karakterize nörogelişimsel bir bozukluk olduğunu ifade etmiştim. Burada bu tanı koyduğumuz çocuklar benzer gelişim düzeyindeki çocuklarla karşılaştırıldığında dikkati odaklama ve sürdürme güçlüğü çekerler, aşırı hareketlidirler ve dürtüsellik belirtileri gösterirler. Burada dikkati odaklama ve sürdürme güçlüğünü belki biraz açmak lazım. Okula devam eden, okul çağındaki bir çocuğun ya da herhangi bir bireyin dikkatini bir konu üzerinde sürekli yoğunlaştırması çok mümkün değil. Yapılan çalışmalarda örneğin ilkökul 1’e başlayan bir çocuk için dikkatini derste ya da başka bir görevde sürdürebilmesi için on-on iki dakika ortalama bir süreden bahsediyoruz. Sonrasında, normal gelişim gösteren çocukların dikkatinin dersten ya da diğer görevden dağıldığı ifade edilir. Bu anlamda, hani hangi çocuğun dikkati eksik, hangi çocukta dikkati sürdürme güçlüğü var diye bakıldığında bu nokta önemli gözüküyor. Görülme sıklığı nedir? Genel olarak okul çağı çocuklarında görülme sıklığının

yüzde 3 ila 5 arasında olduğu kabul edilir. Yurt dışında yapılan iki tane meta-analiz çalışması var. 2007’de yapılan çalışmada sıklığın yüzde 5,3, yine aynı ekibin 2015 yılında yaptığı çalışmada ise oran yüzde 3,4 olarak bildirilmiştir. Ülkemizde yapılan çalışmalarda oranlar yüzde 5 ila yüzde 12,4 arasında değişmektedir. Bu farklılık nereden kaynaklanmaktadır diye baktığımızda iki tane temel sebep var. Bir tanesi, çalışma yapılan, araştırma yapılan örneklemin farklı olması. Hem toplum temelli örneklem hem de klinik örneklem açısından farklılıklar arz edebiliyor. Erişkin yaş grubunda da devam eden bir tıbbi bozukluk. Erişkinlikte görülme sıklığının yüzde 2 ila 3 arasında değiştiği ifade ediliyor. Tüm nörogelişimsel bozukluklarda olduğu gibi dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu da erkeklerde kızlara oranla daha sık görülüyor.

Baktığımızda, biz öğretmenlerden ve ailelerden dikkat eksikliğiyle ilgili söylenenlerin çocukların bir kulağından girip diğer kulağından çıktığı, sınavlarda sürekli basit hatalar yaptığı, aklının hep başka yerde olduğu, sanki dersi hiç dinlemediği, dersi dinlerken başka bir yerdeymiş gibi görüldüğü; aşırı hareketlilikle ilgili ise motor takılmış gibi sürekli hareket hâlinde olması, kıpır kıpır olması, eli dursa ayağı, ayağı dursa ağzı durmaz tarzında ifadeler ve sınıfta sırası hariç her yerde görüldüğü ifade ediliyor.

Dürtüsellekle ilgili bizler...

BAŞKAN – Hocam, Sayın Hocam...

RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli) – 2 slayt geriye gidebilirsiniz, o verileri iyi not alalım. Sunum yok elimizde. Bir tane oranları, erken yaş grubunu...

Tamam, teşekkür ederim.

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ GÜLHANE EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. İBRAHİM DURUKAN – Dürtüsellik deyince, dürtüsellekle ilgili ailelerden ve öğretmenlerden çocuğun soruyu dinlemeden cevabını vermeye çalıştığı, yaptığı hareketin nereye varacağını hiç düşünmediği, parmak kaldırmadan konuşmaması gerektiğini öğrenemediği, başkalarını konuşturmadığı, her lafa karıştığı gibi yakınmalar ve şikâyetleri duyuyoruz.

Tanı koyarken dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunun tanısını biz klinisyenler klinik görüşmeyle ve klinik gözlemlere dayanarak koyuyoruz. Burada tabii, tanıya yardımcı olması anlamında davranış değerlendirme ölçekleri var. Bu davranış değerlendirme ölçeklerinin Türkçeye geçerlik, güvenilirlikleri yapılmış, bizim toplumumuz için geçerlik güvenilirliği olan ölçekler. Bu anlamda bu ölçekler hem aileler tarafından hem de çocuğun öğretmenleri tarafından doldurulur. Eğer çocuğun zekâsıyla ilgili bir problem düşündüğümüzde de zekâ testlerini planlıyoruz.

Klinik tanı görüşmesinde çocuğun gelişim öyküsü önemli. Aile öyküsü önemli çünkü dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu yüzde 75 oranında genetik geçiş gösteren tıbbi bir bozukluk. Hastalık öyküsü ve klinisyenin yapacağı gözlem klinik tanı açısından önemli. Tanı koyabilmek için tanı sistemleri bize temel olarak sorunların, çocuğun ya da ailenin bize bildirdiği sorunların, okul öncesi dönemde, 7 yaşından önce başlaması gerektiğini, ev ve okul gibi ya da iş ortamı gibi en az 2 farklı ortamda gözlenmesi gerektiği, mevcut belirtilerin kalıcı ve sürekli olması, en az altı aydır devam ediyor olmuş olması, okul ve toplumsal ilişkilerle ilgili işlevsellikte belirgin bozulmaya yol açması gerektiği ifade ediliyor.

Tabii, tanı beraberinde ayırıcı tanı sorusunu getiriyor. Ayırıcı tanı anlamında biz dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan çocuklarda özgül öğrenme güçlüğü, kaygı bozuklukları, depresyon, sınır zekâ işlevi, zihinsel gerilik, önemli düzeyde işitme ve görme sorunları ve çocuğa yeterince sınır konmaması gibi durumları gözden geçiriyoruz.

Şimdi, hastalığın sebepleri neler, bunlara biraz vurgu yapmak istiyorum izninizle. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunun en önemli sebebinin yapılan araştırmalarda genetik olduğu ifade ediliyor, genetik nedenler olduğu ifade ediliyor. Yapılan araştırmalarda eğer bir çocukta -tek yumurta ikizleriyle ilgili çalışmalar- eğer bir kardeşte dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanısı varsa diğer kardeşte dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu görülme sıklığı yüzde 50 ile 80 arasında değişiyor. Eğer bu ikizler çift yumurta ikizleri ise diğerinde dikkat eksikliği görülme olasılığı yüzde 33 ile 50 arasında değişiyor. Her bir kardeşte DEHB tanısı varsa diğer kardeşte de dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu görülme sıklığı yüzde 20 ile 40 arasında bildiriliyor yani bu ortalama görülme sıklığının yaklaşık 5-10 katına karşılık geliyor. Yapılan çalışmalarda hastalığın kalıtılabilirlik oranının yüzde 76'lar düzeyinde yani kabaca dörtte 3'ünün genetik faktörlerle ilişkili olduğu biliniyor.

Nörogelişimsel bir hastalık olduğunu ifade etmiştik dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunun. Beyinde birtakım yapısal ve işlevsel anormalliklere yol açıyor. Bakıldığında, beyinde 3 tane temel alanın etkilendiğini görüyoruz. Birincisi, ön beyin bölgesinde bizim "prefrontal korteks" diye isimlendirdiğimiz alan. Burası, tabii, dikkati sürdürme, karar verme, erteleme gibi birtakım zihnin yürütücü işlevlerinin yapıldığı alan. İkinci olarak "korteks altı bölgeler" diye tanımladığımız motor kontrolü sağlayan beyin bölgeleri ve üçüncü olarak da beyincik bölgesinin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunda etkilendiğini... Hem yapısal olarak, hacimsel olarak bir azalmadan hem de işlevsel olarak bir bozulmadan bahsediliyor.

Yapılan araştırmalarda hücresel düzeyde baktığımızda sinaptik aralıkta dopamin ve nöradrenalin miktarının göreceli olarak azlığından bahsediliyor. Etiyolojide en önemli nörokimyasal maddeler dopamin ve nöradrenalin. Bunların salınımında, nöronlardan sinaptik aralığa salınımında ya da reseptör duyarlılığında sorunlar olduğunu araştırmalar bize göstermekte.

Bir diğer etiyolojik faktör gıda katkı maddeleri ve toksinler. Bu konuyla ilgili 2000'li yılların başında önemli çalışmalar var ve DEHB'yle ilişkili olmadığı, DEHB'nin etiolojisinde rolü gösterilemediği ifade edilmiş. Diğer çevresel risk faktörleri, tabii... Biz yaklaşık yüzde 75'inin genetik sebeplere bağlı olduğunu ifade etmiştik. Kabaca geriye kalan yüzde 25'lik dilimi de çevresel risk faktörleri üzerinde araştırmalar var. Gebelikte annenin alkol ve özellikle sigara kullanımının önemli, çok yüksek risk faktörü olduğu çalışmalarda bildiriliyor. Hamilelikte ya da bebeklik döneminde bebeğin yüksek düzeyde kurşuna maruz kalması yine önemli bir risk faktörü. Bunun yanında erken doğum, düşük doğum ağırlığı, hamilelikte ya da bebeklik döneminde geçirilen enfeksiyonlar, düşük riski, eklamsi, preeklamsi gibi tıbbi tanımlar, zor doğum öyküsü gibi hamilelik ve doğumla ilgili komplikasyonların da DEHB için risk faktörü olduğu araştırmalarda bildiriliyor.

Tabii, psikiyatride genel kabul gören şöyle bir şey var: Bir psikiyatrik tanımla sıklıkla beraberinde diğer psikiyatrik bozukluklarla beraber seyrediyor. Biz dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olgularında özgül öğrenme güçlüğü, kaygı bozuklukları, depresyon, alkol-madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı gibi diğer birçok psikiyatrik bozukluğu da beraber görüyoruz. Yani bir çocuğu ya da genci değerlendirirken sadece vakanın dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanısına değil de ilave psikiyatrik bozukluklara da odaklanmamız gerekiyor.

Tedavinin bu sunumun belki en önemli tartışma kısmının da önemli noktalarından bir tanesi olduğunu düşünüyorum. Hem Amerika'da hem de Avrupa'da dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tedavisiyle ilgili tedavi kılavuzlarında ilk sırada mutlaka ilaç tedavisine yer veriliyor ve onun önemi, altı çiziliyor. İlaveten, hani anne baba eğitimi biz tüm çocuk ve ergen danışanlarımızın ebeveynlerine veriyoruz. Burada da önemli. Nerede sınır koyacak, nasıl davranacak? Bilişsel davranışsal terapiler

ergenlikte ve erişkinlikte psikoterapi almak isteyen bazı olgularda yararlı olabiliyor. Özel eğitim programlarından yine sunumumun son kısmında bahsetmeye çalışacağım. Sadece olguda dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanısı varsa çok gerek olmadığını düşünüyoruz.

İlaç tedavisini biraz detaylandırmak istiyorum. Tüm tedavi kılavuzlarında, hem Amerika hem Avrupa ilk tercih olarak psikostimülanlar diye tanımladığımız uyarıcı ilaçlar ilk şeyde. Metilfenidant ve amfetamin türevleri. Metilfenidant 6 yaşından sonra, amfetamin ise 3 yaşından sonra kullanılabilir ancak amfetamin preparatları ülkemizde henüz yok. Bu bir eksiklik gibi gözüküyor, ben sunumumun son kısmına onu da getirdim. Türkiye’de ikinci tercih metilfenidanttan sonra ve atomoksetin preparatı. Diğer, 4,5 ve 6’ncı sıradaki ilaçlar özellikle son dönemde çok nadiren kullanılan, ilk tercih olarak hatta ikinci tercih olarak da çok nadiren kullanılan ilaçlar.

Uyarıcı ilaçlara biraz detaylı baktığımızda metilfenidant çocuklarda maksimum 60 mg/gün dozunda kullanılmalı. Güçlü etkili bir ilaç, etki gücünün 0,80 ila 0,95 arasında olduğu ifade ediliyor. Etki gücü 0,80 deyince ne anlamamız gerekiyor. Bilimsel araştırmalarda 0,80 ve üstü etki gücü varsa bir ilacın bunun güçlü etkili olduğunu; 0,50 ila 0,80 arasında ise bunun orta etki gücüne sahip; 0,20-0,50 arasındaysa etki gücünün zayıf olduğuna işaret eden bir bilimsel veri. Kısa, orta ve uzun etkili preparatlar var metilfenidant etken maddeli. Kısa etkili preparatın etkisi otuz dakikada başlıyor, dört saatte sonlanıyor. Bu günde 2-3 kez alınma gibi çocuk ve ebeveyn açısından bir zorluğu var. Diğer preparatlar orta etkili altı-sekiz saat, uzun etkili preparatımız on-on iki saatlik bir etki süresine sahip.

Bu uyarıcı ilaçlarla ilgili birtakım yanlış inançlar var. Bunlarla ilgili... Tedavi dozlarında bağımlılık yapmaz. Bağımlılık yapabilmesi için tedavi dozunun 90 miligramın üzerinde olması gerekir. Kırmızı reçeteli ilaçlar olduğu için bu stimülan ilaçlar bu anlamda, hani kontrole tabi ilaçlar. Bu riskin minimum düzeyde olduğunu söyleyebilirim. Artı, çocuklar beyin gelişimini... Yani beyinde bağımlılıkla ilgili bölge ergenlik çağında geliştiği için çocuklar açısından bu riskin olmadığını ifade edebilirim.

Alkol-madde bağımlılığına yatkınlığı azaltır tedavi edildiğinde bu olgular. Ergenlik ve erişkinlik için alkol-madde bağımlılığı, alkol-madde kötüye kullanımı önemli bir risk faktörüdür. Çocuklarda kemik gelişimini olumsuz etkilemediği gösterilmiştir. Aileler açısından çok sık duyduğumuz “Kısırlığa yol açar mı?” sorusuna, hayır, çok net bir şekilde açmadığını söyleyebiliriz.

Ancak tabii, ailelerin şöyle bir beklentisi var, ilaç verdiğimizde çocuğun tamamen iyileşmesi gibi bir beklentisi var. Bu çok mümkün değil. Bu da şöyle açıklanıyor: Nörogelişimsel bir hastalık, ergenlikle beraber beyin gelişiminin önemli oranda tamamlandığı ve buna bağlı olarak aşırı hareketlilik yakınmalarının ortadan kalktığı ancak dürtüsellik ve dikkati sürdürme güçlüğüünün devam edebildiğini biliyoruz. Yani biz çocuğa bir okul yılı boyunca ilaç verdiğimizde hastalığı tamamen iyileştirmiş olmuyoruz.

Bir diğer preparat ülkemizde ikinci sıklıkla kullanılan, bu orta etkili bir ilaç; 0,60-0,65 gibi bir etki gücü var. Yani toplam hani olguların yüzde 80-85’i belki metilfenidant kullanırken geriye kalan yüzde 15-20’lik kısım atomoksetin preparatı içeren ilaçları kullanıyorlar.

Diğer tedavi seçeneklerinden kısaca bahsetmek istiyorum. Omega yağ asitleri epey zamandır çok üzerinde çalışılan, klinisyenlere çok sorulan bir alan. Yapılan çalışmalarda omega yağ asitlerinin, özellikle omega-3 ağırlıklı yağ asitlerinin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğundaki etkinliğinin zayıf düzeyde olduğunu bize işaret ediyor. Çalışmalar etki gücünü 0,31 olarak ifade ediyor.

Nörofeedback, son dönemde bu konuyla ilgili artmış bilgiler olduğunu söyleyebiliriz ancak hani tıbbi araştırmalar nörofeedback için dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunda bir tedavi seçeneği olabileceğini ancak henüz tedavi algoritmalarına girebilecek kadar tıbbi kanıtın olmadığına işaret ediyor.

Bunun dışında, şelasyon tedavileri var, bununla ilgili yeterli kanıt yok, DEHB’de yararlı olduğuna yönelik yeterli kanıtlar yok. Ailelerin bize sorduğu önemli sorulardan bir tanesi “Ne zaman ilaç tedavisini sonlandıralım?” Kitabı bilgi altı ayda bir, bir iki haftalık bir ilaç tatili yapılmasını ve sonrasında çocuğun ilaç gereksiniminin devam edip etmediği noktasının değerlendirilmesi çünkü öğretmenler aileleri, aileler de bizleri arıyorlar bu anlamda ama bizim uygulamamız, özellikle okulların açıldığı ilk bir iki hafta boyunca çocuğun okula ilaçsız başlamasını öneriyoruz. “Hocam, yazın bu ilacı kullanalım mı? Akademik dönem kapandı.” Bunun esasen çok net bir cevabı yok, bu konu hâlâ bilimsel alanda da tartışılıyor. Benim kendi klinik deneyimim, yaz tatilinde eğer çocuğun ciddi davranışsal sorunları yoksa yaz tatilinde ilaç tatili verilmesinin yararlı olacağı kanaatindeyim. Benim uygulamam da bu yönde.

Hastalığın gidişatı nasıl oluyor? Bununla ilgili ergenlik döneminde çocukluk çağında tanı alan olguların kabaca yüzde 30 kadarının belirtilerinin kaybolduğunu görüyoruz. Yüzde 40’lık bir bölümün belirti şiddetinin artarak hâlâ tanı almaya devam ettiği ve ilaç gereksiniminin devam ettiğini görüyoruz. En sıkıntılı alan bizim “gelişimsel bozulma” diye tanımladığımız ve olguların kabaca yüzde 30’una tekabül eden bir grup. Bu grup ergenlik ve erişkinde ciddi davranışsal sorunlar, ciddi adli problemler, iş hayatıyla ilgili problemlerle karşımıza geliyor. Burada hani en ön planda neleri vurgulayabiliriz gelişimsel bozulma alt grubunda? Antisosyal kişilik bozukluğu, alkol ve madde bağımlılığı, alkol ve madde kötüye kullanımı ve duygu durum bozukluklarını bu gelişimsel bozulma başlığı altında sayabiliriz.

Şimdi, sunumumun son kısmında ilgili sorun alanları ve biz çocuk psikiyatristleri bu konuyla ilgili neler düşünüyoruz, ben meslektaşlarımızın bir kısmının da bu Komisyona sunum yapmaya gelmeden önce görüşlerini de alarak buraya getirmeyi düşündüm. DEHB tanımlı çocukların özel eğitime gereksinimleri var mı? Bu önemli bir soru, ailelerle çok karşılaştığımız bir soru klinisyen olarak. Biz bu konuda, DEHB tanısına eşlik eden bir özgül öğrenme güçlüğü ya da zihinsel gerilik yoksa, sadece pür bir DEHB, salt bir DEHB olgusuysa bu çocukların özel eğitim desteği almasına gerek olmadığını değerlendiriyoruz; birinci alan bu.

İkinci alan, tabii, klinisyen arkadaşlarımızın çoğunun karşılaştığı, bu DEHB tanımlı olguların genel sınavlar, işte, LGS gibi, üniversite sınavları gibi sınavlara tek başına, ayrı bir sınıfta girmeleri gerekir mi? Şimdi, başlangıçta da arz ettiğim gibi, ortalama DEHB sıklığı yüzde 5. Bu oran yani ortalama 1,5 milyon gencin üniversite sınavına girdiğini düşünürsek bu da yaklaşık 75 bin çocuğa karşılık geliyor. Her çocuk için ayrı sınıftan, ben bu durumun uygulanabilirliğinin ve sürdürülebilirliğinin kısıtlı olduğunu ve çok mümkün olmadığını düşünüyorum. Tabii, bu durumun bir istisnası var bize göre, tedaviye dirençli DEHB olguları, bu anlamda. Çünkü şöyle düşünüyoruz: Çocuk ilacını aldığı anda dikkatini sürdürme problemi yaşamıyor, çok rahat odaklanıyor, dersi güzel dinliyor, sorulara güzel odaklanıyor vesaire ancak iki farklı ilaç tedavisine rağmen çocuklardaki belirtiler, bulgular hâlâ azalmıyorsa “Bu, tedaviye dirençli DEHB” diye kabul edilip bu çocukları da bu açıdan değerlendirebiliriz.

Üçüncü bir nokta, belki ilaçlar kısmında da bahsetmiştim, okul öncesi DEHB tanımlı çocuklar için kullanılabilecek bir ilaç seçeneğinin olmamasının önemli olduğunu düşünüyorum. Bahsettiğim gibi, amfetamin türevi ilaçlar henüz ülkemizde yok. Üç ay sonrası çocuklar için yurt dışında kullanılabilen ilaçlardan bir tanesi. Ülkemizde olmasının, reçete edilebiliyor olmasının bu alanda çalışan bizler için önemli bir kolaylık sağlayacağını değerlendiriyoruz.

BAŞKAN – Uzman arkadaşlarımız bu konuya dikkat etsinler.

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ GÜLHANE EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. İBRAHİM DURUKAN – Son olarak da yine bizim çok sık karşılaştığımız, klinisyen arkadaşlarımın, DEHB tanımlı çocuklar askeri okullara ya da polis kolejlerine girebilirler mi? Burada iki nokta var. Ben hâlâ ilaç tedavisi olmadığı zamanlarda yine belirgin düzeyde sorun yaşamaya devam eden çocukların giremeyeceği, ancak hani son birkaç yıldır, ne bileyim, ilkokulda kullanmış -giriş bölümünde de bahsettiğim gibi, olguların yüzde 30'unun da ergenlik ve erişkinlikte artık tanı almadığı bilgisini de hatırlatarak bunu izah etmeye çalışacağım- sadece ilkokul döneminde ilaç kullanmış, ortaokul, lise döneminde ilaç gereksinimi olmamış olguların bu okullara girip mesleklerini yapabileceğini değerlendirmekteyiz. Tabii, bu konunun üzerinde çalışılmasına ihtiyaç olduğunu da düşündüğümü belirterek sunumumu sonlandırmak istiyorum.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Gerçekten pürdikkat dinledik. Hem uzmanlarımıza hem de milletvekili arkadaşlarımıza hemen bugün temin edip gönderiyoruz çünkü fazla getirememiş.

Hocam, çok teşekkür ediyorum. Gerçekten, çok faydalandık. Bizim uzmanlarımız, tabii, bunu daha dikkatli dinliyorlar muhakkak ama yazım aşamasında sayın hocamdan çok faydalanmamız gerekiyor. Ayriyeten çalışmada da hocamla beraber olmamız gerekiyor çünkü çok teknik bir konu. Bunun hem teorisini gayet güzel yazalım hem de çok güzel uygulamalar var, çok güzel öneriler var. Bir de tabii, bazı ilaçlar Türkiye’de yokmuş, bu nasıl olabilir, bu sorun nasıl çözülebilir, buna da dikkat etmemiz gerekiyor. Yani bizim açımızdan çok önemli bir sunum oldu bu. Hocam, sizinle daha çok bir araya geleceğiz, daha çok çalışacağız.

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ GÜLHANE EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. İBRAHİM DURUKAN – İnşallah.

BAŞKAN – Şimdi, hocamın işinin yoğun olduğu zaten anlaşılıyor, önemli bir konu. Milletvekili arkadaşlarımızın sormak istediği bir konu olursa hocamızı dinleyelim, ondan sonra da müsaade edelim.

Buyurun efendim.

HÜSEYİN AVNİ AKSOY (Karabük) – Öncelikle teşekkür ediyorum.

Bir ilaç protokolü olarak tedavi protokolü ayarlarken ikili ilaç filan, böyle sistematik bir protokolü düşünüyor musunuz? Birincisi bu. Yani bunu bilim olarak soruyorum, hani bilimsel olarak bir protokolü var kan hastalıklarının filan, böyle bir şey olabilir mi?

İkincisi de, hiperaktivite ve dikkat eksikliği... Hakikaten, etiyoloji çok bilinmiyor, toplumda da yaygın. Orada dediniz, bunların imtihan, iş konusunda filan bir engelleme yapmamız... Nasıl yapacağız? Yani “Şuraya giremezsin, buraya giremezsin.” dersek ucu açık bir şey olur. Hani bizim kanun teklifi hazırlarken buna çok dikkat etmemiz lazım, özel eğitim alsın mı almasın mı? “Almasın.”

deriz ama vaka, hasta vardır yani hastalık yoktur, hasta vardır. Onun için bu konuda biraz daha “Nasıl bir sistem kuralım?” diye düşünüyorsunuz bilim adamı olarak. “Eğitim almasın” dersek hiçbiri almayacak “Alsın” dersek büyük de bir kitle var yüzde 3-5. Bu konuda bilginize başvuruyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Şimdi de cevap verebilirsiniz, tabii, daha geniş, yazılı da ayriyeten, önümüzdeki günlerde de hazırlayabilirsiniz.

Buyurun.

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ GÜLHANE EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. İBRAHİM DURUKAN – Ben öncelikle ilk sorudan başlamak istiyorum. Tedavi algoritmalarında tercih edilen -biraz önceki slayttaki sırasına göre- ilk tercih ilaçlar ne kadar tolere edilebiliyor, ne kadar etkinlik var, gerekirse ikinci, üçüncü sıra ilaç tercihleri... Ancak hani, algoritmalara çok girmese de hem stimülan ilaçların hem de atomoksetinin orta dozlarla, orta düşük dozlarla beraber kullanıldığı ve DEHB tedavisinde faydalı olduğuna işaret eden araştırmalar var. Tabii, buna genel hekimlik uygulamasında önce zarar verme prensibi açısından bakmamız gerekiyor. Yani klinik uygulamalarda düşük dozlarda başlayıp, orta dozlara gelip her ikisi beraber kullanılabilir ama çok sık başvuru olan bir yöntem değil.

İkinci soruyu eğer yanlış anlamadıysam, sadece olguda DEHB varsa bunu ilaç tedavisine ilaveten, anne baba eğitimi, üç dört aylık kontrollerle, ilacın etkinliği, okulda yaşanan sorunlar, ebeveynlerin yaşadığı sorunlar bağlamında klinik görüşmelerle takip etmeye, tedavi etmeye çalışıyoruz ancak sadece dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu için ilaç verdiğimizde, ilaç tedavisi uyguladığımızda –kitabî bilgi olarak- olguların yaklaşık yüzde 80 kadarında belirti şiddetini yüzde 70-80’ler düzeyinde azalttığı ifade ediliyor. Bunu genel tıp uygulamasında çok iyi tedavi sonuçlarından biri olarak ifade edebilirim ama ilaveten bir özgül öğrenme güçlüğü, disleksi vesaire varsa ya da zihinsel gerilik, sınır zekâ işlevi gibi tıbbî tanımlar eşlik ediyorsa bu açıdan bu çocuğun mutlaka özel eğitim almasını, gecikmeden özel eğitiminin başlanmasını öneriyoruz ve klinik uygulamamız da bu yönde.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Uzmanlarımız daha sonra geniş konuşacaklar ama şu arada sormaları gereken bir şey var mı? Yok.

Peki, çok teşekkür ediyorum İbrahim Bey.

Buyurun.

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) – Şimdi, bu ilaçların yan etkisi var mı, onun üzerinde bir çalışma yapıldı mı? Ayrıca ne kadar süreyle bu ilaçların kullanılması lazım? Yani bu çocuk ömrü boyunca bu ilaçları kullanacak mı yoksa belli bir süre sonra kesiliyor mu? Artı bunu Türkiye’de imal etmek mümkün değil mi?

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ GÜLHANE EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. İBRAHİM DURUKAN – Önce müsaade ederseniz yan etkilerden başlayayım. Evet, tüm ilaçlarda olduğu gibi, hem stimülan ilaçlarda hem de non-stimülan diye ifade ettiğimiz bu ilaçlarda önemli yan etkiler var. Bunları biz tedaviye başlamadan önce mutlaka aileye ilk görüşmede detaylı olarak anlatıyoruz. En önemli yan etkisi iştahsızlık, bunun mutlaka tok karna içilmesi gerektiğini ifade ediyoruz. Yine mide, bağırsak, gastrointestinal sistemle ilgili yan etkiler var. Tabii, bir de en çok literatürde büyüme, gelişme geriliği yapıyor mu meselesi çok tartışıldı. Bununla ilgili bilimsel araştırmalar, özellikle ilk üç yılda, boyla ilgili ortalama 3 santim, kiloyla ilgili yaklaşık 2-3 kilogram gibi bir beklenen düzeyin gerisinde

olmaya sebebiyet verebileceği ifade ediliyor. Bu anlamda, okul olmadığı dönemdeki ilaç tatillerini ben çok önemsiyorum. Bu da çocuğun kendi normal gelişimini yakalaması için önemli bir fırsat oluyor. Birinci mesele bu.

İkincisi, kardiyovasküler sistemi ilgilendiren, işte, çarpıntı, kalp tepe atımının hızlanması gibi birtakım yan etkiler var ancak bu orta ve yüksek dozlarda ortaya çıkıyor ve olguların yüzde 5 kadarında ortaya çıkıyor ve ailesel kalp hastalığı vesaire gibi risk faktörleri varsa bunları hem uyarıyoruz hem kontrol muayenelerinde bunları değerlendiriyoruz.

İkinci sorunuz neydi Sayın Vekilim?

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) – Bu ilaçları biz Türkiye’de imal edebilir miyiz?

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ GÜLHANE EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. İBRAHİM DURUKAN – Yani ben hani hastalığın gidiş bölümünde onu arz etmeye çalıştım. Olguların yüzde 30 kadarının ergenlikte bu tanıyı karşılamadığını... Tanı koyduklarımızın kabaca yüzde 65-70 kadarı ergenlikte, yüzde 50-60 kadarı da erişkinlikte bu tanıyı almaya devam ediyor. Ömür boyu kullanacak mı? Mutlaka ömür boyu kullanacak diyemeyiz ama bazı olgularımızda, üniversitede, üniversite eğitimi görürken, belki yüksek lisans yaparken, belki iş hayatına devam ederken de kullanma ihtiyacı olabiliyor çünkü özellikle erişkin psikiyatristi arkadaşımız yok ama ben erişkinlikte rastlanabilecek sıkıntıları arz edeyim size. Akademik başarısızlık, üniversiteyi bitiremem, uzatma gibi sorunlar iş hayatında sürekli iş değiştirme, evlilikte problemler vesaire gibi birçok sorunla ve ilaveten, biraz önce de sunumda arz ettiğim bazı psikiyatrik sorunlarla beraber çok daha komplike olabiliyor. Bu anlamda, olguların bir kısmında erişkinlikte de ilaç kullanmamız gerekebiliyor ama mutlaka “Çocuğa biz 8 yaşında tanı koyduk, ölene kadar ya da iş hayatı boyunca ilaç kullanacak.” dememiz çok doğru olmaz ama istisnalar da biraz önce size arz etmeye çalıştığım gibi.

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) – Bu ilaçlar Türkiye’de üretilebilir mi?

BAŞKAN – İnşallah.

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ GÜLHANE EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. İBRAHİM DURUKAN – O konuda, işin gerçeği çok bilgim yok. Belki Onur Burak Dursun Hoca biliyor olabilir.

BAŞKAN – Buyurun Burak Bey o zaman.

ÇOCUK-ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI UZMANI DOÇ. DR. ONUR BURAK DURSUN – En güçlü ilacımızın değil ama yeni çıkan ilacımızın muadilleri Türkiye’de üretilmeye başlandı ama diğer ilaçla ilgili sıkıntı var. Tabii, Amerika Birleşik Devletleri’nde 1,3 milyar dolarlık bir payı var bu ilacın. Bizde de -geçen hafta konuşmuştuk, veriler gelmişti- çok bir harcama var.

Burada şunu ilave etmek istiyorum: Evlilik sorunları, özellikle kronik işsizler arasında yani sürekli iş değiştiren... İşte, sorumluluk alamıyor genç, giriyor bir işe, işte sabah geç kalıyor, verilen işi tam yapamıyor çünkü dikkatini tam veremiyor; evlilikte, sürekli elektrikler kesiliyor, faturalar yatırılmıyor yani tedavi almadığı zaman, erişkinlikte birtakım ciddi hayat kayıpları... Bunlar çok zaman bize mizaç gibi geliyor. Mesela trafik kazalarında, birden fazla sayıda trafik kazası yapan yetişkinlerde daha yüksek oranda görüldüğünü biliyoruz. Şimdi, bizim ülkemizde henüz bu işin yetişkinlikteki ekonomisiyle ilgili araştırmalar yok ama Amerika Birleşik Devletleri’nde şöyle araştırmalar var: Mesela, tedavi kullandığı

zaman maliyet 15 bin dolarlara geliyor bir çocuk için ama kullanmadığı zaman yaşam kaybı 45 bin dolarlarda. O yüzden etkin tedavi önemli. Yanında, işte, aile üzerinden çalışmalar ilaçlara ek olarak yapılırsa çok daha etkin oluyor.

Yine bazı çalışmalarda bir de Sağlık Bakanlığı maliyetleri var. Bu insanlar daha sonra işte mesela obezite gibi bir riskle bize gelebiliyorlar, kazalarla gelebiliyorlar, onun dışında, işte, alkol bağımlılığı, madde bağımlılığı oranları tedavi edilmezse artıyor. Tedaviyle beraber bunları düşürebiliyoruz. Orada da maliyetlerin beşte 1'e falan düştüğü söyleniyor çünkü yatış maliyeti oluyor bu sefer. Çok ciddi depresyonlar... Çünkü işten atılıyor, elinde değil. Geç kalıyor çünkü o sorumluluğu alamıyor. Sonra, bir, iki derken bu sefer depresyon gelişiyor. İşte, sürekli bir kaygıyla dolaşıyor, "Yine mi hata yapacağım?" kaygısıyla.

Bütün bunları topladığınız zaman yetişkinlikteki kayıplar tedavi edilmezse çok çok büyük boyutlarda. İnşallah önümüzdeki dönemde belki bununla ilgili de çalışmalar artar çünkü yetişkin psikiyatrisinde çalışmalar yeni yeni artıyor. Onu da eklemek istedim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Radiye Hanım, buyurun.

RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli) – Çok teşekkür ederim.

Değerli Başkanım, milletvekili arkadaşlarım...

Hocam, sunumlarınız için teşekkür ederim. Benim de oğlum ilkokul 4-5 arası çok başarılı bir çocukken birden notlarında bir düşüş yani 1'lere, 0'lara kadar düşecek bir düşüş yaşamıştık. Hiperaktivite tedavisi görmüştü. Herhâlde, sanırım, iki sene kadardı, ondan sonra her şeyiyle normal hayatına devam etti. Şu an doktorasını yapıyor Almanya'da, Dortmund Teknikte mühendis olarak. Şu anda kız kardeşimin oğlunda böyle bir şey var. Hani "kalıtsal" dediğiniz için, bizzat hemen karşılaştırma yaptım ki bu konuda biraz da kafa yormuş bir kişi olarak, bu yeni nesil -benim dediğim, oğlumun herhâlde on beş sene önceki şeyinden bahsediyorum- ilaçlar var ve bunun yanında, yine, ailemde var. Almanya'da yaşayan bir akrabamızın koruyucu aile olduğu bir çocuk da böyle bir tedavi görüyor ama onun bir davranışsal bozukluğu da var. Almanya'daki tedaviyi biraz daha sıkı görüyorum yani biraz daha disiplinli. Mesela üç ayda bir gidiyorlar, çocuk tartılıyor, aileye ayrıca eğitim veriliyor, böyle çocukla nasıl davranacak, okul sistemi, okulu... Biraz daha ayrı bir okula gidiyorlar vesaire. Biraz daha orada daha farklı bir yöntemle... "Sadece hiperaktivite değildi." diye bahsettiğiniz diğer tanıları da devam eden çocuklarda görüyoruz. Bu ailelerin en çok zorlandığı, bence sadece ilaçla bu işin çözülemeyeceği... Anne-baba tutumunun çok önemli olduğunu, çevrenin tutumunun çok önemli olduğunu, bir de çocuklarda şöyle bir psikolojinin geliştiğini görüyorum: "Ben hastayım." psikolojisi gelişiyor. O çocukta da başka travmalar, başka şeylere yol açtığını ben gözlemliyorum, okuyorum da vesaire. Bir bunu söylemek istedim.

Bir de yine, sunumunuzda kaçırdım mı bilemiyorum, hiperaktivitede bir artış olduğu söyleniyor, yazılıyor, çiziliyor, haberlerde görüyoruz. Bunun gerçekliğini ortaya koyacak ciddi bir araştırmamız var mı? Yaş grupları vesaire, işte, erişkin döneminde olan şeylerle ilgili böyle bir çalışma var mı? Bunun yapılmasının önemli olduğunu düşünüyorum.

Bir de ilaç tedavisi ya da bu tedaviyi görenlerin hayatlarında ne kadar düzelmeler var ki bu örnek güzel bir çalışmaydı, bunları biraz ortaya koymak lazım diye düşünüyorum. Bununla ilgili Türkiye'de üniversitelerin, hocaların araştırmaları var mı?

Bir kaygı da, vekilimiz bahsetti, yan tesirleri nedir? Şöyle: Sanki beyinsel gelişimde bazı tahribatlara yol açacağı kanısı var. YouTube’u karıştırdığım zaman, bu “antidepresan tarzı ilaçlar” diyeyim, tam tanımını söyleyemedim, beyne ciddi anlamda zararlar verdiğiyle ilgili uzman olduğunu söyleyen kişilerin videoları var. Ciddi olarak annelerin, babaların bu ilaca, bu tedaviye başlamakta geri durduklarını görüyorum, son çare olarak gidiyorlar.

Yan taraftan da bir soru geldi: “Cortexin” diye bir ilaç, otizm tedavisinde kullanılıyor. Bu yararlı mı, zararlı mı?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Buyurun.

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ GÜLHANE EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. İBRAHİM DURUKAN – Şimdi, bilgi dezenformasyonu en önemli sorunlarımızdan bir tanesi, işin bir tarafının o olduğunu düşünüyorum. İkincisi de özellikle devlet hastanelerinde ve eğitim-araştırma hastanelerinde hasta başına ayırabildiğimiz sürenin görece kısıtlı olması bizim hem tanı koyarken aşırı tanılama ya da var olan tanıyı atlamamıza veya hastalıkla ilgili aileyi bir bilgilendirme ve diğer aile eğitimleri gibi alanlarda bizim elimizi kolumuzu bağlayan noktalardan bir tanesi olduğunu söyleyebilirim.

Tabii, çocuklarla ilgili, hani aşırı tanılama var mı, bu tartışılan bir şey, bununla ilgili net bir şey yok ama çocuklar tanı konduğunda bunu kendileri açısından kullanıyorlar. Sizin de biraz önce ifade ettiğiniz gibi, hani, “Ben hastayım, işte akademik başarıım düşük...” Niye? “Çünkü ben hastayım.” Davranışsal sorunlar var, hani bunu bir paravan olarak kullanıp bunun arkasına saklanma... Bunun tabii, klinisyen ile aile arasındaki güçlü iş birliğiyle aşılabilecek bir nokta olduğunu düşünüyorum.

Cortexin’le ilgili DEHB tedavisinde ben bir şey bilmiyorum ama Onur Hoca biliyorsa...

ÇOCUK-ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI UZMANI DOÇ. DR. ONUR BURAK DURSUN – Bilinen bilimsel bir veri yok ama ailelere çok sıklıkla öneriliyor, aileler dışarıdan almak zorunda kalıyor. Belli eczaneler, belli hekimler şeklinde bir çark dönüyor ama bizim, hani bildiğimiz, bilimsel bir şeyi yok.

Diğer konularda da bir iki sayın vekilimin sorusuyla ilgili, aşırı tanılama konusu bütün dünyada bir şey. Bu, araştırma tekniklerinden kaynaklanıyor. “Çalışma var mı?” dediniz, bizim yaptığımız bir çalışma var; köy, ilçe ve şehir merkezi örneklemini de içine katarak yaptığımız bir çalışma. Yüzde 6-7 civarında bir sıklık bizim gördüğümüz ama başka çalışmalarda, yine Türkiye’den çalışmalarda yüzde 12’yi bulanlar da var. Şimdi, burada ne kadar sıkı bir çalışma protokolünüz olduğuna bağlı. Bizim yüzde 6 civarında da eşiğin altında kalan çocuk vardı. Yani birtakım sorunları var ama biz onlara tanı koymadık.

Yan etkiler konusunda da yine dünyada tartışmalar var. Beyni etkileme konusunda bilinen hiçbir şey yok çünkü bu ilaçlar birçok ağrı kesiciden daha önce ilaç raflarına girmiş ilaçlar. Elli seneyi aşkın deneyim var. Fakat dediğim gibi, işte, en çok üzerinde durulan “Acaba, işte, kilo kaybı bir büyüme geriliğine yol açar mı?” Bu da hekimin dikkatli takibiyle halledilebilecek bir şey ama sizin söylediklerinizin tamamı, işte, İngiltere’de, Amerika Birleşik Devletleri’nde tartışılıyor. Bir ilaç endüstrisi var, evet, bir de karşı endüstri var, ilaçsızlıkla geçinen bir endüstri de var, ülkemizde de çok yaygın. Buradaki sıkıntımız bunlarla ilgili hiçbir kontrolün olamaması çünkü hastalara bir şey

vadediliyor. Bu insanlar çoğu zaman hekim değiller ve hani il sağlık müdürlüklerine bağlı değiller, o yüzden orada bir şey diyemiyorsunuz yani bir şey de yapamıyorsunuz. Şikâyet ettiğiniz zaman, sadece bir vergi levhaları var gibi bir durum var. Bu konuda kayıtlara girmesi açısından belki daha sonra...

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Yalnız, biraz önce, hani şu Rusya’dan gelen ilaçla ilgili “Bir şey yok.” dediniz. Olsun, biz onu Sağlık Bakanlığı olarak bir çalışalım. Yani biz bunu Sağlık Bakanlığı yetkilileriyle... Getiriyor, vatandaş para veriyorsa, belki de zararlı. Bu konu üzerinde biz Komisyon olarak bir çalışma yapalım. Belki neticeye varamayız ama neticeye varılması yönünde de tavsiye kararımızı gerekirse raporumuzda belirtelim.

Teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Vekilim.

METİN İLHAN (Kırşehir) – Ben de öncelikle sunumunuzdan dolayı çok teşekkür ediyorum. Gerçekten çok akademik bilgiler verdiniz. Gerçekten çok güzel hazırlanmışsınız.

Yalnız, ben şeyi sormak istiyorum: Şimdi, dikkat eksikliği gerçekten çok sık görülen, dünyada çok sık görülen bir hastalık. Dikkat eksikliğinin tanısını koymak sanki biraz böyle göreceli gibi yani bazı doktorlara göre bu hastada dikkat eksikliği vardır, bazılarına göre de dikkat eksikliği yoktur ya da çok hafiftir diye düşünüyorum çünkü benim çocuğumda da biraz dikkat eksikliği vardı, gittiğimiz doktorların sayısı çok fazla. Bir kısmı, işte, “Dikkat eksikliği var, ilaç başlayalım.” dedi, bir kısmı “Dikkat eksikliği yok, ilaçsız, bir dönem bekleyelim.” dedi. Yani ben bunun kesin bir kriterinin aslında olup o şekilde ilaç başlanması gerektiğini çünkü ilacın gerçekten kendine göre yan etkilerinin olduğunu düşünüyorum. Hatta bizim çocuğumuzda da “Ritalin” diye bir ilaç başlamışlardı. Ritalin’i kısa bir süre kullandık. Baktık, çocukta hani bazı değişikliklere neden oluyor, işte hareketlerinde yavaşlama, işte, biraz böyle denge bozukluğu, denge kaybı gibi sorunlara neden oluyor, ben hemen ilacı kestim. Doktorumuzla görüştük, bu sefer de Rivotril başladı. Rivotril’in de ben yan etkilerine baktım, epilepsiyi artırıcı bir etkisinin olduğunu gördüm. Yani özellikle aile yatkınlığı olan bireylerde, annesinde, babasında epilepsi olan çocuklarda Rivotril’in epilepsiyi neden olduğunu biliyorum. Onun için, hani, ilaçları kullanırken biraz daha böyle temkinli kullanmak gerektiğini düşünüyorum.

Bir de özellikle şunu sormak istiyorum: Yani bu özgül öğrenme güçlüğü olan, dikkat eksikliği olan çocukların normalde çok düzgün bir şekilde takip edilmesi gerektiğini düşünüyorum yani bu özgül öğrenme güçlüğü olan çocuklar ileride akademik olarak nasıl bir başarı gösteriyorlar, nerelere kadar gidebiliyorlar, neleri tercih ediyorlar, hangi bölümleri tercih ediyorlar? Böyle bir çalışma var mı? Az önce biraz bahsettiniz ama böyle bir çalışma var mı? Bunlar hani hayatlarını nasıl sonuçlandırıyorlar? Bunu öğrenmek istiyorum.

Bir de bir doktorumuz bize şunu söyledi: “Ben de özgül öğrenme güçlüğü hastasıydım.” Acaba bizi rahatlatmak için mi söyledi bilmiyorum da “Bu durumlara kadar geldik ve doçent olduk.” dedi. Gerçekten böyle bir şey var mı? Akademik olarak bu kadar başarılı olabiliyorlar mı? Bir de bunu öğrenmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ GÜLHANE EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. İBRAHİM DURUKAN – Şimdi, özgül öğrenme güçlüğüyle ilgili bugün bir sunum olacak, ben o kısma girmek istemiyorum izin vererseniz. Tanıyla ilgili sizinle hemfikirim yani objektif bir belirtecimiz yok yani biraz önce sizin de bahsettiğiniz gibi, dikkati sürdürme güçlüğünü ya da aşırı

hareketliliğe bazı doktorlar tanı koyuyorlar, bazıları bunun eşik altı olduğunu, tanı almayacak düzeyde olduğunu söylüyorlar ya da normal gelişimsel bir özellik olarak tanımlıyorlar. Bunun, kişisel olarak çok dillendirmesek bile, bizim branşımızın, bizim alanımızın en önemli kısıtlılıklarından bir tanesi olduğunu düşünüyorum.

Tedavi takibiyle ilgili, evet, problemler var, işte, “drop out”lar var yani işte bu yıl 100 hasta takip ediyorum, önümüzdeki yıl bunun 10 tanesi takipten düşmüş, ertesi yıl bu 20’ye ulaşmış, böyle sorunlar var. Tabii, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanısı alan ve akademik olarak ya da mesleki olarak belli noktalara gelmiş insanlar olduğu düşüncesindeyim ancak belki tedavi almış olsalardı varacakları nokta 1 “level” ya da 2 “level” yukarıda olacaktı. Hani gerçek potansiyellerini tam olarak ortaya koymasını engellemiş gibi gözüküyor ama belli noktalara gelebilirler çünkü burada belirti şiddeti de önemli. “Hafif,” “orta”, “ağır” diye tanımlıyorlar klinisyenler bu hastalığın şiddetini. Bu da önemli diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Vekilim, buyurun.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Ben de teşekkür ediyorum sunumunuz için, aydınlandık.

Bu yeni nesil ilaçlar, Atomoksetin’le alakalı bilgi verdiniz mi, ben mi kaçırdım yani bu metilfenidattan farkı nedir? Benim de küçük oğlumda dikkat eksikliği tanısı var, Atomoksetin cinsi bir ilaca başladık ve mutluyuz şu anda ve bunların tedavi ettiğiyle alakalı, diğerlerinde tedavi mümkün olmadığı şeklinde bir bilgin var. Sizden de bilgi almak isterim.

BAŞKAN – Buyurun.

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ GÜLHANE EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. İBRAHİM DURUKAN – Şimdi, tedavi algoritmasında ilk tercih uyarıcı ilaçlar, “stimulant” araçlar, ikinci tercih Atomoksetin. Atomoksetin içeren preparatlara biz ne zaman başlıyoruz? Eğer metilfenidat faydalı olmuyorsa ya da metilfenidat kullanımını engelleyecek bir kontrendikasyon, tıbbi bir engel varsa Atomoksetin başlanabilir. Farkı şu: Metilfenidatın etki gücü daha fazla, güçlü, etkili bir ilaç. Atomoksetin’in görece biraz daha düşük olduğu kabul ediliyor, orta etki gücüne sahip.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Bir de tedavi ettiği gibi, yani bu yeni nesil bir ilaç ve bunun tedavi ettiği şeklinde...

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ GÜLHANE EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. İBRAHİM DURUKAN – Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu bazen, hani 3 tane temel sorun alanı var, işte dikkati sürdürme güçlüğü, aşırı hareketlilik ve dürtüsellik, verdiğimiz ilaçlar esasen belirti- -septom- kontrolü yapıyor. Yani çocuğun dersine daha iyi odaklanmasını sağlıyor ya da okuldan daha az şikâyet gelmesine yol açıyor ya da ebeveynleriyle ilişkilerinde daha olumlu olmasını sağlıyor, esasen hastalığı tedavi etmiyor. Gelişimsel bir hastalık olduğu için ergenlikle beraber biz aşırı hareketlilik bulgularının ortadan kalktığını görüyoruz. Ancak dikkat sorunları devam edebiliyor. İlaçlar bize kısa-orta vadede yaşadığımız sorunların azalmasını ya da ortadan kalkmasını sağlıyor, hastalığın kendisini tedavi etmiyor. Atomoksetin’in şöyle beraber benzer bir etki mekanizması var yine hücresel düzeyde. Metilfenidat ne yapıyorsa aşağı yukarı onu yapıyor ancak etkisinin ortaya çıkabilmesi için dört hafta gibi bir sürenin geçmesi gerekiyor. Bu da bir anlamda ilacın zayıf tarafı diyebiliriz ama olguların bir kısmında gerçekten aileler çok memnunlar, bağımlılık yapma potansiyeli yok; bunlar avantajlar ama

yan etkilerini de vurgulamak lazım, aç içildiğinde mide bağırsak sisteminde bulantı, karın ağrısı vesaire gibi ailenin ilacı bırakmasına sebebiyet verecek yan etkiler var, bunların da hani bilinmesi gerekiyor. Biz ailelere bunları izah ediyoruz.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Buyurun Sayın Vekilim.

NECDET İPEKYÜZ (Batman) – Merhabalar. Ben teşekkür ediyorum sizlere. Ben de hekimim. Özellikle birinci basamakta... Sağlığın artık birçok buluşma noktaları farklı farklı bir şeye evrildi. Siz psikiyatristler olarak, bilimle uğraşan, çocuk ve ergenle uğraşanlar olarak bu tanıda neleri atlayabiliyoruz, nelere özen göstermek lazım özellikle birinci basamak aşamasında? Otizm ile kimi zaman -hiperaktivite değil de- dikkat eksikliği konusunda nasıl yaklaşmak gerekiyor, nelere özen göstermek gerekiyor? Tanı konusunda da eğitim konusunda da bunlar çok önemli. Sizin, özellikle psikiyatristlerin bir önerisi olur mu veya bununla ilgili size yansıyan bir şey var mı özellikle tanı karışıklığıyla ilgili?

BAŞKAN – Bu soruların cevabı raporumuza da girecek şekilde olsun yani daha geniş de verilebilir çünkü önemli sorular sordu sayın vekilimiz, zannediyorum tabii, benim anladığım kadarıyla. Bunun cevabını daha geniş de verebilirseniz, onu da söyleyeyim yani yazılı olarak geniş verebilirsiniz daha sonra, şimdi kısaca söyleyelim.

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ GÜLHANE EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. İBRAHİM DURUKAN – Son dönemde Sağlık Bakanlığıyla beraber -Doktor Onur Burak Dursun Hoca ve ekibi- aile hekimlerini özellikle otizm konusunda ve belki hani sonrasında dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu konusunda bilgilendirmeye yönelik eğitimler var. Bunun detayını çok bilmiyorum ama bu konuda Onur Burak Dursun Hoca bir şey söylemek isterse topu ona atmak isterim.

BAŞKAN – Onur Burak Hocadan daha sonra bu konuda bilgi alalım.

ÇOCUK-ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI UZMANI DOÇ. DR. ONUR BURAK DURSUN – Dünya Sağlık Örgütü'nün yürüten bir çalışması vardı Sayın Vekilim, orada dikkat eksikliği de dâhil birçok bozukluk konusunda biz de dâhil olduk ülke olarak. Birinci basamak hekimlerimize ciddi bir bilgilendirme yapıldı.

Sayın vekilimin sorusu konusunda da ben şeyi biliyorum yani ek sorunu olan çocuklarda -otizm gibi, diğer gelişimsel bozuklukları olan çocuklarda- Atomoksetin'in bir miktar daha iyi olduğunu gösteren çalışmalar var, sizin muhtemelen faydalanmanızın belki şeyi olabilir yani çocuklar daha fazla faydalanıyorlar, onu belirtiyim.

Hani, bizim yaklaşımımız şu: Birinci basamak fark etsin. Riski de şu: Birinci basamak tedaviye başlarsa Amerika'daki gibi oluyoruz, bu sefer orada ilaç endüstrisi direkt onlarla muhatap olunca çok baskı oluyor hekimlerin üzerinde. O yüzden bizim uygulamamız şu anda çok sağlıklı görünüyor.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Buyurun.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ GELİŞİMSEL PEDİATRİ BİLİM DALI ÖĞRETİM GÖREVLİSİ EZGİ ÖZALP AKIN – Teşekkürler Sayın Başkanım.

İbrahim Hocama sunumu için çok teşekkür ederim.

Ben aslında hem hocama hem bütün buradaki hocalarıma ve Komisyona söylemek istiyorum. Anladığım kadarıyla Hocam, ilaç tedavisinden çok bahsettiniz, bir şekilde alıyor çocuklar ama şu anki sağlık sistemimizin hasta yükünden dolayı bu psikoeğitim ve çevresel düzenlemeler, çocukların bu

kısmı sağlık sistemi içerisinde yeterince karşılanamıyor olabilir. Dolayısıyla -şu anda Millî Eğitim Bakanlığından yetkililer de var burada- öğretmenlerin bu konuda daha bilinçlendirilmesi, bu çocukların bir takvim, günlük program, önde oturması olabilir, evdeki yine benzer şeylerini acaba Millî Eğitim Bakanlığı üzerinden desteklenebilir mi, bu konuda nasıl bir şey yapabiliriz? Bu hem yan etkisi de olmayan, tanı alsın almasın zarar vermeden de uygulayabileceğimiz bir şey. Bunları da düşünelim diye sadece bir katkıda bulunmak istedim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim, sağ olun.

Buyurun efendim.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ERGOTERAPİ BÖLÜMÜ PEDIATRİK ERGOTERAPİ KLİNİĞİ SORUMLU ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. GONCA BUMİN – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

İbrahim Bey’e sunumları için çok teşekkür ediyoruz.

Özellikle ben bu son slayta takıldım “Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan çocuklar askeri okullara ve polis kolejlerine girebilir mi?” diye. Şimdi, ben burada şunu söylemek istiyorum: Hiçbir çocuk için ya da hiçbir tanı alan birey için “Şu mesleği yapabilir, şu mesleği yapamaz.” diye bir yargıya varamayız. Dolayısıyla, her birey kendi içerisinde özeldir, her birey, her çocuk farklıdır, her bireyin duyuşsal, bilişsel, fiziksel özellikleri farklıdır. Dolayısıyla hani “Orada uzmanlarla tartışmalıyız.” demişsiniz ama ben hani görüşümü de dile getirmek istedim öncelikle. O bireyi kendi içerisinde değerlendirip biz onun adına karar veremeyiz. Yani belki istediği meslekte çok başarılı olacak, belki çocuk askeri okula girmek istiyor ama biz ona baştan “Giremezsin, asla.” diyemeyiz. Özellikle ergoterapinin felsefesi her bireyin günlük yaşamda bağımsızlığını sağlamak, toplumsal katılımını sağlamak ve mesleki rehabilitasyonla istediği mesleği yapmasını ve yerine getirmesini sağlamak. Dolayısıyla, bu gerek dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olsun gerek otizm spektrum bozukluğu olan bireyler olsun gerek serebral palsi... Çocuk elini kolunu kullanamıyordur ama öğretmen olmak istiyordur. Bir şekilde biz ona elini kolunu kullanamayan bireylerde bile yardımcı teknoloji desteğiyle... Belki bir müzik aleti çalmak istiyor, belki başka bir meslek yapmak istiyor. Dolayısıyla, geriye kalan potansiyeli ne ise bunu değerlendirerek onun üzerine her şeyi inşa edebiliriz diye düşünüyoruz tabii ki mevcut potansiyeli çerçevesinde ama asla bir bireye “Şunu yapamaz, bunu edemez.” diye ön yargılı bakmamamız gerektiğini düşünüyorum.

Bir diğer konu da Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü sunumunu yaptı, bu konuyla da ilgili dile getirmek istediğim konu...

BAŞKAN – Ona soru soracağız ayrıyeten.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ERGOTERAPİ BÖLÜMÜ PEDIATRİK ERGOTERAPİ KLİNİĞİ SORUMLU ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. GONCA BUMİN – Peki, tamam, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyorum.

Hocam, çok teşekkür ediyoruz, sağ olun. Onur Hocam, arkadaşlarımızla beraber, Hocamla beraber bu konuda daha geniş bir çalışma yapalım. Çok teşekkür ediyoruz, gerçekten çok faydalandık.

Şimdi sırada Profesör Doktor Azime Şebnem Sosyal Acar Hanımefendi sunumunu yapacak.

Buyurun Şebnem Hanım.

3.- Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Bölümü Öğretim Üyesi Psikolog Prof. Dr. Azime Şebnem Sosyal Acar’ın, özgül öğrenme güçlüğü nedenleri, tespiti, sorunların çözümü

için öneriler hakkında sunumu

GAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ
PSİKOLOG PROF. DR. AZİME ŞEBNEM SOYSAL ACAR – Sayın Başkan, değerli Komisyon
üyeleri, sevgili konuklar; hoş geldiniz.

Benim için oturarak konuşmak gerçekten çok zor çünkü ben de biraz dikkatini toplamayla ilgili, birazcık da hareketlilikle ilgili sıkıntıları olan bir profesörüm, aynı zamanda bir psikoloğum, bir sanat terapistiyim. Bütün bunların bir araya gelmesinin nedeni şu: İnsan kendi yarasını nasıl telafi ediyor? Buraya gelen STK'leri büyük bir heyecanla dinlememizin nedeni o, her birinin evlatlarıyla ilgili sorunları, kendi çözüm yöntemlerinizi paylaşıyorsunuz. Elbette ki bizim de kendi çözüm yöntemlerimiz var. İki hafta öncesinde şey söylemiştim, acaba izin istesem ve ayakta konuşmak istesem nasıl bir tepki gösterirler? İşte, en canlı örneklerden bir tanesi ama bir şekilde kendimizi kontrol etmeyi öğreniyoruz. Nasıl? Yaklaşık ellişer dakikalık terapi seansları yapıyoruz, iki üç saatlik dersler anlatıyoruz, çeşitli toplantılarda bulunuyoruz, yaklaşık on birde başlayıp saat iki buçuğa kadar devam eden bu toplantı içerisinde oturuyoruz. Benzer sorunu Bülent Elbasan da benim gibi yaşıyor ve aynı anda bir sürü işi de yapmaya çalışıyoruz, umarım layıkıyla da yapıyoruzdur.

Peki, ekranda gördüğünüz yazı geçen cuma günü saat on birde kapımızı çalıp Burdur'dan gelen, lise 2'ye geçmiş olan, spor lisesine devam eden lise 1 öğrencisi bir kaynaştırma öğrencisine ait. O kadar özel bir şey ki bu çünkü 8 yaşında, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı Çocuk Nörolojisi Kliniği'nden, bizim yönlendirme polikliniğimizden içeriye girdi. O dönem içerisinde ciddi sorunları vardı; kendini ifade etme, anlatma, okulda başarısızlıklar gibi. Şimdi, bakın, yazı ne kadar kritik ve önemli bir şey çünkü uygarlığın başlangıcı, kendimizi ifade etme araçlarımızdan bir tanesi ve insan olarak kendimizi devam ettirebilme, kültürümüzü aktarabilme aracımız. Lise 1'e devam eden, lise 2'ye geçmiş bir öğrencinin yazısı. İçeriye girdiğinde şunu söyledi: "Yazıyla ilgili olarak çok büyük bir gelişme kaydedemedim ama -burada size ses kayıtlarını etik nedenlerden dolayı dinletemiyorum- okumayla ilgili çok ciddi anlamda yok katettim." Bir 4'üncü sınıf öğrencisi gibi okuyor yani bu ne demek? Yaklaşık bir dakika içerisinde 80 sözcük okuyordu. Bu sıralarda oturan sizler bana şunu söyleyebilirsiniz: Bunun ne önemi var? O kadar büyük bir önemi var ki. Bir bilgiyi eğer işlemlemek istiyorsanız... Mesela ben bir deneysel psikoloğum, bu konuşmayı yapabilmem için yaklaşık 100 milisaniye öncesinde eğer bana bir elektrot takıp elektrofizyolojik ölçümlerimi almış olsalardı şunu gördük dalgalardan: Ben bir planlama yapıyorum. Az önce söylediklerim ile birazdan söyleyeceklerim arasında bir bağlantı kuruyorum ve bu bağlantıya göre önceki öğrenmelerimi ve şimdiki öğrenmelerimi birleştirebiliyorum. Böyle bir durum içerisinde bu çocuğun bir dakikada yaşına göre olması gerekenden az okuduğu bilgiyi depolaması, uzun süreli belleğine aktarması ve öğrenmesinin mümkün olmadığını görüyoruz yani bu çocuk okuduğu bir şeyi anlamıyor, anladığını varsayarsak bunu tam olarak anlayamıyor, yanlış anlıyor, bu nedenden dolayı da içerik analizi yapamıyor.

Şimdi, gelelim, hani dedik ya size çok havada kaldığımı düşünüyorum "İşine geç kalıyor ve işinden ayrılıyor." cümlesinin. Bakın, lise 1'e devam eden öğrencinin yönelimle ilgili olan sorunlarını görüyoruz. Bir analog saat çizmesi söylenmiş, işte, saat ona on var ve onu çeyrek geçe çizmesi istenmiş. Sağ ve sol ayrımı yok, bu bütün dünyanın karışması anlamına gelir. Trafikte ne yapacaksınız? Askere gittiğinizde ne yapacaksınız? Günlük hayat içerisinde organizasyonla ilgili olarak ne yapacaksınız? Siz buraya, bu salona girdiğiniz andan itibaren öğreniyorsunuz zaten; nereye oturacağız? Bizi uyarıyorlar "Oraya oturmayın, işte, yerler belli, arka tarafa doğru geçin." diye. Her seferinde oturma salonuna girdiğiniz andan itibaren zihninizde bir şablon var ve ona göre hareket ediyorsunuz ama bu çocukların

zihninde böyle bir şablon yok. Şimdi, onu on geçenin hiçbir şey ifade etmediği bir bireye ben şunu söylüyorum: Bu komisyon toplantısı on birde başlıyor, senin en geç on bire beş kala bu salonun içerisinde olman gerekiyor. Ne yapacak?

Evet, bizim en büyük sorunlarımızdan bir tanesi sıralama ve seçmeyle ilgili işlemleri yapamamak. Tanımlamayla ilgili olarak Millî Eğitim Bakanlığındaki yetkililere çok teşekkür ediyoruz. Çocuk ruh sağlığı alanı içerisinde inanılmaz derecede yol katettiğimiz ama çok fazlasıyla da çalışmamız gereken alanlardan bir tanesi bu. Alfabe yazmak size göre pek anlam ifade etmiyor olabilir ama bu şu anlama geliyor: Öncelik ve sonralık ilişkisini kuramama. Eğer bir toplum içerisinde nasıl davranacağımıza dair temel ipuçlarınız yoksa, mesela birini karşılarken ona “Güle güle.” dersiniz bu ciddi anlamda iletişim problemleri yaratır. Bir bilgiyi düşünün; bir ansiklopediyi açıyorsunuz, o ansiklopedide a’dan z’ye kadar ilgilendiğiniz yeri çekersiniz ve o alan üzerinden konuşmaya hareket edersiniz ama ben size herhangi bir soru sorduğumda başından sonuna kadar bana bütün ansiklopediyi anlatmaya kalkarsanız benim sizinle iletişimim biter çünkü hız çağındayız. Yirmi dakikam olduğunu da biliyorum, o yüzden de olabildiğince hızlanmaya çalışıyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ
PSİKOLOG PROF. DR. AZİME ŞEBNEM SOYSAL ACAR – Organizasyonla ilgili temel problemleri burada ciddi anlamda görüyoruz.

Peki, işin bir de bir başka yönü var. Burada bilişsel özellikleri kısıtlı bir bireyle başladık ama şimdi üstün yetenekli, 3’üncü sınıf öğrencisi bir kız çocuğunun sanatla terapi ve yaratıcılık terapi programından bir örnek getirdim. 3’üncü sınıfta, inanılmaz derecede piyano çalabiliyor, matematik becerileri çok iyi ama okuma yazmayla ilgili çok derin sorunları var. Kendisinden “Bugünlerde eğer herhangi bir fırsatın olsaydı ne yapmak isterdin?”e dair bir kolaj çalışması yapması istenmiş. Kendisinin vurguladığı şey şu: Ciddi anlamda sıkışmış hissettiğini, anne ve babasıyla birlikte hep zamana karşı yarıştığını oysa hayal gücünü geliştirmek istediğini, seyahat etmek istediğini, buluş yapmak istediğini ve kendini geliştirmeye yönelik potansiyelini ortaya çıkarabilecek bir yaklaşımla okula devam etmek istediğini söylüyor. Yukarıdaki yazı kendi yazısı, ben olabildiğince okumaya gayret edeceğim size burada: “Sanki hiç okuyamayacakmışım gibi geliyordu.” Yukarıda yazıyor. “Yavaş okurken kendimi kötü hissederim ama bana destek verenler sayesinde artık çok iyi oluyorum.” Yazıda bir sürü hata var, noktalama işaretleri kullanılamamış ama burada kritik olan şey bu çocuğun kendinin farkında olması, üst bilişsel süreçlerinin inanılmaz derecede gelişmiş olması ve potansiyeline göre kendini ortaya koyma süreciyle ilgileniyoruz.

Şimdi, öğrenme biz doğduğumuz andan itibaren var. Bebek dünyaya geldi, hemen bir meme arıyor çünkü hayatta kalmak zorunda, onu bulacak ki emsin ve günlük hayatını sürdürebilsin. Anne karnından çıktı, hava değişik, su değişik, ortam değişik. Önce o ortama alışmak zorunda ki varlığını sürdürebilsin. Öğrenme böyle bir şey, çok önemli bir şey çünkü bireyin gelişimsel düzeyine ve bireysel özelliklerine göre gerçekleşiyor ve ülkemizde bilinen ve sanılanın aksine okulla sınırlı değil. O yüzden biz hep öğrenmeye devam ediyoruz, Alzaymırda da öğreniyoruz, hiperaktivitede de öğreniyoruz, şizofrenide de öğreniyoruz, depresyonda da öğreniyoruz, hiçbir şey yapamazsak bu süreçlere uyumlanıyoruz ve onlarla nasıl başa çıkabileceğimizi öğreniyoruz.

Şimdi, ben bunu inanılmaz derecede çok seviyorum. Ne olur, bütün sunuyu dinlerken bu sizin önünüzde kalsın, zihninizde böyle, yansın. Biz hayata tıpkı buradaki koşucular gibi başlıyoruz. Her birimizin farklı potansiyelleri var ve bir tane bitiş çizgisi var. Dikkat edin, her birinin önünde bir başlangıç var. Eğer siz sonuç odaklı bir eylem planı yürütüyorsanız o zaman okulda öğretmen de

olsanız, hastanede terapist de olsanız, farklı alanlarda çalışan uzmanlar da olsanız hep en önde koşanla beraber çalışmak istersiniz çünkü onun hedefe ulaşması çok kolay. Ama ben en arkada koşana talibim, yaklaşık yirmi iki yıldır ben onunla çalışıyorum ve hedefim bitişe gelmek değil ki onun süreç içerisinde yaşadıkları çünkü ben sonuçla ilgilenmiyorum. O zaman bir spor okulundaki kaynaştırma öğrencisi kapımdan içeriye girdiğinde, kendisiyle ilgili farkındalıkları sunduğunda bu gelişimden haz alamam, işimi yapamam çünkü benim hedefim onu üniversitede belli bir bölüme sokmak değil ki bir birey olarak –az önce Gonca Hoca’nın söylediği gibi- kendi varlığını onamasını sağlamak ve gündelik hayatını sürdürebilmesini sağlamak.

Peki, tekrardan aynı noktaya geri gelecek olursak 8 yaşında değil de bizim kapımızı 2 yaşında çalmış olsaydı biz bu çocuk için ne yapabilirdik? Bunu konuşmak istiyorum. Şimdi, biz beyin sevdalıyız, beyni çok seviyoruz. Neden? Çünkü beyin zihin yaratıyor ve öğrenmek konusunda herhangi bir alanda eğer çalışıyorsanız, hangi meslek elemanı olursanız olun eğer beyinle ilgili hayati bir sorun yaşıyorsanız öğrenmeyle ilgili olarak mutlaka çalışmak zorundasınız çünkü öğrenme beynin en temel ürünü ve hayatta kalabilmeniz için elinizde olan tek araç.

Şimdi, özgül öğrenme güçlüğüne geçmeden önce öğrenme güçlüğünün pek çok nedeni olabilir. Bu bireyden kaynaklanabilir. İbrahim Hoca az önce bunlar üzerinde durdu. Bizim için özellikle bu coğrafyada yaşıyorsak kritik çevresel nedenler var. Mesela bunlardan bir tanesi benim hayatımdaki en önemli kırılma noktalarından bir tanesiydi çünkü 21 yaşındaydım, çok deneyimsizdim ve bir çocuk kliniğinde çalışıyordum; depresyon. Bu yıl 20’nci yılı geliyor, 17 Ağustos. Hâlâ gözlerimiz doluyor. Bir sabah kalktığımızda kolu bacağı olmayan, anne babası olmayan, evi yıkılmış, okulu yıkılmış, kenti kaybolmuş bir grup insan vardı. Biz binaları onardık, yapıları yerine getirdik ve bu insanları günlük hayatına hızlı bir şekilde yönlendirmeye çalıştık ama aradan geçen yirmi yıl içerisinde acaba bunların travma sonrası stres bozuklukları, öğrenme güçlükleri; o dönem içerisinde bu travmayla nasıl başa çıktılar? Çünkü bazen öyle şeyler olur ki siz travmayla baş etmek için belli şeyleri unutursunuz, hareketlenirsiniz. Bir sürü probleminiz vardır.

Mesela bizim temel sorunlarımızdan bir tanesi göç. Çok fazlasıyla göç alan bir ülkeyiz. Suriyeli çocuklar eğitim alıyorlar farklı bir dilde. Acaba orada ne oluyor? Onların öğrenmeyle ilgili olan kısımları ne? Çünkü bu çocukların da ülkemize entegrasyonu ile ilgili olarak çalışmamız gereken bir sürü şey var. İki dillilik meselesi bizim için çok kritik ve önemli. Öğrenme güçlüğünü düşünürken... Bizde şöyle bir tanım vardır: Sen neyi seviyorsan -fil önemli bir imgedir- o filin neresine dokunuyorsan sen onunla ilgileniyorsundur. Öğrenme güçlüğü çalışıyorsanız, dikkat eksikliği çalışıyorsanız, çocuk ruh sağlığı alanında çalışıyorsanız siz sadece filin tanıdık yerlerini tutamazsınız, tek bir uzmanla çalışamazsınız, bu karma bir ekiptir; aile, terapi, ilaç, STK, özellikle okul ve öğretmen hep beraber hareket etmek zorundasınız.

Peki, özgül öğrenme güçlüğü nedir? Şimdi, ailelerin kafasını son derece karıştıran şey şu: Sizin bir evladınız var. Evladınız sağlıklı, herhangi bir sorunu yok, zekâsı da normal hatta normalin üzerinde ama öyle bir şey oluyor ki eğitim sistemi içerisine giriyor, sizin çocuğunuz okumayı öğrenemiyor, sizin çocuğunuz matematik hesaplarını yapamıyor, sizin çocuğunuz yazılı anlatımla ilgili alanlarda ciddi zorluklar yaşıyor. Öncelikli olarak biz bu işi ailelere nasıl anlatacağız, onları tedavi süreci içerisine nasıl dâhil edeceğiz?

Şimdi, bizim çok ciddi sıkıntılarımız var, bunlardan bir tanesi, çok üzgünüm ki dinlemeyi bilmiyoruz çünkü bizde dinleme eğitimi diye bir eğitim verilmiyor. İlk altı yıl içerisinde aile içerisinde sözel beceriler ve dinlemeyle ilgili olan kısımlarımızı ivedi olarak desteklememiz lazım ama bunu nasıl yapacağız? Yazılı kültür konusunda ciddi anlamda sıkışıklıklarımız var. Özellikle medyanın kullanılması, kitap yazımı ve yazılı anlatımla ilgili süreçlerin desteklenmesi.

AYT-TYT meselesinde Türkiye'deki matematik ortalamalarını görüyorsunuz. Ben onunla ilgili herhangi bir şey söylemeyeceğim ama bizim için kritik olan şey erken belirtilere odaklanmak. Dünya da zaten böyle yapıyor. Eğer böyle yapmazsanız karşınıza ne çıkar? Burada hep maliyetleri konuşuyoruz. Mesela bir çocuğun 1'inci sınıf itibarıyla okula başlaması... Eğer herhangi bir şekilde ruh sağlığı sorunlarından dolayı bir kırılma yaşıyorsak... Bunun adı okul reddi de olabilir, depresyon da olabilir, özgül öğrenmek güçlüğü de olabilir; bunun maliyet hesabı çok fazlasıyla ortadadır. İş performansı kayıpları... Geçen haftaki sunuşlarda otizm konusunda konuştuk, iş koçlarının ne kadar kıymetli ve kritik olduğunu. Benzer uygulamaların ergoterapistlerden de destek alarak, iş analizlerinin yapılarak özgül öğrenme güçlüğü açısından da yapılması gerekiyor. O zaman günlük yaşam aktiviteleri konusunda ciddi anlamda yol katedebiliriz.

Rakamlar üzerinde çok fazla durmayacağım çünkü siz eğer epidemiyolojik bir çalışma yapıyorsanız ve kliniğe başvurular üzerinden bunu yürütüyorsanız kliniklere erkekler daha fazlasıyla geliyorlar çünkü okullaşma oranı daha fazla. Kızlar zaten hani tembel olabilirler, yavaş olabilirler, böyle, tırnak içinde algılar var. O yüzden bence bu hani yaygınlıkla ilgili olan çalışmaları aldığımız zaman temel kriterler... Az önce Onur Burak Hoca da onu söyledi, biz onlara bakalım. Erkeklerde daha sık görülüyor kızlardan ama bizim için bu Komisyon kurulduğundan beri hep sözü edilen disleksi yani öğrenme güçlükleri içerisinde en fazla bilinen bozukluk, yaklaşık yüzde 50'si olarak gördüğümüz okuma bozukluğu çünkü bir çocuğun 1'inci sınıfa başlaması onun ve ailesi için, hatta ülkesi için inanılmaz derecede kritik bir şeydir çünkü siz ilk defa bambaşka bir kodda kendinizi ifade etmeyi öğrenirsiniz. Eğer bu kodla ilgili kırılma yaşıyorsanız sisteme dâhil olmanızla ilgili ciddi bir problem vardır. İkinci aşama, matematikle ilgili olan sorunlar, bunun kızlarda daha sık olduğu söyleniyor görece. Yazılı anlatım bozukluğuysa her ikisiyle beraber de görülebilen sık bir durum. Şimdi, psikiyatrik vakalarla çalışıyorsanız keşke bizim işimiz kolay olmuş olsaydı. Hani mesela tansiyon gibi, diyabet gibi... Sakın yanlış anlamayın, bunlara indirgemeci bir bakış açısıyla yaklaştığım için değil, her birinin laboratuvarı olduğu için... Ama bizim laboratuvarımız şu anda ne bir görüntüleme... Çünkü biz hangi yere bakarsak bakalım işte prefrontal bölgede, parietal bölgede ya da diğer alanlarla ilgili zaten sıkıntıları görüyoruz. Bir tarafa koşuyoruz. Sizleri hani bunlarla yormayacağım. Nöropsikolojik testler diyoruz ama bir sürü bozuklukta da aynı sonuçları zaten görüyoruz. Öyleyse biz çok katmanlı bir işle uğraşıyorsak bu işe de çok farklı açılardan bakmak zorundayız. Evet, genetik aktarımlı, bu bizim için çok kritik çünkü özgül öğrenme güçlüğü olan ailelere bu açıdan da ciddi anlamda yaklaşımlar verilmesi gerekiyor.

Şimdi, tanı nasıl konuluyor derseniz, genellikle aileler ve öğretmenler 1'inci sınıf süreci içerisinde "Ya, bu çocuk akıllı bir çocuk, hani çok da dikkatle sorunu yok ama biraz dikkati dağılıyor olabilir. Yani bakıyoruz, başlangıçta iyi gidiyordu. Oturuyor, kalem tutuyor vesaire ama bir türlü okuma yazmayı öğrenemedi, ciddi sıkıntıları var." diyor. Aileler çocuk ruh sağlığı kliniklerine ya da çocuk nöroloji kliniklerine, onlara da ulaşamıyorlarsa eğer çocuk hekimlerine geliyorlar. Burada birtakım bizim dışlama kriterlerimiz var. Bazı hastalıkların olmaması gerekiyor. Mesela nedir? Epilepsi, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu ve özgül öğrenme güçlüğü için belki bir çocuk nöroloğunu bu bakış açısından da dinlemenin çok kritik olduğunu düşünüyorum. Çünkü nörolojik hastalıkların, metabolik hastalıkların katkıları çok büyük. Bizim özgül öğrenme tanısı koyabilmemiz için herhangi bir duysal özrün olmaması gerekiyor. İştihanın normal olması, gözle ilgili bir kusurunun bulunmaması

gerekiyor. Az önce söylediğim gibi travmatik bir yaşantı, göç, taşınma olmaması lazım. Yani siz bir köyden bir kente geldiğiniz zaman oradaki eğitim koşullarıyla, öğretmeninizin yaklaşımıyla, sınıf ortamının arasındaki o derin yarılmının öğrenme sorunu olarak algılanmaması gerekiyor ve zekâ testlerinin bireyin yaşıyla uyumlu ve üzerinde olması lazım. Şimdi, bu karmaşık tablonun hiçbirini sizinle paylaşmayacağım. Zaten buradaki uzmanların, STK'lerin... Sizlere de elinize bu yansı ulaşacak zaten. Sorun alanlarına bakmakla başlayalım. Dil gelişimi, algısal kavramsal gelişim, bellek gelişimi, dikkat gelişimi, ince hareket yani elle yaptığımız işler, kaba hareket yani bizim hareketlerimiz ve sosyal gelişimle ilgili olan alanlar.

Şimdi, ben yaklaşık yirmi iki yıldır, çok şanslı bir insan olduğum için bir çocuk nöroloji kliniğinde çalışıyorum. O yüzden de erken müdahalenin neden bu kadar kritik ve önemli olduğunu biliyorum. Çalışma arkadaşlarımin her birine de bu nedenden dolayı çok teşekkür ediyorum çünkü her sabah uyandığımda büyük bir heyecanla gidiyorum çünkü yapabildiklerimizin sonuçlarını görüyoruz ve daha uzun yıllar da çalışmak istiyorum.

Eğer sizin çocuğunuzun konuşma problemi varsa bu ne demek? 1 yaşına gelmiş, hâlâ belli sözcükleri söyleyemiyorsa, 2 yaşına gelmiş ifadelendirmeye ilgili sıkıntıları varsa... Bugün bizim kliniklerimizde kapıyı çalan 10 çocuktan neredeyse 3-4 tanesinin teknolojinin yoğun baskısı ve anne baba donanımlarının azalması nedeniyle, neredeyse 3-4 çocuk sadece konuşmıyor, konuşmada gecikme yakınlmasıyla geliyor. O yüzden dil konuşma bozukluklarının ivedi, özellikle ilk 3 yaş içerisinde bakılması, dinleme problemlerinin çözülmesi... Çünkü bu bizi dikkat sorunlarına götürecek ve oranın temizlenmesine, düzelmesine yol açacak. Algısal kavramsal sorunlar, ince hareket becerileri ve ergoterapistlerin, fizyoterapistlerin çok ciddi katkılarının olduğu duyuşal işleme sorunlarımız var. Bunlar ilerleyen dönemde, özellikle medikal tedaviye geçmemizi hızlı bir şekilde azaltan yaklaşımlar. Aile ve okul bizim için çok kritik. Birazdan bunlara ilişkin önerilerimi söyleyeceğim her birisi için ne yapabiliriz diye. 6 yaş ve yukarısı için de tekrar geri öneriz isterseniz.

Bizim sorunlarımız neler? Şimdi, birine hep şunu söylersiniz: Ya, sen okuyamıyorsun, matematik yapamıyorsun, yolda düzgün yürüyemiyorsun. Ne olur? Kendine olan inancı ve güveni azalır. Biz genellikle ne yapıyoruz? Sadece geliştirilmesi gereken hep bir noktaya odaklanıyoruz ve sadece okumaya bakıyoruz. Peki ya bu çocuğun başka becerileri hiç mi yok, hiç mi iyi yapabildiği bir şey yok? Peki ya onlar? Bir şeyin üzerini örterseniz onun gelişmesi mümkün müdür? Değildir. Bizim için önemli olan şey öğretmenlerin bilgi, beceri ve donanımlarının yeterli olup olmaması. Dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu ve öğrenme güçlüğüyle ilgili Gazi Üniversitesinin Çocuk Nöroloji Kliniğinde yapılmış 2 tane çalışma var. Bir tanesi Profesör Doktor Ali Cansu'ya ait, kendisi Trabzon'da, bir tanesi de Profesör Doktor Tuba Hirfanoğlu'na ait, şu anda Amerika'da ama Gazi Üniversite öğretim üyesi, geri dönecek. Acaba öğretmenler ve çocuk hekimleri bu bozukluklara ilişkin ne kadar bilgi sahibiler? Öğretmen bilgi oranlarının ciddi anlamda düşük olduğunu görüyoruz ama Millî Eğitim Bakanlığı hizmet içi eğitimlerle inanılmaz derecede duyarlılaşmayı sağlıyor. Özellikle okullarda öğretmenlerin meslek içi eğitimde ve öğretmen okullarında mutlaka acaba gelişimsel psikopatoloji dersleri yerleştirilebilir mi? Farkındalıkları nasıl artırırız?

Şimdi, aileler bize geliyor, ailenin anlattığı ile öğretmenden gelen bilgi hiçbir zaman örtüşmüyor. Benim yirmi iki yıllık deneyimim. Birine bir ölçek gönderirseniz o ölçekten gelen bilgi her zaman çok tutarlı değil. Onu ne zaman doldurdu, hangi aralıkta doldurdu, yapması gereken bir sürü iş var. Biz sadece bunlarla kalırsak o zaman birçok şeyi kaçıırız aslında. Okul öncesi dönem eğitim kurumlarında rehber öğretmen ve okul psikoloğu acaba olabilir mi? O kadar kritik ve önemli bir

şeydir ki bu, böylelikle sizin birinci basamakta hekime, ruh sağlığı hekimine, çocuk nörologuna, çocuk psikologuna ihtiyacınızı hızlı bir şekilde kavrayıp yönlendirebilirsiniz. Küçük müdahalelerle de sorunu çözebilirsiniz.

Şimdi, kliniklerde değerlendirilen, özellikle 6 yaş altı belirtilere duyarlı ölçekler, Türk kültürüne uygun ya da geçerli güvenilirliği yapılacak ölçeklere inanılmaz derecede ihtiyacımız var. Hastanelerde değerlendirme yapacak psikologların sayısını çok merak ediyoruz. Toplantıda, 2 toplantı öncesinde bunu söyledik. Bu konuyla ilgili olarak verileri de istedik. Mesut Bey'e de hani söyledik bu verilere ulaşabilir miyiz diye.

Dil konuşma bozuklukları terapistlerinin sayısının azaltılmasıyla ilgili bir şey söylendi, bizim böyle, yüreğimiz cız etti. Ne olur böyle bir şeye gidilmesin çünkü onlar o kadar kıymetliler ve sayıları o kadar az ki yeterli sayıda konuşma terapistinin olmaması bizim için, bu Komisyonun adı açısından, otizmde, Down sendromunda, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunda, öğrenme güçlüğünde, hele hele serebral palside o kadar kritik ki. O yüzden ne olur onların sayısı azaltılmasın.

Zamanımı geçtiysem özür diliyorum, toparlayacağım.

BAŞKAN – Buyurun.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ PSİKOLOG PROF. DR. AZİME ŞEBNEM SOYSAL ACAR – Ergoterapi uygulamalarında bizim göz bebeğimiz Hacettepe Üniversitesi ama bir süre sonra onlar boğulacak çünkü biz bütün hastalarımızı neredeyse onlara gönderiyoruz. Sistemin birazcık daha işleyebilmesi için belki bu hocaların denetiminde yeni merkezlerin oluşturulması, özel eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ve en kritik şey, eğitim sınırlılığı. İlk konuşmacıyı dinlerken yine yüreğimiz cız etti, sekiz saati bile tamamlayamamış olmak ve buna yönelik olarak çeşitli parmak okuyuculara geçmek; bizim hedeflediğimiz, hissettiğimiz ve arzuladığımız sisteme nasıl geçeriz acaba diye düşünüyoruz.

Şimdi, kullandığınız testler... Yine aynı şeylere geliyoruz. Bizim bataryalarımız var. Çok kıymetli akademisyenlerce, onlarca hatta binlerce tez yazıldı bu konuyla ilgili, 1990'lardan beri muhteşem çalışıyor insanlar. Sadece psikiyatri kliniklerinde değil, fizyoterapistler, mimarlar, ergoterapistler, spor öğretmenleri, diyetisyenler, inanılmaz bir verimiz var bizim ama bir veri bankası oluşturulsa, bütün bu çalışmalar bir anda toparlansa. Tamam, şifrelerle girilsin, bilgiye her türlü zaten insanlar ulaşıyor, hiç önemli değil ama bunlar için meta analizler yapmaya çok ihtiyacımız var.

Bireysel eğitim programlarının çocuğun ihtiyacına göre düzenlenmesi... O sekiz saatin içerisinde ya da dört saatlik grup eğitim içerisinde inanılmaz derece ciddi süreçlere ihtiyacımız var bizim. Katılırsınız, katılmazsınız, iş yükü açısından düşünürsünüz ama şimdi, 1'inci sınıfı bitirmiş, henüz okuma yazma öğrenmemiş bir çocuğun sınıf geçme ya da kalmasıyla ilgili olarak kararı kim verir? Ya, bununla ilgili olarak hekim mi verir, psikolog mu verir, öğretmen mi verir, aile mi verir? Ne olur bunun için bir komisyon kurun çünkü okuma yazmayı öğrenmemiş bir çocuğun... Yani, şöyle düşünelim, ben Korsikaca bilmiyorum, muhtemelen salondaki kimse de bilmiyor. Bizi alsalar, ışınlasalar, oraya koysalar ve sürekli olarak hiç bilmediğimiz bir dilde birileri bize bir şey söylese ne hissedersiniz? Yok olmak istersiniz çünkü kendi varlığınıza ortaya koyamıyorsunuz ve kendi varlığınız hiçbir şekilde tanımlanmıyor. O yüzden bu çocukların bir yılı tekrar etmesi bir kayıp değildir ama siz onları aynı sistem içerisine sokuyorsanız çok büyük bir kayıptır, hem çocuğun kendi kişisel tarihi için hem de ekonomik veriler açısından. Acaba destek öğretmen uygulamaları... Bazıları inanılmaz güzel ama bunlar nasıl uygulanabilir? Çünkü Millî Eğitim Bakanlığının çok incelikli, çok böyle zihinsel süreçleri iyi organize edilmiş uygulamalarından bir tanesi. Bunu nasıl güncelleyebiliriz, çocukların ihtiyaçlarına göre bu insanları nasıl biçimlendirebiliriz? Şimdi, özgül öğrenme güçlüğü için standart bataryalar var

ama çocuklar 6 yaşında kalmıyor ki, 8 yaşında kalmıyor ki. Her bir kademe için özellikli ne kadar gelişme olmuş, onlara bakmakta yarar var, böyle materyallere ihtiyacımız var. Ergenlik tamamen üstü örtülmüş bir süreç. Bizim için çok kıymetli, özellikle dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu için. Çocuk suçluluk konusunda anahtar noktadır. Amerika’da bu yönde çalışmalar vardır. Eğer siz erken dönem dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğuyla mücadele ederseniz -özellikle öğrenme güçlüğü için veriler bu kadar kuvvetli değildir- trafik kazasını önlersiniz, çocuk suçluluğunu önlersiniz.

Görmezden geldiğimiz ama hızla yüklenen konu başlıklarımızdan bir tanesi akran zorbalığı, veli zorbalığı, öğretmen zorbalığı ve bütün bu zorbalıklara maruz kalan çocuğa kendimizin uyguladığı zorbalıklar. Muhtemelen sağlık çalışanları olarak biz de yapıyoruz bunu, niye bir ilerleme olmuyor diye. Eş zamanlı tanıları izleme, öğrenme güçlüğüyle en fazla kol kola giden şey ağırlıklı olarak dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu olabilir, kaygı bozukluğu olabilir, depresyon olabilir ama bir taraftan da tıbbi tanılarımız var bizim, tiroit bozukluğu gibi, diyabet gibi. Bunlarla ilgili olarak da araştırmaların çok ciddi olarak yapılması gerekiyor ve toplumdaki özel eğitim almaya yönelik algının mutlaka değiştirilmesi lazım. Askere gidebilir mi, ileride işe girerken önüne çıkabilir mi, ciddi anlamda konum komşum benimle alay ediyor, öğretmen dışlıyor, biz bununla ilgili ne yapacağız? Az önce de söylendi, sınavların düzenlenmesi, iş analizleri. Peki, çok uzatmayacağım ama şöyle şeyler yapmak hiç de zor değil, biz Gazi Üniversitesi içerisinde bunları yapıyoruz: Doğum öncesinde –geçen hafta, değil mi, Down sendromunu dinlerken böyle her birimiz “Neler yapılabilir?” diye düşünmüştük- hekimlerin çok işi var, kesinlikle buna katılıyorum ama yardımcı sağlık personelinin ve gönüllü hekimlerden destek alınabilir. Anne babalık donanımlarının mutlaka artırılması lazım. Kadın doğum ünitesi içerisinde anne babalara yönelik olarak aylık birtakım seminerler veriliyor Gazi Hastanesinde. Bizim şöyle bir talebimiz oldu: Beslenme, uyku, bakım, aşı konusuna ek olarak acaba psikolojik süreçlerle ilgili olarak biz bu insanlara ne verebiliriz? Mücadele etmemiz gereken şeylerden bir tanesi çünkü doğum sonrası depresyon. İhtiyaçlarını çok güzel karşıyorlar ama yeterli bakımı vermedikleri zaman beynin sağ tarafını, arkayı uyaramıyorlar. Bu da ileride özgül öğrenme güçlüğü belirtilerinin alevlenmesine neden oluyor, çok önemli. İlk müdahalelere buradan başlamamız lazım. Şimdi, riskli yenidoğan çalışan Bülent Elbasan’ın bugün burada olmasını çok arzu ederdim, çok katkı verecektir ama önümüzdeki dönem muhtemelen konuşacaklar, bir Avrupa Birliği projesi nedeniyle burada değil. Bizim artık Down sendromu, erken doğum, zor doğum ve beyin kanaması gibi riskli bebeklerimiz anne karnındayken bunlarla nasıl mücadele edecekler, tedavi sürecinin planlanmasıyla ilgili hızlı bir şekilde organizasyonlara geçmemiz lazım.

Şimdi, çocuk hekimleri bir aylık çocuk ruh sağlığı rotasyonları yapıyorlar. Ne kadar yeterli bilmiyorum ama o kadar önemli ki. 999’a ulaşacaktık değil mi çocuk ruh sağlığı açısından ama çocuk hekimlerin sayısını düşünecek olursak -sayın vekilim de bir çocuk hekimi olarak muhtemelen söyleyecek- şimdi, bizim için çok kritik ve önemlidir. Ne olur çocuk hekimlerinin bu konudaki duyarlılıklarını biz artıralım.

İkincisi, sağlam çocuk polikliniklerinde çalışan hemşireler gerçekten çok özellikli ve çok özveriyle çalışırlar. Gazi Hastanesi örneklemini içerisinde bu hemşireler gelişim tarama testleri uyguluyorlar. Bu hemşirelerin donanımlarını artırsak ve böyle hemşirelerin sayısını artırsak, yanlarına çocuk gelişim uzmanlarını da ekleysek iki alanda yol katederiz: Bir, koruyucu ruh sağlığı. “Her şey gayet güzel, yolunda ama bir sonraki ay geldiğinde şuna, şuna, şuna dikkat et.” Çok basit rehberlerle çözebileceğimiz şeyler, gelişimsel pediatristiler zaten çalışıyor, birazdan anlatacağım.

İkincisi, riskli bebek izleme... “Ya, bak, bunlar bunlar yolunda değil. O zaman nereye git? Nörolojiye git, ruh sağlığına git ve başka alanlara yönelim ki sorunu biz çözebilelim.”

Devam edelim. Multidisipliner yaklaşımlarla ilgili, bizim işimiz sadece hasta değil ki. Aynı anda biz aslında biz şehir olarak yaşıyoruz. Hani şehir hastaneleri anlamında değil, bir hastaneyi bir şehir olarak düşünebilirsiniz. Herkes hekim değil, bir sürü insan bir arada çalışıyor ve her birinin sorunları var. Siz burada kendi çocuklarınızla ilgili sorunları anlatıyorsunuz. Neden Mecliste mesela anne babalık donanımını artırmaya yönelik olarak eğitim programları başlamasın ki? Gelip birileri bir şey anlatsın, bu da bir farkındalık çalışmasıdır ve gelişimsel pediatri kliniklerinin mutlaka ve mutlaka yaygınlaştırılması, uzmanların sayısının artması gerekiyor.

İkinci kısım, psikologların hâlâ bir yasası yok. Bu nedenle de eğitimle ilgili olarak çok ciddi sıkıntılar ve problemler var. Riskli bebek ve erken müdahale polikliniklerinin yaygınlaştırılabilmesi için ergoterapistler, fizyoterapistler, dil konuşma terapistleri –unutuyorsam lütfen siz sonrasında ekleyin- başka uzmanlar ve çocuk ruh sağlığı hekimlerinin, çocuk nörologlarının, yenidoğancılardan -burada metabolizmacılar vesaire, bir sürü uzmanlık alanı var- dâhil olması gerekiyor. Özellikle bizim için en kritik şey duyu bütünlemesi. Ailelere bununla ilgili oyun örneklerinin verilmesi, yaklaşım biçimlerinin anlatılması ve dil konuşma terapisi.

“3 yaş için farklı olarak ne yapabiliriz?” dersiniz asıl iş burada başlıyor. Şimdi, bizim aslında çok iyi yapılanmış bir sistemimiz var ama biz bunu aktif hâle getiremiyoruz. Nedir? Mesela, okul öncesinde donanımlı eğitici kadrolarının yetiştirilmesi. Bizim çok iyi kız meslek lisesi kadrolarımız var ama biz orada acaba bu çocuklara öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği açısından bilgi veriyor muyuz? Çünkü bu çocuklar daha sonrasında gölge öğretmen olabilirler, başka alanlarda yardımcı eleman olarak çok ciddi olarak çalışabilirler. Okul öncesi dönemde öğrenme güçlüğü konusunda çok ciddi farkındalıklara bizim ihtiyacımız var. Özellikle müfredat programı sahiden bu çocukların gelişim özelliklerine uygun mu? Çok saygıdeğer hocalarla çalıştık ama biz galiba birçok şeyi ailelerden ve çocuklardan öğrendik. Aileler şunu söyler: “Eğer çok ciddi çalıştırırsanız 2 yaşında okuma yazmayı da öğretebilirsiniz, yapabilirsiniz.” Peki ama sonrasında ne yapacaksınız? Okul ortamının -özellikle bu konuda mimarlardan büyük destek alınmalı- yeni planlanacak okullarda, mesela TOKİ’nin yaptığı okullarda ışığın kullanılması, sesin kullanılması, alan kullanılmasıyla ilgili olarak alanların ince ve kaba hareketi destekleyecek şekilde olması gerekiyor. Ergonomi diye bir şey var. Oturduğunuz koltuklarda sürekli öne doğru geliyorsunuz, dikleşmeye çalışıyorsunuz. Kırk dakika içerisinde bir çocuk nasıl böyle bir sürecin içerisine hâkim olabilir? Akademik rehberlik işi var, inanılmaz önemli bir şey. O yüzden hem Millî Eğitim Bakanlığı hem de YÖK’e çok teşekkür ediyoruz. Şöyle şeyler yapılıyor: Akademisyenler bir okula rehberlik edecekler, birlikte çalışmalar yapacaklar, sonuçlarını ortaya koyacaklar. Bizim için kritik olan şey akademik rehberlerde acaba YÖK’ten şöyle bir şey istenebilir mi: Bir akademik teşvik. Böylelikle öğretim üyelerinin çok fazlasıyla çalışması teşvik edilebilir ve bu insanların özel eğitim, eğitim materyali geliştirme, çocuk gelişimi ve eğitimi bölümleri, psikoloji, ergoterapi –unuttuğum meslek elemanlarından özür diliyorum, hepsi buraya eklenebilir- olması en azından üniversite-okul iş birliğini sağlayacaktır. Yaklaşık dört yıldır TOBB Üniversitesi Mimarlık Bölümü ve Ankara’da İbrahim Karakoç İlköğretim Okulu’yla birlikte Gazi Üniversitesi Çocuk Nöroloji Kliniği beraber yürüttüğümüz çalışmalar var. İlköğretim öğrencileri ile mimarlık öğrencileri düzenli olarak bir araya geliyorlar, bilişsel profilleri ortada. Farklı yaş gruplarına, farklı cinsiyetlerden, farklı kültürlerden bireyler iklim değişikliğiyle mücadele etme, zorbalıkla mücadele etme konusunda iki ayda bir düzenli olarak çalışıyorlar. Öğrenciler TOBB’a geliyorlar, TOBB’un öğrencileri ilkokula gidiyorlar, inanılmaz güzel sonuçlar var. Sonrasında dilerseniz onları da paylaşabilirim sizinle.

Belediyeler, halk eğitim merkezleri ve STK'ler çok kritik ve önemli. Mesela çok güzel bir AÇEV örneği var, Ankara'da inanılmaz çalışan Yenimahalle, Gölbaşı gibi belediyeler var, bu insanlar çok özel işler yapıyorlar. Anne çocuk eğitim programlarının ivedi desteklenmesi gerekiyor ve bu eğitimlerin güncellenmesi, akademiden de destek alınması; işitsel, görsel ve dokunsal bilgiyi destekleyecek spor ve sanat öğelerinin oluşturulması, öğretmen tarama listelerinin güncellenmesi.

Yordum ve sıktım mı? Zamanım var mı?

BAŞKAN – Hayır, hayır.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ
PSİKOLOG PROF. DR. AZİME ŞEBNEM SOYSAL ACAR – Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ
PSİKOLOG PROF. DR. AZİME ŞEBNEM SOYSAL ACAR – Haddimi aşarsam lütfen buradan siz de beni destekleyiniz.

Özel eğitim süreci... Şimdi, bilgi işleme dediğiniz şey, ben bütün öğrencilik hayatımı şu şekilde geçirdim çünkü not alabilen biri değilim, ben dinlerim ve yazarım, asla unutmam eğer kendimi o şekilde kodlarsam. O yüzden, bir çocuk nasıl öğreniyor, işitsel mi öğreniyor, görsel mi öğreniyor, dokunsal mı öğreniyor, bunların organizasyonu ile ilgili olarak çok iyi çalışmak lazım. Sizin “dikkat eksikliği” dediğiniz şey derya deniz bir literatür. İnsanlar bunu 1960'larda bitirmişler ve artık çalıştığımız şey, biz onun elektrofizyolojisinin kitabını yazıyoruz. Yani odaklanma, sürdürülmüş, bölünmüş dikkatle ilgili olarak ciddi anlamda çalışmalar yapılması, bunlar için özelleşmiş merkezlere ihtiyacımız yok, bunları ev ortamında çok rahatlıkla yaparsınız. Birazdan STK'leri dinleyeceğiz, zaten onlar bunun evde yapılması için mücadele ediyorlar. Dil konuşma desteği ivedi önemli, ergoterapi inanılmaz önemli.

Materyal konusuna gelince, ben bu konuyla ilgili sıkıntı yaşadığını düşünmüyorum, sadece uygun akademisyenlerin, uygun aile çıktılarının bir araya gelmediğini düşünüyorum.

Peki ya medya, hep konuştuğumuz şey. Önerilerim: Televizyondaki sabah kuşağında mutlaka çocuk ruh sağlığına ilişkin programların artırılması, iyi örneklerin güncellenmesi. Çok güzel programlar vardı. TRT Okul kanalında öğrenme güçlüğüne destekleyecek eğitim programlarının sürdürülmesi çok önemli. Bu yıl 50'nci yılı kutlanıyor Susam Sokağı'nın. Bir dönem bizde de vardı ve biz biliyoruz ki zekâ bölümünü neredeyse bir standart sapma yani 10 puan yükseltmişti. Özellikle orta gelir seviyesinin altındaki hedef kitle üzerinde inanılmaz etkileri vardı. Benzerleri sonrasında yapılmaya çalışıldı ama sürdürülebilirliktir esas olan, koskoca elli yıl yani politika dediğimiz şey uzun soluklu olmalı. O yüzden TRT Çocuk o kadar önemli ki. Susam Sokağı benzeri süreçlerin olması, işte, bizde de karakterler yavaş yavaş girmeye başladı, sosyal ilişki, dinleme, öğrenme becerilerinin desteklenmesi... Bizim en çok savaş açtığımız kanallardan bir tanesi müzik kanalları çünkü aileler ne yapıyor? Çocuklarını alıyorlar ve klip seyretsinler, onlar günlük hayatında... Çünkü bilmiyorlar ki, hiç kimse evladına zarar vermek istemez ki. Bizim mücadele etmemiz gereken şey bilgisizlik. Müzik kanallarında sürekli duyarlılığın yapılması, çeşitli reklamların altında geçiyor, diyor ya: “Evet, sen bu, bu yiyecekleri yeme ama şunları, şunları mutlaka tüketmen lazım, şu kadar hareket etmen lazım.” Çok etkili şeyler.

İkincisi, TÜBİTAK; keşke onları da burada dinleyebilsek. Mesela TÜBİTAK bünyesinde Türkiye'de ilk ve tektir 6 yaş altı bilim dergisi. Bir dönem yazarlığını da yaptığım için çok büyük bir onur duyarak söyleyebilirim, Meraklı Minik. Burada mutlaka öğrenme güçlüğüne ilişkin ya da diğer çocukluk çağı hastalıklarına yönelik duyarlılık artırılabilir. Geçen sene yayın kurulunda olduğum Bilim Çocuk'ta Braille alfabesiyle ilgili olarak çocuklara çeşitli örnekler vermiştik, hediyeler vermiştik. Farklı

açılardan gelişim özellikleri farklı olan çocuklara yönelik olarak duyarlılık sağlamıştık. Medyayı ancak bu şekilde kullanabiliriz. Sadece doktorlar yok, mesela isim zikretmek gerekirse aşçılık Türkiye’de şu anda yükselen değerlerden bir tanesi. Öze Dönüş programını yapan Refika Birgül, kendisi hem bir psikologdur, aynı zamanda öğrenme güçlüğüdür. Robert Kolej mezunudur ve İngiltere’de eğitim yapmış, doktorasını yapmıştır ve bugün çok saygındır ve iklim değişikliği konusunda inanılmaz derecede çalışmaları vardır. Aynı şekilde bakacak olursak hepinizin yakından tanıdığı birçok sanatçı... Özellikle bu örneği vereceğim size, bir senaryoyu ezberlemek, birisi bir saatte yaparken beş saatini verdiğini söyleyen Aslı Enver, çok özellikli işler yapıyor bu insanlar. Okul öncesine yönelik olarak kitap yazarlarıyla bir araya mutlaka gelinmeli. Duyu bütünlüğü, şu günlerde öz farkındalık Türkiye’de çok fazlasıyla gündemde olan bir konu. Bununla ilgili olan içeriklerin zenginleştirilmesi ve dilin kullanılması, okul süreci...

RAM’ların yapısıyla ilgili olarak düzenleme gerçekten çok önemli. Bu nedenle RAM personeli ve rehber öğretmenin bu konudaki donanımının mutlaka ivedi artırılması ve riskli olan çocukların nasıl izleneceği, neler yapılacağı ve kritik olan şey, okul olgunluğu değerlendirmelerinin yapılması... Sizin çocuğunuz 1’inci sınıfa başlarken okul öncesinde okulda yapılan okul olgunluklarını ne olur ciddiye almayın, okul olgunluğu böyle yapılmaz; neredeyse 3 yaşından itibaren yapılır ki eksikleri biz tamamlayalım, bir program geliştirelim “hazır bulunuşluk” dediğimiz şeyi sağlayalım. Yani ben bugün burada bu konuşmayı yapabilmek için iki üç gün öncesinden çalışmadım ki yirmi yıllık bir gözlemi, deneyimi, paylaşımı aktarıyorum size. Yarın bir gün ayağımı kırsam, bir şeyi nasıl kullanacağımı öğrenmek zorundayım yani bir şeye hazır bulunabilmek gerçekten çok önemli, bu alandaki işlerimizi artırmamız lazım.

RAM gerçekten çok kritik ve önemli. Dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu için Radiye Hanım’ın söylediği şey, Almanya’da daha mı sıkı takip ediliyorlar, üç aylık aralıklarla takip ediliyorlar? Her çocuk için gerekemeyebilir çünkü bunun çok ciddi bir ekonomisi var ama öğrenme güçlüğünden söz ediyorsak burada aileler ve eğitimciler iğneyle kuyu kazıyorlar. O yüzden bu takiplerin çok sıklaştırılması lazım. Bunu kim yapar? RAM yapar. Bir üst sınıfa geçtiği zaman, çocuk ruh sağlığı kliniğindeki insanların da çalışanların da mutlaka değerlendirme yapması gerekir.

En kritik şeylerden bir tanesi, şu okul başarı puanları çünkü bizim çocuklarımız kendilerine okul bulamıyorlar. Önerim şudur: Okul başarı puanları lütfen özel gereksinimli bireyler için ayrı hesaplınsın. Böylelikle, bu alanda da okulların performanslarını görelim. Otizmlili kaç birey günlük hayata dair becerilerini artırmış? Okuma bozukluğu olan kaç çocuk kendi yaşitlarını yakalamaya yönelik bir şeyler yapmış?

Gelelim, sınıfında kaç kaynaştırma öğrencisi olsa bir öğretmen verimli hareket edebilir? Bir sınıfta kaç öğrenci olmalı? Kaynaştırma öğrencisi sayısına göre acaba biz bu öğretmenin yanına bu konularda donanımlı bir başka öğretmen ekleyebilir miyiz?

Öğrenme güçlüğü açısından bireysel eğitim programları çok iyi organize edilmeli. Ailelerin en temel problemi ödev, ödev yetiştirmek, sınav uygulamaları. Ayrı şeyler yapacaksak diyabet için de astım için de serebral palsi için de -sınıflara ayırmak değil- neden bu çocukların gelişim özelliklerine yönelik olarak bir sınav protokolü hazırlamıyoruz?

Atladığımız kısım, peki ya aileler? Çünkü biz onlara hep iş listeleri veriyoruz. “Bunu yap, bunu yap, bunu yap, bunu yap; gel.” Gelmedikleri zaman da “Neden gelmedin? Neden yapmadın?” diyoruz. Galiba biz de mobbing yapıyoruz bu insanlara, biz de zorbalık yapıyoruz.

Toplum ruh sağlığı merkezlerinin sayısının artırılması ve burada bütün topluma yönelik olarak farkındalık çalışmasının yapılması gerekiyor. Sadece özgül öğrenme güçlüğü olan bir bireyi eğitmeniz yetmez, o mahalle içerisindeki herkese dokunmanız gerekir. Aile danışmanlığı merkezlerinin ve aile terapistlerinin sayısı Türkiye’de giderek artıyor. Bu merkezlerde birtakım ücretsiz kontenjanlar ayrılmalı ve çünkü bu ailelerin en temel şeyi ne? “Biz psikolojik destek alamıyoruz.” Eğer ailenizde özel gereksinimli bir birey varsa anne babalık ilişkileri bozulur, evlilik ilişkiniz bozulur, çoğunlukla bu boşanmayla ya da bir ebeveynin evden geri çekilmesi ve öbürünün sadece ve sadece sürece odaklanmasıyla işler gider. O yüzden aile danışma merkezlerinden böyle bir şey acaba izlenebilir mi? Buradaki uzmanların donanımları artırılırsa, izlenen vakalardaki psikopatolojiler erişkin psikiyatri kliniklerine yönlendirilebilir.

Bir diğer sorumuz, eğer anne baba çalışıyorsa özel eğitime bu insanlar çocuklarını ne zaman ve nasıl götürecekler? Kamu personeli için bir düzenleme yapmak mümkün müdür acaba? İşten kaytarmak vesaire anlamında değil, ek mesai yapılabilir bu insanlara. Eminim ki zihinsel süreçleri benden çok daha iyi çalışan başka birileri vardır, bu konuya kafa yormuştur, hatta belki bu sorun çözülmüş bile olabilir. Ne olur bu konuyla ilgili bir şeyler yapalım.

Ve en önemlisi, bu tür buluşmalar çok kıymetlidir, aileler, akademisyenler, eğitimciler, özel eğitimciler bir araya gelsinler. Lütfen sizler de gelin. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığı, inanılmaz iyi işler yapıyorlar; çok teşekkür ediyoruz. Sağlık Bakanlığına çok teşekkür ediyoruz. Aile Bakanlığına çok teşekkür ediyoruz. Onların himayesinde çalıştaylor olamaz mı? Aynı zamanda, bu iş bitmiyor ki, 18 yaşına geldi, 20 yaşına geldi; bu ömür boyu devam eden bir süreç. O yüzden mesleki danışmanlık, evlilik danışmanı, eğitim süreçlerinin biçimlenmesi; biz o kadar çok şeyle uğraşmak zorundayız ki. Yasası olan koçlardan bu konuyla ilgili olarak yardım alınabilir mi acaba hem meslek hem de eğitim danışmanlıklarının sağlanması için?

Sabırınız için çok teşekkür ediyorum. Umarım faydalı olmuştur.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz, çok güzel oldu.

Sorularımızı daha sonraya saklayacağız, hemen öbür programa geçiyoruz.

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümünden -özel gereksinimli çocukların eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri- Profesör Doktor Tevhide Kargın Hanımefendi, buyurun.

4.- Hasan Kalyoncu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü Prof. Dr. Tevhide Kargın’ın, özel gereksinimli çocukların eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

HASANKALYONCU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ PROF. DR. TEVHİDE KARGIN – Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, sayın vekillerim, sevgili hocalarım, değerli konuklar; ben de bugün aslında Şebnem Hanım’ı dinledikten sonra... Bir çocuk psikiyatristinin özel eğitim konusuna bu kadar hâkim olması, gerçekten özel eğitimi tanılanmadan başlayıp okul ve mesleki geçişe kadar bu kadar güzel özetlemiş olması çok sevindirici çünkü aslında bu mesleğin, bu alanın hepimiz değişik birimlerini oluşturuyoruz.

Ben de hem teorik çalışmalarına yani kuramsal çalışmalarına hem de uygulamalı çalışmalarına Parla Özel Eğitim Merkezinde devam eden bir öğretim üyesiyim. Bugün burada olduğum ve davet edildiğim için de hepinize teşekkür etmek istiyorum.

Ben konuşmamı -özel eğitimci bakış açısıyla, biz özel eğitimciler ne gibi güçlüklerle karşı karşıya kalıyoruz- iki temel bakış açısıyla oluşturmaya çalıştım. Bunlardan birincisi, tanılamada yaşanan güçlükler, diğeri de eğitimde yaşanan güçlükler.

Tanılamada yaşanan güçlüklerin en başında aslında ailelerin farkındalık düzeyi geliyor. Aileler, özellikle annelerin, bebeklerinin doğumuyla birlikte, özellikle de otizm spektrum bozukluğu, diğer gelişimsel bozukluklar söz konusu olduğunda, görülebilir yetersizliklerin dışındaki yetersizlikler söz konusu olduğunda, bebekte daha ilerleyen, büyüyen aşamalarda, erken, 0-6 ay arasında ya da 1 yaş arasında bazı konularda farklı şeylerin olduğu dikkatlerini çekiyor, hissediyorlar. Ancak bu hisleri zaman zaman, kendi ifadeleriyle “Bir şeyler yolunda gitmiyordu ama ben konduramadım.” demeleri ya da babaların aynı fikirde olmaması ya da diğer ailelerin aynı fikirde olmamasıyla sonuçlanıyor. Bazen de hepimizin de yaptığı gibi, ilk dönemde çocuğumuzla ilgili bir şeyler yolunda gitmediğinde hemen çocuk doktorlarına başvuruyoruz. Çocuk doktorları ailelerle bir şeylerin yolunda gitmediği konusunda aslında hemfikir oluyorlar ama onların verdikleri öneriler “Biraz daha izleyelim, biraz daha gözünüzün önünde olsun, biraz daha fazla ilgilenmeye çalışın.” şeklinde oluyor. Dolayısıyla bu noktada ailelerin yardımı başlatma sürecinde ne kadar farkında olduklarıyla doğrudan ilgili. Eğer aile yeterince farkında değilse bu süreç uzayabiliyor ama aile yeterince farkındaysa ve yardıma ulaşabilecek bir yerdeyse ve doğru yerdeyse... Çünkü bizler şu anda Ankara’dayız, ben her ne kadar Gaziantep’te öğretim üyeliği yapıyorsam da oranın olanakları ile Ankara’nın olanaklarını karşılaştırdığımda arada büyük farklılıklar olduğunu görüyorum. Dolayısıyla örneklerim de ağırlıklı olarak Ankara’da yaşadığım örneklerle ilgili. Dolayısıyla, aileler çocuk doktoruna başvuruyor, çocuk hekimleri çocuk psikiyatristlerine ya da gelişimsel pediatri bölümlerine yönlendirebiliyorlar. İşte bu noktada bizim için çok önemli bir şey başlıyor. Biz aslında diyoruz ki: “Ne kadar erken fark edilirse o kadar erken; ne kadar erken müdahale edilebilirse biz gelişmeyi o kadar hızlı kaydedebiliriz.” Uzmanlara gidiyorlar. Uzmanlara gittiklerinde eğer ki doğru bir yönlendirme yapacak bir uzmana gittiyse, uzman diyor ki: “Evet, çocuğunuzun bazı gelişim alanlarında yetersizlikleri var. Sizlerin şunu şunu yapmanız lazım, hemen eğitim sürecini başlatmanız gerekir.”

Bu eğitim süreci için bekleme yaşının söz konusu olmaması gerekiyor yani çocuğun bütün gelişimsel evrelerinde doğrudan müdahale yapılması gerekiyor ama bazı uzmanlar... Birincisi: Aileler hangi durumda kime başvuracaklarını bilmiyorlar. Yani çocuk psikiyatristlerinin sayısının oldukça sınırlı olduğunu da dikkate alırsak, hangi durumda kime başvuracaklarını bilemiyorlar. Bir ikincisi de: Başvurduklarında yaygın bir, sistemli bir tanılama süreci işletilmediği için, bu tamamen uzmanın bu konuya ne kadar titizlikle yaklaştığıyla ilgili kalıyor. Bazı uzmanlar diyorlar ki: “Çocuğu kreşe başlatın.” Özellikle otizm spektrum bozukluğunda beni en rahatsız eden, 2 yaşındayken aile fark ediyor, dilde gecikme var, sosyal iletişimde gecikme var “Çocuğunuzu kreşe başlatın, kreşe devam etsin, akranlarıyla birlikte olsun, daha fazla ilgilenin ve tekrar, üç ay sonra, altı ay sonra gelin...” Bu, benim için o kadar büyük bir kayıp ki çünkü 0-3 yaş arasında müdahale ettiğim, bir özel eğitimci olarak müdahale edilen bebeklerde, risk grubunda olan, otizm açısından özellikle risk grubunda olan bebeklerde elde ettiğim başarı ile 3 yaşından sonra müdahale edilen çocuklarda elde ettiğim başarı arasında çok belirgin bir fark var. Birinde başarı oranı yüzde 80’ken -bu sadece benim kendi verdiğim kişisel oranlar değil, aynı zamanda literatür de aynı şeyi söylüyor- 3 yaşından sonra müdahale edildiğinde bu oran yüzde 60’lara, hatta daha da aşağılara çekiliyor. Dolayısıyla, eğer ki bu dönemde, 0-3 yaş arasında uzmana başvurduğunda, uzmanlar “Çocuğunuz bir süre kreşe gitsin, akranlarıyla birlikte olsun ve ardından da ben sizi üç ay sonra ya da altı ay sonra göreyim.” dediği zaman ortaya çıkan kayıp çok büyük oluyor. Birinci kayıp zamansal bir kayıp oluyor yani altı ay kadar değerli bir zamanı ya da üç ay kadar değerli bir zamanı kaybediyoruz; en iyi tahminle üç ay. İkinci kayıp: Çocuk kalabalık içerisinde yalnız

kaldığında bazı semptomları, bazı özellikleri daha da belirgin hâle geliyor. Çünkü eğer ki kreşe gittiği zaman kendisiyle benzer yaşta olan arkadaşlarıyla olduğu zaman bu semptomlar ortadan kalksa idi, o zaman, kalabalık ailelerde büyüyen bebeklerde de otizm spektrum bozukluğunun görülmemesi gerekiyordu. Eğer görülüyor ise hâlâ veya ikiz eşlerinde de görülüyorsa bu çocuklara, bebeklere bizim doğru müdahaleyi yapmamız lazım.

Tabii, bunda şunun özellikle altını çiziyorum: Başvurulan uzmanın... “Uzman” dediğimiz zaman ne demek? Bilgi düzeyinin yoklanması gibi hoş olmayan, hem uzman hem de bilgi düzeyinin sorgulanması... Ama özel eğitim çok geniş bir alan. Özel eğitim o kadar geniş bir alan ki bu alandaki her bir alanda uzmanlaşabilmek gerçekten çok zor yani otizm spektrum bozukluğunda, özgül öğrenme güçlüğünde, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğunda, bütün bunların her birinde gerçekten hem klinik hem teorik düzeyde uzmanlaşabilmek çok zor. O nedenle de eğer bilgi düzeyi daha sınırlı kalıyorsa veya kendi deneyimleriyle hareket ediyorsa yine standart prosedürler izlenmediği için biz aslında geç kalabiliyoruz.

Burada biraz önce İbrahim Hoca çıktı, aslında şöyle dedi: “Dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu 0-3 yaş arasında fark edilebiliyor ve hatta bunlarda ilaç prosedürleri de uygulanabiliyor.” Ama burada dikkat etmemiz gereken başka bir nokta var. Tanı kriterleri o kadar iç içe geçmiş kriterler ki dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu 0-3 yaşta kendini sadece dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu şeklinde gösterirken, 3 yaştan sonra karşımıza özgül öğrenme güçlüğü olarak çıkabilir. Yani özgül öğrenme güçlüğü olarak çıktığı zaman da 3 yaşından sonraki müdahalelerle yine biz geç kalmış oluyoruz çünkü bir erken okuryazarlık, dinleme becerileri, alıcı dil, ifade edici dil becerileri, motor beceriler çok hızlı gelişen beceriler; o 0-6 yaş arası çok değerli beceriler. Dolayısıyla çocuklarda eğer herhangi bir nedenle dikkat, duygusal, sosyal beceriler, motor beceriler, ince motor becerileri, parmaklarını kullanma, kaba motor becerileri, hareketlilik, dinleme, dil becerileri, alıcı dil yani konuşulanları anlama, aynı şekilde cümle yapılarını oluşturma... 3 yaşına gelmiş bir çocuk çok karmaşık bir cümle kurabiliyor, “Akşam dayımlara gidecektik ama anneannem beni götürmedi.” gibi bir cümleyi 3 yaşına gelmiş bir çocuk kurabiliyor. Dolayısıyla o 0-3 yaş arasındaki bu kriterler dikkate alınıp tanısı ne olursa olsun, ister “dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu” diyelim ister “Otizm spektrum bozukluğu açısından risk taşıyor.” diyelim ister “Öğrenme güçlüğü açısından gelecekte risk taşıyor.” diyelim, tanısı ne olursa olsun, ister “Kültürel olarak dezavantajlı.” diyelim; biz çocukları tanımlar tanılamaz yani gelişimsel olarak farklılıklarını fark ettiğimiz anda eğitim sürecini başlatmamız gerekiyor. Buradaki gecikme hem aileye hem uzmana hem de ülkeye, kat kat artan psikolojik ve maddi maliyetlerle karşımıza geliyor. Dolayısıyla, yapacağımız iş, tanısından hiç hareket etmeden, çeşitli gelişim görevlerinde... Oturması gerekiyorsa bir masada, oturamıyorsa, ben bunu dikkat eksikliğiyle de ilişkilendirebilirim veya yemeğe gidilecek, bir saat sonra gidilecek “Ne zaman gideceğiz? Ne zaman gideceğiz? Hadi, ne zaman? Ne zaman bir saat?” diyor ben bunu özgül öğrenme güçlüğüne planlama, koordine olma becerileriyle de ilişkilendirebilirim. Topu yakalayamıyorsa arkadaşlarıyla top oynarken, bunu ben yine motor koordinasyon, özgül öğrenme güçlüğüyle de ilişkilendirebilirim. Yine aynı şekilde, otizm spektrum bozukluğunda olan çocukların sosyal oyunlara karşı olan ilgisizliğiyle de ilişkilendirebilirim. Dolayısıyla biz tanılama konusunda çok ısrarcı, bir etiket verme konusunda ısrarcı olmaktan daha çok, çocuk eğer 0-3 yaş, 3-6 yaş arasında akranlarının gösterdiği... Gelişim alanları çok belli, bütün çocukların gelişim alanları aynı; motor beceriler, bilişsel beceriler, dil ve konuşma becerileri, duygusal, sosyal beceriler, zihinsel beceriler. Bu becerilerde gecikme var ise bizim bu çocuklara doğrudan müdahale etmemiz lazım. Müdahale ettiğimiz zaman, sadece kaybettığımız grup çok görülebilir grup değil ama neyi de kaybediyoruz? Üstün yetenekli çocuklarımızı da kaybediyoruz. Üstün yetenekli çocukların okul öncesinde hareketli olmaları, çok merak etmeleri,

koordine olamamaları... Çünkü “iki kere engellilik” diye bir durumla karşı karşıyayız; bir taraftan yerinde duramıyor, çok hareketli, öte yandan çok yaratıcı, pırl pırl, belli bir alanda yeteneğe sahip olması. Dolayısıyla bizim çıkış noktamız, ne olursa olsun çocuğun hangi gelişim alanlarında geri olduğu. Bunun için de ne olması lazım? Başvurulan uzmanın bütün bu alanlarla ilgili bilgi düzeyinin yeterli olması lazım.

Tabii, burada şöyle de bir şey var: Uzmanlarımız sayısal olarak az yani bizim daha çok... Ben bazen kendi kendime diyorum, ikinci bir üniversite okusam çocuk psikiyatristi olurum diye çünkü gerçekten çocuk psikiyatristlerine doğru ulaşmak çok zor, iş yükleri çok fazla, çok da uzun süren randevular, Ankara da dâhil. Daha uzak illere gidildikçe ben şunu çok rahat görüyorum: Bu çocuk 3 yaşında, 4 yaşında otizm spektrum bozukluğuyla ilgili kriterleri büyük ölçüde karşılıyor. Uzman, çocuk psikiyatristi demiş ki: “Sizin çocuğunuz otizm spektrum bozukluğunda değil. Eğer öyle çıkarsa ben diplomamı yakarım.” Ben de dedim ki gidin psikiyatristinize söyleyin, yaksın. Neden bu duyguyu yaşıyorum? Çünkü benim o saatten sonra, 3 yaşa kadar tanılanmış bir çocukla yapacağım işler ile 3 yaşından sonra yapacağım işler çok farklılık gösteriyor.

Bir diğer sorun, risk grubu. Risk grubuna anında müdahale etmek zorundayız. Risk grubunu eğer izlemeye alırsak vakit kaybettiriyoruz. Risk grubunda aileye bazı öneriler vermek, daha çok oynayın, daha çok birlikte olun, kalabalık ortamlarda olun gibi öneriler sadece zaman kaybına yol açıyor. O yüzden, risk grubunu izleme yerine belki kısa süreli raporlandırmalar olabilir. Eğer aile bu eğitimin ücretini karşılayamayacaksa risk grubundaki çocuklara tanı vermek için... Çocuk psikiyatristlerini anlıyorum, özellikle OSB’de, otizm spektrum bozukluğunda hemen etiketlemeye gitmek istemiyorlar, risk grubunda ama benim doğrudan müdahale edebilmem için de ne yapması lazım? Bana gelmesi lazım. Bana gelmesi için de ailenin ekonomik olanakları iyiye geliyor, buluyor ama değilse raporlandırma sürecini bekliyor. O yüzden burada da risk grubuna ayrı bir raporlandırmanın mutlaka yapılması gerekiyor.

Bir diğeri: Tanılama araçlarıyla ilgili olarak bir önceki meslektaşım, akademisyen arkadaşım söyledi, tanılama araçlarımız gerçekten sınırlı sayıda. Çok iyi tanılama araçlarımız var, bu konuda uzun yıllarını vermiş, çalışmalar yapmış arkadaşlarımızın geliştirdiği araçlar var ama bizim için önemli olan, A üniversitesinde, B üniversitesinde, A kentinde, B kentinde uygulanabiliyor olması değil, ülkenin her yerinde aynı tanılama prosedürlerinin işletiliyor olması lazım. Benzer araçların bölgelere göre normlarının oluşturulup işletiliyor olması lazım. Ankara’da bana ulaşabilen bir aile eğer Giresun’da ulaşamıyorsa, eğer Adıyaman’da ulaşamıyorsa bu aslında benim ne kadar iyi iş yaptığımı göstermez akademisyen olarak. Ben aslında ne yapmalıyım? Ülke genelinde uygulanacak araçlar oluşturmalıyım. Bu araçlar bilinmeli ki Trabzon’daki çocuk da başvurduğunda, Giresun’daki çocuk da başvurduğunda, otizm spektrum bozukluğu görülebilir engeller dışında, yetersizlikler dışında gelişimsel olarak değerlendiriliyor denilmesi lazım. O yüzden tanılama prosedürlerinin tüm ülke genelinde benzer bir süreci izliyor olması lazım.

Bu mevcut araçlar daha çok böyle, etiket vermek... “Evet, sizin çocuğunuz zekâ testi puanından şu alanda şu puanı aldı, şu alanda da çok düşük aldı. Böyle olduğunda bu çocukta özgül öğrenme güçlüğü riski vardır ya da otizm riski vardır.” diye bana gelmesi değil, aslında ben gelişimsel olarak tanılama araçlarına ihtiyaç duyuyorum. Gelişimsel olarak nelerin yapılması gerektiğini... Biz çok büyük bir yol kat ettik, aynı dili konuşmaya başladık uzmanlar arasında. Bir çocuk psikiyatristi ile bir özel eğitimci bugün aynı dili konuşabiliyorsa aslında bunu bütün ülkeye yayabilmeliyiz; araçlarda da. Bana çocuğun bir zekâ puanıyla gelmesinin hiçbir anlamı yok. Oysaki özgül öğrenme güçlüğü tanısının da konulmasının bir anlamı yok. Onun hangi alt grubunda -okuduğunu anlama mı, disleksi mi- olduğunun

bilinmesi lazım ve okul öncesinde özellikle özgül öğrenme güçlüğü bütün gruplar için... Otizm için 0 yaş çok önemli ama özgül öğrenme güçlüğü az önce Şebnem Hoca sunarken dedi ki: “Özgül öğrenme güçlüğü bize geliyor, akademik başarısızlıkla geliyor.” Birinci sınıfa hayallerle başlamış bir çocuk ve ailesi, birinci sınıfın sonunda okuma yazmayı öğrenememesiyle bir uzmana başvurduğu zaman gerçekten içim parçalanıyor. Bunu biz daha önce tespit edemez miyiz? Ederiz. Var mı elimizde araç gereçler? Var. Bunlarda benim bile yani benim bile derken sadece bir uzman olarak kütüphanemde geliştirdiğim, kullanıma hazır araçlar var. Biz bu araçları neden özgül öğrenme güçlüğüne okul öncesindeki ölçütlerini belirlemede kullanmıyoruz? Bugün girdiğimizde baktığımız zaman, bir erken okuma yazma... “Okuma yazma çok önemli” dediniz. Erken okur yazarlıkla ilgili ölçütler, 0 yaştan itibaren bebekler destekleniyor. Anneler babalar da, aileler de bunu desteklemeye hazırlar aslında ama ne yapacaklarını bilmiyorlar. Maalesef, pek çok gelişimsel araç uygulanan da normal çocuklar için geliştirilmiş. Bazen aileler karşıma geliyor “Bize şu test verildi.” diyorlar. Ne çıktı? “Dil gelişimi 3 yaşındaki bir çocuk için 1 yaşında çıktı, motor beceriler 2 yaşında.” E, ne yapayım? Zaten bunlardan bir yıllık bir gecikme olmasa aile oraya gitmeyecek. Ben oradaki ranji değil, gelişimsel olarak kaç yıl kaybettiğini değil, o yıl içerisinde özellikle neleri yapıyor neleri yapamıyor, bunları görmek istiyorum.

İzleme çok önemli. İzleme aralıklarını izleyen uzmanların devamlılığının olması çok önemli. İzleme aralıklarının belli aralıklarla olması lazım. Eğer 2 yaşındaki bir çocuğu tanıdık, OSB’li bir çocuğu tanıdık ve çocuk 2,5 yaşına geldiğinde hiçbir gelişme göstermiyorsa bunun hesap verilebilirliği olmalı. Bunda ya aile bazı şeyleri yapmakta yolunda gitmiyordur ya ev ortamı yeterli değildir ya çalışan eğitimciler yeterli değildir. O zaman bu altı aylık sürede izlemenin yetersizliğiyle ilgili ne yapacağımızı biliyor olmamız lazım. Demeliyiz ki buradaki 5 basamaktan sadece 1 tanesi kazanılmış, bu konuda dikkatli olmalıyız. Bunun için de ülke genelinde yine modellerin oluşturulması lazım. Var mı böyle modeller? Var, dünyada da var, bunu uygulayan klinikler de var. Ama önemli olan, tekrar altını çiziyorum, A kliniği, B kliniği değil, ülke genelinde yine izlemede bir modeli benimseyebilmeliyiz. Var, Müdahaleye Tepki Modeli, Response to Intervention var, her aşamada. Daha çok özgül öğrenme güçlüğünde kullanılıyor Response to Intervention, Müdahaleye Tepki Modeli. Biz bunu ne yapabiliriz? Otizmde de kullanırız, zihinsel yetersizlikte de kullanırız. Etkili olmayan müdahaleleri kaldırmamız lazım. A çocuğuna bir yöntem etki eder, B çocuğuna etki etmeyebilir ama kısa aralıklarla izlersek biz eğer çocuğu, hangi yöntemin daha etkili olduğunu biliriz. Telifisi olmayan tek şey -bütün ailelerime de söylerim, yetiştirdiğim öğrencilerime de söylerim- zamandır. Zamanın telifisi ben yapamam. Bu zamanda yıllardan söz etmiyorum, üç ay, altı ay gibi kısa aralıklardan söz ediyorum. O yüzden izleme çalışmalarında, ülke genelinde, tanılamada, izlemede mutlaka bir prosedürün olması gerekir diye düşünüyorum.

Bir diğer konu başlığım -bunlar tanılamayla ilgiliydi- şimdi de eğitimde yaşanan güçlükler, okul öncesi eğitim, erken eğitim. Aslında erken eğitim hep çok önemli diyoruz, bunun için gerçekten çok da yol kat ettik. Ben OSB riski taşıyan 1 yaşında bebekle çalışmaya başladım. Bu gerçekten çok sevindirici. Eskiden 3 yaşında çocuklar gördüğümde, ister işitme engelli olsun ister OSB olsun, çok mutlu oluyordum, şimdi üzülüyorum, 3 yaş çok geç diyorum. Dolayısıyla 0-3 yaş arasında tanılanma ve eğitim sürecine başlatılma mutlaka yapılmalı. Bu eğitim kimler tarafından yapılıyor? Daha çok rehabilitasyon merkezleri aracılığıyla yapılıyor. Ülkemizde doğrudan 0-3 yaş arasındaki çocuklara... Anne çocuk sağlığı merkezleri var ama yeterli değil ASM’lerde verilen çalışmalar. Dolayısıyla rehabilitasyon merkezleri tarafından veriliyor. Ama şöyle bir sıkıntı var: Bu eğitim anne babaya değil çocuğa veriliyor. Oysaki doğrudan 0-3 yaş arasında yapılacak tüm müdahaleler anne babaya yönelik olmalı. Çocuğa yönelik müdahalede de çocuk rehabilitasyon merkezlerinde izleniyorsa, bebek, 0-3 yaş arasında, aynı zamanda uzman onun ev ortamına da gidebilmeli. Ev ortamındaki etkileşimine,

oyuncaklarının türüne, nasıl iletişim kurduğuna, ev çevresine bakabilmeli. Ama özel öğretim kurumları 0-3 yaş arasında... Çok önemli bir şey yapıyorlar, evet, denetim yapmak zorundalar, kamerada görünmeyince olmuyor, uzmanı eve gönderemeyiz o zaman. Uzman nerede olacak? Çocuğa özel eğitim kurumunda eğitim verilecek. Yine aynı şekilde, neden çok az sayıda anne babaya eğitim veriliyor, birazdan üzerinde duracağım.

BAŞKAN – Biraz daha özet gidebilir miyiz?

HASANKALYONCU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLİĞİ
BÖLÜMÜ PROF. DR. TEVHİDE KARGIN – Hemen.

Rehabilitasyon merkezlerine de baktığımız zaman, aslında, biliyoruz, 8 bireysel 4 grup ama bu gerçekten çok yetersiz. 8 bireysel 4 grup olması şunu getiriyor beraberinde: Aslında aileye eğitim verilmeli, aileyle devam edilmeli ama hâlâ rehabilitasyon merkezlerinde ödenen ücretlerin -ben işin mutfağında da olan birisiyim- düşük olması nedeniyle ve rehabilitasyon merkezlerini açanların büyük bir kısmının -oranları ne bilmiyorum, sizlerde bu oranlar daha çok vardır- alan dışı kişiler olması nedeniyle... O zaman benim, alanımla ilgili bir işletme açmıyorsam bir uzman çalıştırmam lazım, bir uzman ekiple çalışıyor olmam lazım. Ama ödenen ücretlerle ilgili sıkıntı olduğu için onlar alan uzmanlarıyla çalışmıyorlar. Kimlerle çalışıyorlar o süreci çevirmek için? Daha çok emekli öğretmenlerle, sertifikalı öğretmenlerle çünkü özel eğitimciye göre ya da yüksek lisanslı özel eğitimciye göre çok daha düşük ücret alıyorlar.

Alan mezunları donanımlı yetişmiyor. Neden yetişmiyor? Çünkü her üniversitede özel eğitim bölümü açıldı, özel eğitim bölümlerinde yeterince akademisyen yok. Geçen hafta sanırım üzerinde durulmuş, üniversitede profesörü olmayan, doçenti olmayan özel eğitim bölümleri var, dolayısıyla bir sıkıntı. Özel eğitim işi bir grup işi yani bir ekip işi. Bu ekip içerisinde ekibin her üyesinin aslında birlikte çalışıyor olması lazım ama özel eğitim giderleri sadece duyu bütünleme gibi giderler için değil, özel eğitim giderleri için ödeniyor. Oysaki duyu bütünleme eğitimi, aile eğitimi, bunların her birinin ücretlendirmeye dâhil edilmesi ve mutlaka bu alanlardan mezun kişiler tarafından bu işlerin yapılması lazım.

Gelelim kurumların denetlenmesine. Kurumların denetlenmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Özel eğitim kurumlarının yüz okuma, kamera sistemi gibi yaptığı bütün çalışmaları destekliyorum çünkü bu çocuklar bir para kazanma aracı olarak görülmemeli ama eğitim açısından da denetlenmelerinin yapılması gerekiyor. Bunu kim yapıyor? RAM'lar yapıyor. Peki, RAM'da kim istihdam ediliyor? Özel eğitimcilerin sayısı çok az, PDR uzmanları, psikologlar istihdam ediliyor RAM'larda. Peki, onlar alanı biliyorlar mı? Hayır, bilmiyorlar çünkü rehberlik bölümünden mezun olan kişilerin kaç tane özel eğitim dersi aldığını ben biliyorum. Psikoloji bölümünden mezun olanların da kaç özel eğitimde... Dolayısıyla verilen denetimler sadece geliyor mu gelmiyor mu şeklinde ama eğitimin niteliğini değerlendirmek çok zor.

Türkiye'de bence çok önemli sorunlardan biri, büyük yaştaki çocuklara ne yapacağımızı bilmiyoruz. Büyük yaştaki çocukları bir şekilde rehabilitasyon merkezlerinde, ayrı okullarda eğitiyoruz ama iş gücü piyasasına katamıyoruz çünkü onlara da hep aynı şekilde eğitim veriyoruz, seanslı eğitim veriyoruz. Oysaki programlarında günlük yaşam becerileri var. Günlük yaşam becerilerinde yemek yapma var. Kırk beş dakikada hangi yemek yapılır? Dolayısıyla kırk beş dakika geliyor, kırk beş dakikada hangi yemeği, nasıl yapacağını -belki maydanoz ayıklayabilir en fazla- öğrenemeden gidiyor. Oysaki onlara beceri odaklı, atölyeler aracılığıyla eğitim verilmesi gerekiyor.

Hemen tamamlayacağım, kusura bakmayın ama bunları söylemeyi de çok istiyorum. Okul öncesi eğitim kurumları ana sınıfına kadar ücretli. Özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar ana sınıfına 5 yaşında gidiyorlar yani okul öncesi eğitime 5 yaşında gidiyorlar. Ondan önce, parası olan aile çocuğunu okul öncesi eğitim kurumuna götürebiliyor, parası olmayan, sadece rehabilitasyon merkeziyle sınırlı kalıyor. Evet, var bağımsız ana okulları ama yeterli değil. Okul öncesi eğitim kurumları çok önemli, bunların ana sınıfı yaşına gelmeden verilmesi lazım. Mesela, Amerika Birleşik Devletleri'nde okul öncesi eğitim çok pahalı ama özel eğitim gerektiren çocuklara ücretsiz. Dolayısıyla, 3 yaşında eğitime başlayabiliyorlar. Bizde hem ücretli hem kayıt kabulde çok zorluk çekiyoruz. Donanımlı personelleri orada da yok. Yani aileler artık şunu diyor: "Hocam, kabul etsin de yeter, ne olur, çok bir şey beklemeyelim." Rehabilitasyon merkezleriyle ortak çalışmaları gerekir. Bunu ülke olarak, devlet olarak biz zorunlu görmeliyiz ama yok, ortak çalışmıyorlar. Bir çocuğun iki tane bireysel eğitim programı olabilir mi? Yani iki tane matematik programıyla eğitim aldığınızı düşünün. Ara personel yetiştirmiyoruz ülke olarak, bizim gölge abla, gölge ağabey gibi ara personele ihtiyacımız var. Bunlar için ben çaba harcıyorum, kişisel çabalarım ama zaten parasını da aile ödüyor. Gölge ablasız, gölge ağabeysiz eğitim sürecine devam edemeyecek çocuklar var. Bunların paralarını da aile ödüyor dolayısıyla yine aileye çok iş.

Kaynaştırma mı? Kaynaştırmada gerçekten çok ciddi sorunlar var. Kaynaştırmayla ilgili çok sayıda araştırma yaptım ama artık araştırmak istemiyorum çünkü hayal kırıklığı yaşıyorum, sonuçlarını da kestiriyorum. Biz yasal olarak ve kavram olarak bütünleştirmeyi benimsedik ama hâlâ kaynaştırmayı uyguluyoruz. Kaynaştırma ile bütünleştirmenin arasındaki farkı inanın, alan uzmanları, akademisyenler dahi bilmiyorlar. Eğer biz bütünleştirmeye geçtiysek, madem yasal düzeyde bütünleştirmeye geçtik, madem kavram olarak da bütünleştirmeyi "inclusion"ı benimsedik "mainstreaming" yerine; o zaman, kaynaştırmanın değil bütünleştirmenin gereklerini yerine getirmemiz lazım. Bununla ilgili hem okulda kabulde hem öğretmenlerin bilgi düzeyinde hem rehberlik servislerinin işleyişinde çok ciddi sıkıntılar var, yine okulda ara personellerde. Ben öğretmenlere de kıyamıyorum çünkü biz öğretmenleri öğretmen olarak yetiştiriyoruz ama öğretmenlerden istiyoruz ki aileye de eğitim versin, materyalini de hazırlasın, özel gereksinimli çocukla da ilgilensin BEP'ini de hazırlasın. Öğretmenler Süpermen değil ki onların da belli bir çalışma... O zaman, öğretmen diyor ki "Ben öğretmenim, bütün bunları yapacaksam sınıfımda özel gereksinimli çocuk istemem." Ancak aile eğer gölge abla, gölge ağabey, destek personel bulursa onunla kabul ediyor. Dolayısıyla, öğretmenlere de mutlaka destek personel yardımı lazım. Bunun iyi ülke uygulamaları var, bunları da arzu ederseniz paylaşırım, raporumda da yazacağım.

Gelelim orta ve ağır gruplar için özel eğitim okullarına. Programları bile geçen yıl çıktı, orta ve ağır grupta zihinsel yetersizliği olan çocuklar ve otizmliler için TÜBİTAK ve Özel Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün iş birliğiyle geçen yıl programlarını oluşturduk. Talim Terbiyeden geçti, ben de o ekibin içerisindeydim, rahatladım, programları dahi yoktu. Şimdi, öğretmen kitaplarının ve öğrenci kitaplarının Talim Terbiyeden geçmesi bekleniyor. Geçerse umarım, o programlar bir an evvel kullanılmaya başlanır. Özel eğitim kurumlarında alan dışı çalıştıramazsınız. Yani rehabilitasyon merkezlerinde belki aile onu denetleyebilir, o gücü var ama okullar kapalı kapılar, alan dışı çalışmalar gerçekten çok sıkıntılı. Hâlâ, 13-14 yaşındaki, zihinsel yetersizliği olan çocuklara boyama yaptırılıyor, bundan bizim vazgeçmemiz gerekiyor, alan dışı çalışma yapılmaması gerekiyor.

Büyük yaştaki çocukların okullarının hedefleri olması lazım. Çocuk oradan çıkınca ne yapılacağını ailesi de bilmeli. Sadece para kazanılacak bir iş değil, yararlı olmak istiyor bu çocuklar, aileleri de öyle. Ben liseden mezun olmuş otizmliler bir çocuğun annesini tebrik ettim, bana dedi ki: "Üzüleyim mi, ağlayayım mı, ne yapayım bilemiyorum, ne yapacağım ben şimdi bu çocukla?" Evet, bu çok ciddi bir sorun. Oysaki bu çocuk bir sürü şeyi yapabilir, bu becerilere sahip ama okul böyle, beceri odaklı bir eğitim vermedi.

Devamsızlık ayrı okullarda çok önemli bir sorun. Ayrı okullara stajyer gönderiyorum ama son derece mutsuzlar “Hocam, öğrenci gelmiyor.” diyorlar.

Destek hizmetlere baktığımız zaman, destek hizmetler çok önemli. Benden önceki konuşmacılar da dile getirdi ama yalnızca RAM’larda, rehabilitasyon merkezlerinde ve okullarda veriliyor. Oysaki bizim farklı destek hizmetlere ihtiyacımız var. Çocukların, otizmlili çocukların beceri kazanacakları... Hepsini rehabilitasyon merkezinde yapamaz ki. Rehabilitasyon merkezinde çalışıyorum, çocuk 7 yaşında ama onun gidebileceği bir beceri merkezinin olması lazım, üstünü başını giymeyi, bunların hepsini iki saatle öğretemezsiniz veya daha büyük yaş grubundakilere. Sosyal olarak kendilerini ait e-hissedecekleri gençlik merkezleri var, aile merkezleri var ama oraya otizmlili bir çocuk ailesiyle gitsin, eleştiri alır “Niye geliyor buraya?” diye. Dolayısıyla, bu çocukların da gidebilecekleri, kendilerini ait hissedecekleri, boş zamanlarını değerlendirecekleri yerlere ihtiyaç var. Sanatta, sporda çok başarılı özel gereksinimli çocuklarımız var ama bunların kendilerini gösterebilecekleri ortamlar sınırlı.

Gelelim ailelere: Ailelerin danışmanlık alacakları... Bunu sadece rehabilitasyon merkezlerine ya da hastanedeki psikiyatrilere vermek doğru değil. Ailelerin mutlaka özel eğitim danışmanlık hizmetini alabileceği devlet tarafından kurulmuş danışmanlık merkezlerine ihtiyaç var. Gereksinim duyduklarında psikolojik destek alabilmeliler. Ailenin yoğun depresyonu var, siz bir şey söylüyorsunuz, o bambaşka bir yerde. Buna ben mi müdahale etmeliyim rehabilitasyon merkezi olarak, bir yetişkin psikiyatristine mi göndermeliyim, gider mi aile; bütün bunlarla ilgili ciddi sorunlar var. Nasıl destek olacaklarıyla ilgili ülke genelinde her ilde mutlaka ailelere eğitim programları düzenleyebilmeliyiz. Bunun için güç var bizde, bunun için personel de var ve de en önemlisi, ailelerin hastalık, çeşitli acil durumlarda -hatta biraz önce eğitime götürüp getirme konusunda izinleri konuşuldu- kendilerine bakım ve refakatte yardım edecek hizmetleri bulmada çok önemli güçlükleri var.

Tabii, çok önemli sorunlardan birisi de şu: YÖK’ün de davet edileceğini duyunca çok sevindim, özel eğitim öğretmenlerinin yetiştirilmesini biz daha iyi yapmak zorundayız. Özel eğitim bölümü açmakla bu işi çözemeyiz, oradaki eğitimcilerin, özellikle bölüm başkanlarının özel eğitimci olması lazım. Alan dışı bölüm başkanlığı olduğu zaman kim, hangi dersi verebilir bilmiyor. Ben hatırlıyorum, bir dönem bana dedi ki: “Hayat bilgisi alanında uzman bir coğrafyacı, zihinsel engellilere hayat bilgisi dersini o versin.” Veremez, çok farklı. Dolayısıyla, bölüm başkanları alandan olmalı ve alan dışı öğretim üyesine son vermemiz gerekiyor ve alan dışı atamalara da son vermemiz gerekiyor.

Bir de çok önemli bir şey daha var. Ben Ankara Üniversitesinden yetişmeyim, iki yıl önce emekli oldum. Bizler akademisyenliğe adım attığımızda kimin nasıl performans çıkaracağı az çok belli olurdu. Şimdi merkezî sınavla alınıyor ÖYP’li araştırma görevlileri, birçoğu iş bulmak için geliyor. Evet, kayırmacılık vesaire gibi şeylerden uzak kılıyor belki merkezî sistemle alınması ama birçoğu akademisyen olmaya hiç uygun değil. Akademisyen olmak için ilgili bölümlerin de mutlaka görüşlerinin alınması lazım, çok ciddi bir iş yapıyoruz. Ben ayrıldığımda 25’ti ÖYP’li asistan sayısı, bunlar gidecekler, ülkenin çeşitli yerlerinde görev alacaklar, 25 asistanın aynı anda yetişmesi gerçekten imkânsız. Dolayısıyla, YÖK mademki olacak, bu akademisyen yetiştirme sorununun tekrar dikkate alınması gerekiyor. Çok önemli bir şey var, bütün bu sorunlar yani ilk fark edilmesinden hangi okulda, nasıl, mesleğe geçişe kadar sorumluluğu biz şu anda ülke genelinde bir sistemden daha çok ailelere veriyoruz. Aile eğer bilinçli ve farkındaysa bu hizmetlere çok güzel ulaşıyor ve çocuklarını inanılmaz noktalara getiriyor ama aile yalnızca sonuç başarısızlıkla sonuçlanıyor. O yüzden, ailelerin çok merkeze alınması lazım.

Anne babalara doğumdan hemen sonra bu broşürleri hazırlayabiliriz yani bugün gittiğimiz bir kadın doğum hastanesinde bile bu broşürler olabilir. Broşürlerde, gelişimsel dönemler nelerdir, risk gruplarında nerede sorun var... Çocuk doktorlarına, aile sağlığı merkezlerine mutlaka bu broşürleri, bu eğitimleri vermeliyiz. Çocuk psikiyatristlerinin, tanılamada görev alan tüm uzmanlarının izlemesi gereken adımlar konusunda tüm ülkede aynı şekilde devam etmesi gerekiyor bu eğitimlerin. Risk grubunu beklemeyelim, lütfen onları kısa süreli raporlarla takip edelim.

Erken eğitim modelini benimseyebiliriz, var bu konuda çalışmalar da.

Rehabilitasyon merkezinde zorunlu personel eğitimi. Okullarda öğretmenlerin seminer dönemleri var, rehabilitasyon merkezlerinde de olsun, personel sürekli yeni eğitimler alsın. Bunu ben kendi rehabilitasyon merkezim için yapıyorum ama ben akademisyenim. Bunları yapmadan, erken okuryazarlığı, dinlediğini anlamayı, ses bilgisel farkındalığı diğerleri nereden öğreniyor gerçekten bilmiyorum.

Özel eğitim desteğinin artırılması, personel çeşitliliği, ara personelin yetişmesi, özel gereksinimli çocuklar için gençlik merkezlerinin kurulması ve özel eğitim bölümlerinin acilen güçlendirilmesi, sınıf öğretmenliği ve PDR, psikoloji gibi bölümlerde özel eğitim ders sayılarının gözden geçirilmesi lazım eğer bütünleştirmeyi benimsediysek. Bu derslerin yalnızca teorik değil uygulamalı olarak da verilmesinde fayda var. Kaynaştırmada mutlaka okullarımızda yardımcı öğretmen çalıştıralım çünkü öğretmenler artık kaynaştırma öğrencisi duyunca ne yapacaklarını şaşıyorlar, kaçmak istiyorlar.

Yaşı büyük çocukların mesleki geçişlerinin sağlanması, engelli bireylerin çalıştığı iş yerlerinin açılması. Bununla ilgili de projeler var, biliyorum, Anadolu Üniversitesinde çalışan arkadaşlarımız da var. Yine, yaşı büyük çocuklarda artık rehabilitasyon merkezlerinde boyama vesaire değil de beceriye yönelik... Seans mantığıyla süreçlerin yürütülmemesinde fayda var diye düşünüyorum.

Sabrınız için çok teşekkür ediyorum, süremi aştığım için de çok özür dilerim.

BAŞKAN – Sağ olun, çok teşekkürler.

Tevhide Hanım belki uzun anlattı ama bana göre her şeye değindi. Şöyle bir şey de ortaya çıkıyor: Aslında biz bir küçük çalıştay yapıyoruz, bunu da öyle kabul edelim ama büyük bir çalıştaya da ihtiyaç var. O bizim dışımızda bir olay, inşallah, bu rapordan sonra öyle bir şey de yapılabilir.

Biz YÖK'ü çağıracağız, özellikle uzmanlarımıza söylüyorum bunu, YÖK'ü davet ettiğimiz zaman Tevhide Hanım da gelsin, önceki sunum yapan arkadaşlarımız da bulunsunlar. YÖK'te önemli reform da gerekiyor, biz bunların önerilerini de sunacağız.

Teşekkür ediyorum.

Şimdi, hızlı gitmemiz gerekiyor, kusura bakmayın.

Son olarak Atıf Tokar sunumunu yapacak. Atıf Bey, Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneği Yönetim Kurulu Başkanı.

Hoş geldiniz Atıf Bey, hemen kısa bir sunumunuzu alalım, sonra da sorulara geçeceğiz.

Buyurun.

5.- Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Atıf Tokar'ın, Dernek olarak yaptıkları çalışmalar, bu alanda karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

DİSLEKSİ ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ATIF TOKAR – Efendim, teşekkür ediyorum.

Devletin en önemli kurumlarından birinde, hatta nüvesinin teşkil ettiği bir kurumda bu kadar hassas bir konuda bizi de davet ettiğiniz için öncelikle teşekkür ediyorum.

Buradaki tüm konuklarımızın, buradaki tüm katılımcıların da geçmiş bayramını tebrik ediyorum.

Öğrenme güçlüğüyle ilgili biraz önce kıymetli hocam beklediğimden çok daha yüksek oranda güzel bir sunum yaptılar. Eğer izin verirseniz, biz ciddi bir rapor hazırlamıştık, bunu yazılı olarak biraz önce size de aktarmıştım ve bunu dijital ortamda da paylaşmak istiyorum. Hocamın bu güzel sunumunun üzerine eğer hazırlamış olduğum sunumu yaparsam beni çok acemileştireceğine inandığım için hemen arkadaşım sayesinde daha spesifik bir şekle getirerek artık kan şekerinizin düştüğü, acıktığımız ve toplantının bitmesi gerektiği bir saate denk geldiği için de yormak istemiyorum sizleri.

Sunumda tanıtım videomuzu, kim olduğumuzu, neler yaptığımızı, yayınlarımızı, sorunları ve çözüm önerilerimizi arz etmek istiyorum. Bu kadar uzun konuşmaların ardından tanıtım videomuzun bizi de daha hızlı bir şekilde tanıtacağına inanıyorum. Bu sunum 2017’de bitmiş hâli, 2017’den sonraki çalışmalarımız burada yer almamaktadır.

(Video gösterimi yapıldı)

DİSLEKSİ ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ATIF TOKAR

– Buradan kastımız, bu işi ne kadar ciddiye aldığımızı arz etmek.

Biz, 2013 yılında, ailelerle, aileler üzerinden kurulmuş bir derneğiz. Ailelerimizin sorunlarını, çözüm önerilerini ve taleplerini ilgili birimlere arz etmek istedik ancak süreç içerisinde sivil toplum örgütleri tek dalda genelde ileri gidebilirler, çalışanlar; işte hizmet açısından alırlar, hak açısından alırlar ya da eğitim açısından alırlar. Bu üçü de bizim üzerimize kalarak böyle bir çalışmaya girdik. Tabii, böyle bir şey olunca, bizim bilim insanlarına çok ciddi ihtiyacımız var, biz bilime iman etmiş insanlarız. Bu anlamda başta Tevhide Hocam olmak üzere bilim kurumumuzdaki diğer hocalarımıza da teşekkür ediyorum çünkü onların sayesinde biz ciddi bir bilim kurulu oluşturduk ve bu bilim kurumumuzun sözlerinin çok dışına çıkmamaya çalıştık.

Bizim şu an itibarıyla 6 ülke, 21 şehir ve 4 ilçede temsilciliğimiz var. Temsilcilerimiz 3 kişiden oluşmakta; özel eğitmen ya da bir uzman olmak zorunda, aile mutlaka olmak zorunda işin içerisinde, bir de hukukçu olmak zorunda. Hukukçu olmak zorunda çünkü biz temsilciliklerimiz üzerinden okullara gidip hukukçularımızla, avukatlarımızla ailelerimizin haklarını talep etmeye kalkıyoruz çünkü orada, okulda -yaşadığınız şeyler var, yaşadığımız şeyler var- dışlanan, istenmeyen aileler oluyoruz biz çünkü engelli ve raporlu olduğunuz anda siz istenmeyen ailesiniz. Oradaki okulla ilgili iletişimlerde kopukluk olmasın diye hukukçuları gönderiyoruz ve hukukçular genel itibarıyla bize ücretsiz olarak hizmet vermekteler.

Avrupa Disleksi Konseyi tarafından da Türkiye ülke temsilcisi seçildik. Türkiye adına Avrupa Disleksi Konseyine sadece biz gidiyoruz şimdilik, orada, konseyde konuşmalarımızı yapabiliyoruz. Burada sevindirici bir şey söylemek istiyorum: Avrupa’da, öğrenme güçlüğü açısından, özellikle Kıta Avrupası’nda fersah fersah ilerideyiz, bu bizim içimizi çok rahatlatıyor, uygulamalar açısından ilerideyiz ancak tabii ki onların da akademik çalışmalar açısından bizden biraz daha ileride olduklarını görüyoruz.

Dünya 1’incisi seçildik, içerisinde bizim haberimiz bile yokken seçildik çünkü biz kafamızı kuma gömmüş ve çalışıyorduk. Biz en sonunda da vakfımızı kurduk çünkü vakfımızı kurmak zorundaydık, artık, yayınlarla ilgili hizmet vermek zorundaydık.

Proje paydaşlarımız, özellikle Millî Eğitim Bakanlığı ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bugüne kadar ciddi anlamda desteklemiştir bizi. Üniversitelerden de -dediğim gibi üniversitesiz olmaz, üniversitesiz hiçbir çalışmaya katılmıyoruz- bize ciddi destekler verilmektedir.

Bizim, burada, size, biraz önce Komisyon üyelerimize arz ettiğimiz şey, 2013 yılında kurulduk ve 2014 yılında biz sahaya çıktığımızda, disleksiye politika üretmekle yükümlü olan bir genel müdürümüzle konuştuğumuzda “disleksi” bile diyemiyordu. Biz böyle bir dönemden çıktık, böyle bir dönemde var olduk ve disleksinin ne olduğunu... O zaman saha çalışmasıyla girmek zorunda kaldık. Bunları önemli şeyler olarak arz ediyorum çünkü ben devletin görevini yapmakla yükümlü bir sivil toplum örgütü olmaya başlamıştım, biz bunun farkında değildik; biz sivil toplum örgütü olarak çıktık, işte “Denizler temiz olmalı.” “Mahalleleriniz temiz olsun.” gibi, bir sivil toplum örgütünün ana işinden, anlatması gereken işten çıktık, devletin görevini yüklenmeye kalktık. Onur duyuyorum, gurur duyuyorum, bugüne kadar da hizmet ettiğimize de inanıyorum. Bunların hepsinde de dediğim gibi, üniversitesiz hiçbir şekilde adım atmak istemedik. Önce, bir kere, disleksili birey kimdir; daha sonra, eğitim ihtiyaçları nedir ve bize hizmet veren birimlerin, RAM’ların, rehabilitasyon merkezlerinin, hastanelerin, okulların, onların eğitim ihtiyaçlarının analizlerini çıkardık. Bunu Kalkınma Ajansı destekledi ve Gazi Üniversitesi ve ODTÜ’yle beraber yapmıştık. Daha sonra biz bu işin şurasını düzenledik. Ben sivil toplum örgütüyüm, ben bir babayım, benim tek etiketim babalık, ben şura düzenlemekle görevli değilim ama biz şurayı düzenlemek zorunda kaldık, biz çalıştayı yaptık. Aile Bakanlığına bu anlamda çok minnettarız, 2015 yılında elini attı ve bütün grupların bir araya geldiği dislekside gelecek hedeflerinin çalıştayını çıkardık. Biz şimdi onun takipçisiyiz ve gelecek hedeflerinin çalıştayının hemen ardından, birinci ayı dolduğunda ÖSYM gibi güvenlik sınırları çok yüksek bir kurumdan biz öğrenme güçlüğü çeken çocuklarımız için yasal haklar alabildik. Biz bunları önemsiyoruz. Biraz önce Sayın Başkanımızın arz etmiş olduğu şey bizim için çok önemli. Millî Eğitim Bakanlığına defalarca yazılı olarak da başvurmamıza rağmen... Biz çalıştay istiyoruz. En son yazdığımızda da “Biz parasını ödeyelim, yeter ki bir çalıştay yapalım.” demekteki kastımız... Mesela, burada tanıştım hocamla. Böyle kıymetli hocalarımızın Ankara’da olduğunu biz bilmiyorduk, muhtemel ki onlar da bizim burada bu kadar kıymetli çalışmalar yaptığımızı bilmiyordu. Bu tür çalıştaylar, bu tür toplantılar bizim için çok kıymetli çünkü bizleri buluşturabilen bir şey. Biz bu işin temsilciler meclisini kurduk çünkü bizim, Ankara’da yaptığımız çalışmaları Anadolu’da ailelerimiz istiyor. Efendim, bizim çocuklarımız normal ve normal üstü zekâyâ sahip çocuklar ancak bizim çocuklarımız sanayiye gönderilen çocuklar olarak öğretmenler tarafından yönlendiriliyor. Biz çok duyduk bunları, “Herkes okumak zorunda değildir, sizin çocuğunuz da sanayiye gidebilir...” Sizin çocuğunuz sanayiye gitsin. Bu çocuğu burada heder edemezsiniz.

Emniyetle yapmış olduğumuz seminerde içtenlikle söylediğim şey şuydu, toplum disleksiye daha rahat anlasın diye şöyle söylüyoruz: Allah bizi yarattığında İOS işletim sistemiyle yarattı ama toplum olarak genelde sizi Android yarattı, siz daha kalabalıksınız. O nedenle eğitim sistemini, devlet sistemini rahatlıkla yapabiliyorsunuz. İlkokul 1’inci sınıfa gelene kadar vitrinde tercih edilen kişi benim ama ilkokul 1’inci sınıfta öğretmen veri gönderdiğinde Android veri göndermekte. Benim çocuğum “Ben anlamıyorum.” diyor. Bizim problemimiz okumayla ilgili, okuma güçlüğüyle ilgili ve tam da orada -biraz önce kıymetli arkadaşlarımızın da arz ettiği gibi- akran zorbalığı, akran şiddeti, aile şiddeti... Aile şiddetinin bir an önce önüne geçilmesi gereklidir. Aile Bakanlığına burada yalvarıyoruz, lütfen ailelerimizi eğitime alınız. Özellikle disleksili çocuklar babaları tarafından çok ağır şiddete maruz kalmaktadırlar, anneleri tarafından da bilgi eksikliğiyle, GAPS diyeti gibi bir diyetle, işte bağırsak diyeti gibi bir diyetle çocuklarımız heder edilmekte, bu memleketin çocukları heder ediliyor. Geçen sene Ümraniye Devlet Hastanesi çocuk yoğun bakımından bir çocuğumuz zor çıktı, ben ağlamak üzereyim o çocuk adına. Anne inat etti “Ben bu disleksiye yeneceğim.” diye çünkü anneye şunu söylediler, anneye de konuştum: “Disleksi bir şey değil. Çocuğunuzun beyinde kurşun birikmiş, bu kurşunun birikmemesi için GAPS diyetini yapacaksınız.” Benim çocuğum orada ölümle mücadele etti ama bu anneye biz ulaşamıyorduk. Buna ulaşabilmemiz için, bizim, Aile Bakanlığıyla ciddi anlamda ortaklaşa

bir şey yapmamız gerekir. 2016'dan beri yalvarıyoruz ne olur aile eğitimlerine girelim diye. Parasını da biz verelim. Bizim paramız yok ama biz bir şekilde kaynak bulacağız, bunu yapmak zorundayız, o çocuk bunun bedelini ödememeli.

Yaz geldi, berberlerin kapısında şöyle bir şey yazıyor: "Okumayan çocuğunuzu bana gönderebilirsiniz." Yani "Benim çocuğumu gönderirsin." diyor, benim çocuğum okuyor ama benim çocuğum sizin istediğiniz gibi okuyamıyor çünkü nörolojik bir problem yaşıyor. Burada Millî Eğitim Bakanlığı çok ciddi günahlar işliyor. Bununla ilgili sebebimizi de arz edeceğim şimdi.

Belki kızacaklar bize, bilmiyorum ama... Vakfımızın yayınlarını geçiyorum, biraz önce arz etmiştim sizlere. Sunumu kısa kesmek açısından arz ediyorum: Biz disleksili ilkokul çocukları için burada üniversiteyle İngilizce müfredat hazırladık. Ben Millî Eğitim Bakanlığında bunu verecek bir kimse bulamıyorum. Biz burada üniversiteyle çok ciddi bir çalışma yaptık. Yabancı dil öğrenmekte çok zorluklar çeken çocuk grubudur bunlar. Biz İngilizcenin müfredatını yaptık. Yalvarıyorum, ne olursunuz bunu alın, belki sizin işinize yarar, belki size bir ufuk olur. Biz bürokrat bulamıyoruz karşımızda.

Biz bir kitap hazırladık, kendimiz hazırladık bunu, ismini de "Oku-Pokus" koyduk çocukların dikkatini çeksin diye. Millî Eğitim Bakanlığına götürdüm, bunu destek eğitim odalarınıza alın, ücretsiz veriyorum dedim -600 sayfalık bir yayın, inanılmaz bir yayın çıkardık- kimse yok. Disleksi eğitici eğitimlerine giriyorum, Gazi Üniversitesiyle beraber yapıyorum, öğretmenleri eğitmeye çalışıyoruz. Biz, bugüne kadar, sanıyorum 900'ün üzerinde öğretmen eğittik. Çünkü hocamın söylemiş olduğu şey çok doğru: YÖK'te öğretmen eğitimi belli, disleksi sadece bir kitapçık olarak okutuluyor. Türkiye'de 1 milyon 700 binin üzerinde disleksili çocuk var. Sarsılmak zorundayız, artık kendimize gelmek zorundayız, devletin bunu görme zorunluluğu var. 1 milyon 700 bin kişi afaki bir rakam değil, doğru bir rakam. Bunun sebebini ben sonra arz edeceğim.

Müfredat temelli değerlendirme ölçeği çıkardık. Tanıyla ilgili kısımda kıymetli hocama çok katılıyorum, biz tanılanmak zorunda değiliz, bizi tanıladığınızda bizi bitiriyorsunuz. 1 milyon 700 bin insanın hayatını bitirmek üzereyiz. Bizi tanılamayın, bizi sadece değerlendirin, değerlendirme ölçeğini çıkarın, bizim çocuğumuza RAM'lar üzerinden destek eğitim verin. Benim çocuklarım şu anda askere alınmıyor. Bizim elimizden bu hak alındı, ben ağlamak üzereyim. Millî Savunma Bakanlığında son toplantımızı yaptığımızda, yalvarıyorum, lütfen aileye bırakın bunu diyorum, siz bu kararı almayın. Örneklendirmek için de kendimi arz ettim. Benim 2 çocuğum var. Şu anda bir oğlum Şırnak'ta askerde. Benim o oğlum eğer askere gitmeseydi, ben oğlumu reddederdim. Bu ülkeye aidiyetini duymak zorunda ve o şerefli Türk üniformasını giymek zorunda benim çocuğum ancak şu anda askere gitme çağında olan diğer oğlumu ben askere veremem, verdiğim gibi alamam. Bakın, ikisi de benim oğlum, o kadar farklılıklar seyrediyor ki... Bunun için aileye bırakın dedim, "Hayır." dediler ve askerlikten biz şu anda çürük raporu alıyoruz. Bunu Anadolu'daki aileye anlatamazsınız, anlatamıyorum çünkü Anadolu'da bu işler farklı dönüyor, siz de biliyorsunuz, biz de biliyoruz.

Ciddi sorunlarımız bürokratik sorunlar. Ben, sizlere isterseniz resmî yazışmalarımızı da verebilirim. 7 müsteşarla -o zaman başbakanlık sistemi vardı- 2 kere tekit yazısıyla beraber yazdım: Bizim disleksili çocuklarımızın sayısı nedir? Gelecekte bu çocukların önüne bu raporlar gelecek mi? Bu raporlar kiminle paylaşıyor? Ya da kaydediliyorsa... Samimiyetle söylüyorum, hiç kimse bizi dikkate almadı. Ben bir sivil toplum örgütüyüm, nasıl dikkate almazsınız? Bu verilerin nerede saklandığını bile bilmiyoruz ve bize geçen seneye kadar "Sizin verileriniz kaydolmuyor ki." denildi. Ben çocuğumu kaydettirdim, rapor aldım ama geçen sene bir çalıştayda tesadüfen duyduk ki ulusal engelliler veri tabanı listesine kaydediliyormuşuz ve buradan silinmiyormuşuz, haberimiz yok. Ben şu anda binlerce çocuğun günahına girmiş bir kişiyim. Ben ailelerin hepsine çocuğunuzu raporlayın, kaydolmuyorsunuz

dedim. Ancak biz, artık, raporlandık, etiketlendik. O kadar acı bir etiket yiyoruz ki, yüzde 20. Böyle bir şey olabilir mi? Bizi engelli olarak tanıyorsunuz ve engelli haklarından yararlanmamamız için -yüzde 40'dan başlar engellilik hakları- bize yüzde 20 veriyorsunuz, yüzde 20'yle etiketliyorsunuz, okullarda, her yerde perişan ediliyoruz, yok ediliyoruz ama engelli haklarından yararlanamıyorum. Niçin yararlanamıyorum? Biz bunu da konuştuk, yüzde 40 için lütfen ailenin tercihinine bırakın çünkü benim çocuklarım işe giremiyor. Türk Hava Yollarında kokpit sınavında... Bu sene yaşandı bu olay: Çocuğum raporluydu, liseyi bitirdi, Türk Hava Yollarının sınavına girdi, kabin memurluğu sınavı, basit bir iş aslında yaptığı, çay dağıtacak, hepinizin bildiği şeyleri yapacak bu kabin memurluğunda. İngilizce şartı aradılar. Samimiyetle söylüyorum: Çocuğum bir ev parası harcadı, İngilizce dersleri aldı, konuşabilir bir seviyeye geldi, tekrar sınava başvurdu ve çocuğuma verilen resmî yazı şu: "Siz daha önce yüzde 20 engelli raporu aldığınız için kabin memuru olamazsınız." Benim hayatımı bitiriyor bu rapor. Ne işime yarıyor benim bu rapor? Yüzde 20 engelli raporu niçin veriliyor bana? Soruyorum: Biz engelli miyiz? Değilsek niçin bize bu zulmü yapıyorsunuz? Engelliysek eğer niçin bizim haklarımız bize verilmiyor? Biz yüzde 20'yle sınırlı tutulamayız, tutulmamalıyız.

BAŞKAN – O yazışmaları bize iletebilirsiniz.

DİSLEKSİ ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ATIF TOKAR

– Arz ediyorum efendim bunları.

Bununla beraber -çok hızlı geçiyorum- ileride önümüze gelip gelmeyeceği konusu; evet, artık gelmeye başladı, Türk Hava Yolları sınavında biz sınıfta kaldık. Benim ailelerimin sırtına bu yük verilmemeli, size bu sorun verilmemeli: "Çocuğum raporlansın mı, raporlanmasın mı?" Hiçbir şey bilmiyorsunuz, nasıl karar vereceksiniz, çocuğunuzun geleceği hakkında karar vermek zorundasınız. Benim devletim benim yanımda olmalı, karşımda olmamalı.

Politika yapılırken yaşanan en ciddi sorun, çok acı bir şeyi arz ediyorum size: Avrupa Disleksi Konseyi her sene eylül ayında toplanıyor. Bu sene sanıyorum İsveç'te toplanacak. Geçen sene Münih'te toplandığında katılım sağlamadım çünkü ülkem orada çok şiddetli eleştirildiği için artık içimi acıtıyor. Bir önceki toplantıda ben ancak savunma pozisyonundaydım. 2016 yılında Millî Eğitim Bakanlığı sivil toplum örgütleriyle hiçbir şekilde iletişime geçmeyerek kafasına göre yönetmelik çıkartmaya kalkabilecek kadar ileri gitti. Şöyle bir şey örnekendiriyorum: Biz, bütün dünya -akademisyenler çok iyi anlayacaklar söylemek istediğimi- disleksiye çalışıyor, özgül öğrenme güçlüğüne çalışıyor, artık devletler çalışıyor. "Özgül öğrenme güçlüğü" diye bir şey var, bunu da çalışmalıyız. Burada da benim devletim çalışıyor ama Millî Eğitim Bakanlığında Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğünde bir bürokratımız çıktı, Özel Eğitim Yönetmeliği'ni yayınlarken 2016 yılında öğrenme güçlüğüne "Tanımlar" kısmından çıkardı. Sayın Vekilim, şunu yaptık biz devlet olarak: Biliyorsunuz uzayda ve burada... Burada su var hepimiz görüyoruz, Millî Eğitim Bakanlığı "Bu yok ki." dedi. Biz bırakın uluslararası aşamada, uzayda gülünecek durumdayız. Değiştirilmesi için defaatle yazı yazdık. Niçin bunu çıkarıyorsunuz dediğimizde, Özel Eğitim Ve Rehberlik Genel Müdürlüğünde hizmet veren bir bürokrat "Biz öğrenme güçlüğüne tanımını yapamadık, onun için koymadık." dedi. İçim ağlıyor. O zaman sen orada niçin oturuyorsun? "Öğrenme güçlüğüne tanımını yapamadık." ne demek? Öğrenme güçlüğüne tanımını 1996 yılında Dünya Sağlık Örgütü yapmış, DSM yapmış, benim ülkem yapmış, her yer yapmış. Amaç şuydu: Bizi özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden çıkartmanın ilk adımıydı. Bizim başımızdan bu felaket bir an önce kaldırılmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı bizim başımızdan rehabilitasyon merkezlerinden çıkarılma tehdidini bir an önce kaldırmalıdır. Biz bunu Cumhurbaşkanlığında da konuştuk, arz ettik aynı şekilde.

Biraz önce Millî Eğitim Bakanlığındaki sevgili uzman arkadaşım -biz dostuz, buradaki arkadaşların çoğunu tanıyoruz da- sayısal verilerle yaklaşıyor, eğitimin içeriğiyle ilgili hiçbir bilgi vermiyor bize. Biz burada hep şunu yaptık ama verdiğimiz eğitimin kalitesini nasıl alacağız? Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerini Millî Eğitim Bakanlığında hırsız gözüyle görüyorlar. Dünyanın her yerinde banka soyuluyor ama hiçbir ülke banka kapatmıyor. Biz rehabilitasyon merkezlerini kapatmaya kalktık, böyle acı bir yerden döndük. Rehabilitasyon merkezleri aslında bir kahramandır. 79 kuruşa hadi yapabiliyorsanız bu eğitimi yapalım. Servisi isteniyor, öğretmen isteniyor, gelen öğretmenin yemeğine kadar hizmet vermek zorundasınız ve kaliteli hizmet vermek zorundasınız. Beni hırsızlığa iten devlettir. Ben hırsız değilim. Biz rehabilitasyon merkezlerine aslında göz bebeğimiz olarak bakıyoruz, benim çocuğumun eğitimini aldığı yer olarak bakıyorum. Hadi gidiyorsak Millî Eğitim Bakanlığı gitsin, bütün okulları kapatsın. Biz bunu yapamayız. Millî Eğitim Bakanlığının bu yönetmeliği derhâl düzenden çekmesi ya da bunu düzenlemesi gerekiyor. Biz bir an önce “Tanımlar” kısmına konmak zorundayız. Sağlık Bakanlığında, efendim, içimizde psikiyatristler, psikologlar veya tanı koyucular var, biz hâlâ Somali’nin bile kullanmadığı “WISC-R” isimli bir test bataryasıyla taranıyoruz. Yapmayın bunu. Bu test bataryası artık bitmiş, dünya 5’incisine geçmiş, Türkiye 3’üncüsüne geçmeye çalışıyor. Bir uydum akıllı çıktı Türkiye’de ve şey dedi: Disleksi neymiş, normal ve normal üstü zekâya sahip çocuklarmış. E bunların taraması için batarya var mı? Yok. “Zaten zekâ testi var ya, zekâ testinin altında kalan kişiler... O zaman, tamam, biz zekâ testini buna uygulayalım.” Böyle bir şeyle karşı karşıyayız biz. Ben eğer zekâ testinden geçemezsem zaten zihinsel engelli, otizm veya başka tanıya gideceğim, zekâ testinden geçersen de ben işte o zaman tanı alacağım. Böyle bir şey yok. Bizi tanılamana gerek de yok. Kendi içinde bile yüzde 70’e varan hatalar içeriyor. Benim eşim ile ben psikiyatrist olayım, onun yaptığı tarama testi, bataryası, onun yaptığı taramayı ben kabul etmiyorum, edemiyorum çünkü o kadar çok fazla hata var ki içerisinde, kendi içerisinde yüzde 70’e varan bir hata var.

Şimdi, ülkenin geneline bakıyoruz, güneydoğuda ve Trabzon gibi kuzey kesimlerimizde raporlanan çocuk, disleksili çocuk sayısı 2 katına çıkmaya başladı. Niye böyle olmaya başladı? Bakıyoruz, kötü örnekler var. Mesela İğdir’a atanan bir çocuk psikiyatrisi arkadaşım, RAM’daki arkadaşımın dolay biliyorum. “Ben ülkenin en ücra köşesine zaten sürüldüm, bundan daha fazla ileriye sürülmem ki.” diyor ve gelen çocuğa öğrenme güçlüğü raporu koyuyor. Bunu geçiyorum ama bu ekstrem bir örnek. Çift dilik yüzünden, şimdi, WISC-R testiyle siz çocuğumuza eğer tarama yapmaya kalkarsanız hiçbir şey elde edemezsiniz. Çift dili varsa çocuk disleksili çıkıyor. Bu çocuk disleksili değil, bu çocukla ilgili daha farklı çalışmalar yapmanız gerekir. Ben burada haddimi aşarak hocalarımın yanında bununla ilgili eğitime geçmek istemiyorum.

Sağlık Bakanlığında “ÇÖZGER” isimli bir şey yayınlandı. Biz bunu biliyoruz 2015 yılındaki çalıştayımızdan beri biliyoruz, ÇÖZGER’in ne olduğunu çok iyi biliyorum. Hâlâ aynı şeyi söylüyorum; Öğrenme Güçlüğü Derneğinin ve Vakfının bir temsilcisi olarak kıyamete kadar da bağıracağım, ÇÖZGER bizim işimizi çözmedi. Diğer engellikte, dezavantajlılarla ilgili yerlerde ciddi anlamda hizmet vermiş olabilir ama devlet beni görmezden gelemmez, bana hizmet vermiyor ÇÖZGER. Tanı koyucu değişmedi, tanı ortamları değişmedi, tanı bataryaları değişmedi, değişmedi hiçbir şey, sadece şu değişti: “Senin üstünden yüzde 20 engelli adını kaldırdım.” Kaldırdın ne yaptın? Şimdi, kaldırdıktan sonra ICD-10 koduna, ona da YÖK’ün baskısıyla girdik. YÖK zaten bambaşka bir duruma gideceğiz.

Bizim tanılamayla ilgili kısımda şöyle bir sorununuz var: EDA’daki son iki toplantıda çok ağır eleştiri altında Türkiye Cumhuriyeti devleti ve benim devletime nota vermekle ilgili şeyler konuşulmakta konseyde. Bir yere kadar haklı diye bakıyorum, şöyle haklı diye bakıyorum: Dünya Sağlık Örgütü bunun bir hastalık olmadığını söyledi, diyor ki Dünya Sağlık Örgütü: “Bir kişi, bir birey normal veya normal üstü zekâya sahip olacak, akranları gibi aynı düzeyde olmayacak, bu bir hastalık değildir.”

Bunları böyle açıklamış. “Hastalık değildir.” o kadar kıymetli bir cümle ki. Ama benim ülkem benim çocuğumu rehabilitasyon merkezinden hizmet alabilmesi için önce devlet hastanesine ya da üniversite hastanesine gitmeye zorluyor ve gittiğimizde bana üniversite hastanesi şunu yapıyor: “Kendi isteğimle geldim, beni kimse buraya zorlamadı.” Benden böyle bir evrak istiyor. Ben o evrakı vermediğimde teste alınmıyorum. Hayatı bitti çocuğumun. Zorlanıyorum, gidiyorum, peki, test yapılıyor, dünyanın en kötü test bataryasıyla yapılıyor, o bataryayla bitiriliyor, sonra çocuğuma rapor veriliyor, hekim raporu veriliyor ve bu heyet raporuyla veriliyor. Hani hastalık değildi Türkiye’de? Türkiye bunun ilgili çok ciddi anlamda eleştiriliyor. Hani hastalık değildi? Bizim tanı almamıza gerek yok, değerlendirilir, RAM’larda biz değerlendiririz, bizim eğitsel anlamda değerlendirmemiz yapılır, eğitsel anlamda değerlendirmeden sonra çocuğun destek eğitime ihtiyacı varsa bu verilir. Benim devletime maliyetim o kadar düşük ki rehabilitasyon merkezinde. Cumhurbaşkanlığında Sayın Kemal Şamlıoğlu’nun vermiş olduğu veriyi arz ediyorum size. Bir rehabilitasyon merkezinde bir çocuk için benim devletim 7 bin liraya yakın bir para harcıyor bir yılda ama özel eğitim merkezine, özel eğitim okuluna aldığı 21 bin liraya çıkıyor bu hizmet, bir çocuk için 21 bin lira. Bu kadar kıymetli bir yerle alakalı konuşuyoruz. Şimdi, ben eğer burada özel eğitim merkezinden önce hizmet almaya başlarsam ilkokul 3’üncü sınıftan itibaren beni ciddi anlamda akran seviyesine ulaştırabilirsiniz. Cumhurbaşkanlığında da söyledim, bütün toplantılarımda da söyledim, şu anda da söylüyorum -içimizde Tevhide Hocam var- okul öncesinde bir çocuğu tanı koymadan değerlendiren bir batarya yapıldı, bunu Türk bilim insanları yaptı; Tevhide Hocam, Birkan Hocam, Cevriye Hocam. Cumhurbaşkanlığında da söyledim, eğer bu bataryayı bir Yahudi yapsaydı Nobel Ödülü alırdı, benim ülkem de yüz milyonlarca dolar verip EROT çalışma belleği gibi testleri alırdı. Biz niçin bu insanlara bu kıymeti vermiyoruz? Bu insanların yapmış oldukları bu bataryaları RAM’lar derhâl almalıdır, kendi envanterlerine koymalıdır. Benim çocuğumu okul öncesinde tespit etmelidir. Tanı koymuyor, tespit etti, benim çocuğuma orada müdahale başlar. 3’üncü sınıfa kadar ben zaten desteğime de devam edersem artık akran seviyesine zaten ulaşıyorum. Oxford’dan bir hocamız geldi, orada EDA’da bir sunum yaptı, o kadar kıymetli bir sunumdu ki... 3’üncü sınıftan sonra disleksili bir çocuğa bir tanı koymanız çok bir şeyi ifade etmiyor, çocuk olduğu yerde sadece patinaj koyuyor. 3’üncü sınıf öncesinde disleksili bir çocuk varsa, eğer tanılanacaksa yangında ilk kurtarılacak çocuk grubundadır o. 3’üncü sınıf öncesi bu kadar önemli. E, ben o 3’üncü sınıfın öncesinde EROT’la zaten bu çocuğu tespit edebiliyorum, bu dönemden başlayayım, başlamalıyım da zaten.

Dil ve konuşma uzmanları bizim için çok kritik uzmanlardır. Biz, bir sivil toplum örgütü olarak eleştirilere göğüs gererek şunu öneriyoruz, her yerde söylüyoruz: Dil konuşma uzmanları mezun olduklarında doğrudan sağlıkçı olarak gidip yutma bozuklukları gibi alanlarla ilgileniyorlar. Yükseköğretim Kuruluna yalvarıyoruz, lütfen “eğitsel dil konuşma terapisti” diye bölüm açın. Bu kişiler sadece RAM’larda, rehabilitasyon merkezlerinde görev alsın. Eğitsel DKT uzmanlığı açılmalı çünkü diğerlerinden bize hayır yok, onlar gidiyorlar, sağlık alanında devam ediyorlar. Türkiye’de yanılmıyorsam –Hocam söylemişti- 2.100 DKT uzmanı var. Kime yetecek bu insanlar? Gelmiyorlar, devlette de çalışmıyorlar. Ama biz eğitsel DKT uzmanı çalıştırsak RAM’larda, rehabilitasyon merkezlerinde doğrudan bizim çocuklarımıza ulaşabiliriz; sizin de sorununuzu çözebilir, bizim de sorunlarımızı çözebilir.

Politika yaşanırken Aile Bakanlığına biz minnettarız. 2013 yılından beri disleksinin duyurulmasında çok ciddi katkılarda bulundu. Biz Millî Eğitim Bakanlığından hiç yüz bulamadık, hiçbir çalışmasını görmedik, hiçbir talebimize de cevap alamadık. Oysa benim ihtiyacım Millî Eğitim Bakanlığıydı. Biz şimdi diyoruz ki lütfen disleksiyle ilgili ulusal eylem planı yapılsın. Burada üniversitemiz var, bizim uzmanlarımız var. Bu ulusal eylem planına mutlaka geçmeliyiz. Türkiye Cumhuriyeti devleti

buna mutlaka geçecek, bunu biliyoruz çünkü Dünya Sağlık Örgütünün açıklamasına da değiniyorum: “Dünya nüfusunun yüzde 9 ile 11’i disleksilidir.” diyor. Aynı oran ortalama Türkiye’de de geçiyor. Biz istesek de istemesek de devlet olarak disleksiye dönmek zorundayız, önümüzdeki on yılı neredeyse kapatmak zorundayız. O hâlde bizim bir ulusal eylem planına ihtiyacımız var. Aile kılavuzu bizim için çok önemli, ısrarla arz ediyorum, aile, aile, aile. Biz aileye ulaşırsak her şeyi çözebiliyoruz çünkü aile sadece korumacı yaklaşımdan çıkıp doğru bir uygulamaya doğru bizi götürebilir.

Çok ilginç şeylerle karşılaşyoruz: Standartlar Yönergesi. “Okul açarken Millî Eğitim Bakanlığının yönetmeliğine göre şu şu şartlara uymak zorundasınız.” diyor. Orada destek eğitimi odasının olma zorunluluğu yok, Standartlar Yönergesi’nde böyle bir zorunluluk yok ama okulu açıyorsunuz, müfettiş geliyor, diyor ki: “Senin destek eğitim odan var mı?” “Yok.” “O zaman okulu kapatıyorum.” O kadar ilginç bir şey ki niçin bunu baştan koymuyorsunuz? Madem zorunlu, Standartlar Yönergesi’nin başına koymalıyız.

İki, o kadar ilginç bir karar aldı ki Millî Eğitim Bakanlığı. “Destek eğitim odaları zorunludur” diyor ve açmakla da müdürü zorunlu tutuyor, müdür günah keçisi ama öğretmene dönüyor, diyor ki: “Sen vermekte serbestsin, istersen verirsin, istersen vermezsin.” Böyle bir şey olabilir mi? O müdür nereden bulacak o öğretmeni? Nereden verecek benim çocuğuma hizmeti? Gezici öğretmen... Gezici öğretmenle bu iş çözülmez. İlçe vermek zorunda, yasalarla yönetmelikle... Yasalarla, yönetmelikle o destek odasındaki eğitim çözülüyor, çözülmeyecek de. Yasa diyor ki: “İlçe bulmak zorunda.” Yok, bulmuyor, ne yapacağız? Biz müdürün üzerine bırakamayız bunu. Oysa çok basit bir çözümü var bunun. Zaten ellerinde böyle bir güç var, okul müdürleri ağustos ayında, eylül ayından itibaren eğitime başlayacak öğretmenlerin planlamasını yaparken Türkçe ve matematik öğretmenleri rehber öğretmenlerden aldığı bilgi gereği yirmi saat ders yazacak, kırk saat ders yazmayacak. Kalan yirmi saati zaten diğer çocuklarla, kaynaştırmalı çocuklarla beraber destek eğitime girdiği için zaten dolduruyor, parasından da olmuyor. Bir müdürün organizasyonsuzluğu yüzünden o okulda kıyametler kopuyor. Tekrar arz ediyorum: Okul müdürü kırk saat yazmayacak Türkçe öğretmenine, yirmi saat yazacak planlamasında. Okul açıldığında zaten kaynaştırma öğrencileriyle destek eğitim odasına girdiği için o yirmi saati de doluyor, zaten kırk saatin hizmetini veriyor. Biz bu kadar basit bir planlamayı yapmayarak kıyametler kopartıyoruz.

RAM’larda çok şükür son zamanlarda, halk bilim uzmanları görev yaptı, benim çocuğuma halk bilim uzmanı, iki yıllık bir uzman tespit yapmaya kalkıyor. Böyle bir şey olur mu? Bu bir cinayet, başka bir şeyden bahsedemiyorum. Öğretmen yok... Rehabilitasyon merkezlerinde ders saatlerimiz yeterli değil, evet, yeterli değil, biz de sekiz saate kadar çıkarılmasını istiyoruz ama tabii, bunun çok fazla da kabul görmediğini, Maliye Bakanlığı tarafından kabul görmediğini görüyoruz. Bizim ısrarla arz ettiğimiz, 2014’ten beri söylediğimiz şey şu: RAM modülleri müfredat temelli olsun. Benim çocuğuma sadece Türkçe ve matematik veriyor, sizin çocuğunuza da Türkçe ve matematik veriyor. Çocuğum ilerliyor, ortaokula geliyor, felsefe yerlerde, sosyoloji yerlerde, fizik bitmiş durumda ama hâlâ Türkçe ve matematik veriyorum. Benim çocuğum gitmek istemiyor ki. Bizim kaynaştırma eğitimi modeliyle nereye kadar yol aldığımız artık ortada, açıp bakmak zorundayız. Biz kapsayıcı eğitime geçmek zorundayız. 2018’de Millî Eğitim Bakanlığı ve UNICEF bunu açıkladı “Biz kapsayıcı eğitime geçeceğiz.” dedi. Niçin geçmiyoruz? Bununla ilgili bürokratların oturup bize bunu anlatması gerekiyor. Onların mesai kavramları, benim çocuğumun hayatını karşılıyor, bizim için ciddi anlamda önemli.

Efendim, kayıtlara geçmesi gerekiyor, gerçekten biz ağlıyoruz. Disleksili çocuklarda grup eğitimi doğrudan telefon diplomasıyla iptal ediliyor. Diyorum ki bürokratlara veyahut da oradaki uzman arkadaşla, RAM’daki uzman arkadaşla: “Benim çocuğuma niçin grup eğitimi vermiyorsun?” “İşte,

vermiyorum.” Disleksili çocuğun birincil problemi okumayken 2’nci sınıfta akran zorbalığı, akran dışlaması, yavaş okuduğu için alay edilmesi, dışlanması, aşağılanması yüzünden çocuğum kendini geriye çekiyor. Bütün ailelerim bunu yaşıyorlar. İlkokul çocuğu, ilkokul 2’nci sınıftan itibaren benim çocuğum geriye çekiliyor, sosyal izolasyona giriyor, benim ana problemim okumayken artık benim psikolojik problemlerim primer problem olarak önümüze gelmeye başlıyor. Bana disleksili bir çocuğu olup da ilkokul 3’üncü sınıftan itibaren psikolojik sorunlarla uğraşmadığını söyleyen bir tane aile bulamazsınız, siz de bulamazsınız. O hâlde, biz diyoruz ki: Bizim için grup eğitimi kritiktir, olmazsa olmazımızdır. Millî Eğitim Bakanlığındaki bürokratlar oradaki 67 kuruş ile 117 kuruş arasındaki farka bakarak karar veriyorlar. Ben o kadar ucuz gitmem, gitmemeliyim de. Benim çocuğumla ilgili, o 40 kuruş için bunu yapamazsınız, yapmamalısınız. Eğer çocuğuma bu kadar para harcıyorsanız, 7 bin lira harcıyorsanız bana bir grup eğitimi vererek siz beni 4’üncü sınıfta zaten toparlayabilirsiniz.

EROT RAM gibi, EROT çalışma belleği ve hızlı isimlendirmenin acilen RAM envanterine alınması gerektiğine inanıyoruz.

RAM personelinin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından -personelinin, uzmanlarının değil, bütün personelinin- hizmet içiyle aile iletişimi konusunda eğitim alması gerektiğine inanıyoruz. Biz artık RAM personeli tarafından itilip kakılmak istemiyoruz. Biz oraya gittiğimizde “Randevuyu nereden alacağız?” diye bir kibarca sorumuza bile kapılıp tepiliyoruz. RAM personeli çok kritik bir yerdedir, bizimle iletişim konularında bunu almak zorundadır. Ben gidiyorum, çocuğumu test yapacak -evet, test yapacak- benim yanıma geliyor, çocuğu alıyor ve gidiyor. Nereye götürüyorsun? O çocuk seni ilk defa görüyor. Çocuk nereye gittiğini bilmiyor. Bilinmez yere giden bir çocuktan siz nasıl bir verim alabilirsiniz? Çocuk dolmuşta dolmuş şoförüne küsmüş olabilir, annesine kızmış olabilir. Oradaki kırk beş dakikalık bir şeyle RAM benim çocuğumun hayatına karar veriyor.

En kritik bilgi de şu: Diyelim ki gitti çocuğum, eğitim için RAM’da tanı aldı, işte, eğitsel değerlendirmeye alındı, resmî tedbiri alındı, destek eğitimi alındı, bir sene sonra çocuk biraz yürüyor, biraz ilerliyor -disleksili çocuk ilerleyen çocuktur, bunu anlatamıyoruz- RAM’da şöyle bir tehditle karşı karşıyayız: “Bu sene kestim.” Neyi kesiyorsun? Hangi amaçla kesiyorsun? Sen keserek zaten yaptıklarını da yıkıyorsun. “Tamam, çocuk akran seviyesine gelmiş.” Hayır, gelmedi. O çocuk orada devam etmek zorunda. Disleksili çocuk sürekli tekrar almak zorundadır. Eğer yapmazsa, o zaman o RAM’da disleksili çocuğun eğitimi kesen uzmana hesap sorulmalı “Sen devletin daha önce yapmış olduklarını nasıl yıktırıyorsun?” diye. Bunu bilmek zorunda RAM’daki uzman. Artık bunları anlatmaktan gına geldi bize.

Bunlar yetmiyormuş gibi YÖK’le de şu sorunu yaşıyoruz: Yine büyük bir problemle karşı karşıyayız. Bütün engelli gruplarına yüzde 10’a yakın bir kontenjanı var. Efendim, öğrenme güçlüğü çeken çocukların büyük bir kısmının -burada hocalarım da var, daha iyi biliyorlar- görsel ve sanatsal hafızaları yüksektir. Benim çocuklarım üniversite sınavlarında 100 barajı aştığında özel yetenekle alan bölümler var, mimarlık fakültesi, güzel sanatlar gibi. Özel yetenek sınavıyla alıyor ama, bakıyor çocuğa yeteneği varsa yüzde 10 kontenjanından alınıyor. YÖK bizden bunu esirgiyor. YÖK’le çok ciddi yazışmalarımız var. Artık YÖK’ten cevap alamayınca işi üniversitelere döktük ve biz bu işin şu anda çalıştayına doğru gidiyoruz, aralık ayında çalıştay yapacağız bütün özel eğitim bölüm başkanlarını çağırarak. YÖK bize şöyle bir cevap veriyor: “Arkadaş, sizin çocuklarınız normal ve normal üstü zekâya sahip ya -evet- o zaman diğer çocuklara haksızlık oluyor, bu nedenle biz sizden bunu esirgiyoruz.” Şimdi, YÖK’ün içerisindeki yapıya bakıyorum, oradaki, Engelli Komisyonundaki kişiler sağlığı, içlerinde 1 tane eğitimci yok; hâliyle böyle bir şey çıkıyor. Macit Hocaya gidiyorum, diyorum ki: “Hocam, nasıl böyle bir şey?” “Yapacak bir şey yok.” diyor. Ben bir sivil toplum örgütünün lideri olarak

bütün üniversitelere bu sefer yazı yazmak zorunda kalıyorum. “Ya, biz neyiz, bize anlatırsanız eğer...” YÖK’teki hocama en son şunu söyledim: “Biz bunu sınıf öğretmenlerine anlatırken şimdi döneğiz YÖK’e mi anlatacağız? Bizim gerçekten desteğe ihtiyacımız var.” YÖK’ün 100 barajını mutlaka ve mutlaka bizim çocuklarımıza açması gerekiyor.

Tevhide Hocam biraz önce söyledi, evet, öğretmen yetiştirme programları çok ciddiye alınmalı. Öğretmen yetiştirme programlarına biz öğrenme güçlüğünü koymalıyız. Toplumun yüzde 9’u ila 11’i öğrenme güçlüğü yaşıyor. Şu anda burada bulunan heyette, hazırandaki arkadaşlarımızda ya da sayın vekillerimizde, buradaki kıymetli hazıranda öğrenme güçlüğü çeken sayısı şuradaki sayının yüzde 9’u arkadaşlar, biz buna inanıyoruz.

Öğrenme güçlüğü sadece Türkçeyi öğrenmek, matematiği öğrenmek değil; hayatta da zorlanıyoruz, organize olmakta çok ciddi anlamda zorlanıyoruz. Matematik... Ben çok iyi okurum, çok da iyi yazarım yani 400 sayfalık bir kitabı, yanılmıyorsam, bir gün içerisinde bitirebilirim. Anlıyorum da okuduğumu da anlıyorum. Ama bu, çarpım tablosu diye bir şey var, onu üreten kişi için “Mevla’m kabrinde dörtl döndürsün.” diyorum. Ben onu, 50 yaşına geldim, hâlâ bilmiyorum, öğrenemedim çarpım tablosunu, çok ağır bedeller ödedim.

BAŞKAN – Biz hemen öğrendik ilkokulda.

DİSLEKSİ ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ATIF TOKAR – Biz öğrenemedik efendim.

Sayın Komisyon Başkanım, şunun ne demek olduğunu ben çok iyi bilirim hatta şunun da ne demek olduğunu çok iyi bilirim: Çok ağır bedeller ödedim, oysa sabaha kadar çalışıyordum -2 kere 2, 4; 4 kere 2, 8- ezberlemeye çalışıyordum ama okula gittiğimde yoktu ve ben bununla çok acı çektim. Şimdi dayak yok ama psikolojik şiddet var. Ben diskalkuliyim. Disgrafi diye bir şey var içimizde, yoğun olarak konuşuyoruz, üniversitelerle de görüşüyoruz. Biz şimdi disleksiye konuşuyoruz ama o kadar ağır bir durum var ki disgrafiyi hiç konuşmadı bu ülke, yazma zorluğu çekiyor. Biraz önce kıymetli hocam, işte “Dün gece yolda giderken zıplayan bir tavşan gördüm.” metnini vermişti, onu biz de... Hiç kimse yazmıyor.

Biz Albatros Özel Eğitim Merkezi diye bir merkezde sadece spesifik olarak disleksili çocukları almak ve burada çalışmak istedik. Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi burada çok ciddi bilimsel çalışmalar yaptı. Biz 2019 yılına geldik, 2016’da açtık, hâlâ Milli Eğitim Bakanlığının kapatma tehdidiyle karşı karşıyayız. Gelmeyen müfettiş yok, iki ayda bir müfettiş geliyor bize, iki ayda bir müfettiş geliyor. Tek suçumuz şu: Tek modül aldık. Bizim işimiz bu; biz tek modülle, spesifik çalışıyoruz, disleksiye çalışıyoruz. “Hayır, tek modülle çalışamazsınız.” Yahu, ben tek modülle çalışacağım, beni rahat bırak. En sonunda, zihinsel engellileri de aldık. Şimdi, daha sonra müfettişler geliyor ve şunu zorluyor: “Senin kapının üstünde ‘zihinsel engelliler sınıfı’ yazacak.” İstemiyor benim çocuğum bunu. Benim çocuğum okuyor, benim çocuğum sınıfa girerken orada zihinsel engelliler sınıfını görüyor. Çıkartıyoruz, 40 bin liraya yakın maddi bir cezayla karşılaştık. İkinci kere yaparsak şimdi okulumuz kapatılacak. Ne yapacağımızı bilmiyoruz. Bürokrasiyle görüşüyorum, Teftiş Kurulu Başkanıyla görüştüm, çok acı bir cümle söyledi: “Yahu, biz bu yönetmeliği zihinsel engelliler için çıkarmıştık, disleksi midir nedir işte, siz sonradan çıktınız, sizi de buna uydurduk.” Uymuyor, uymuyoruz, uyamayınca cezalar ödüyoruz. Uygulamada birlik istiyoruz.

İstihdam konusunda çok şiddetli sorunlar yaşıyoruz. Biraz önce hocam söyledi ama -o da burada yok- ben arz edeyim. Yetişkin kişilerden, yetişkin insanlardan da bize, derneğimize ciddi anlamda başvurular var. Sayın Başkanım, ortalama 2 kişiden 1’inin parçalanmış aile ilişkisine girdiğini görüyoruz. Oran veremiyorum, üniversitelerle bunu çalışmak zorundayım. Yetişmiş olduğu hâlde, bizim gibi ileri

yaşlara gelen kişilerin boşanma oranı ikide 1 yani yüzde 50 gibi bir şey. Hak veriyorum partnerine. Şimdi, benim gibi matematiği bilmeyen bir kişiye maaş veriyorsunuz ve “Evinin geçindir.” diyorsunuz, vallahi ben geçindiremiyorum ama maaşı hanıma verdiğimde hanım uçuruyor; ben alıyorum, biz batıyoruz. Şimdi, böyle bir insanla nasıl birlikte yaşayabilirsiniz? Bir de ömür boyu yaşayacaksınız. Dolayısıyla bu, sorun.

Ama şöyle şeyler de alıyoruz: “Ağabey, ben sınavla alınıyorum bu iş yerine, sınavda 1’inciyim -harika- ama geç öğrendiğim için beni hemen işten çıkarıyorlar.” Yüzde 20 engelli oranı verdiniz, beni zaten etiketlediniz, okul hayatımı bitirdiniz, o hâlde EKPSS’de sayısal yükseklikten dolayı bize yüzde 10 bir hak vermelisiniz. Bu devlet bunu vermeli, vermesi gerekir. Ben de engelliyim artık çünkü rapor aldım ama yüzde 40 olmadığım için ben bu sınava alınamıyorum yani başvuramıyorum bile.

Askerlik hizmetinde bahsettim, çürük raporu içimizi acıtan... Benim bu ülkeye aidiyetimin ana sebeplerinden biri, askerlikten beni menetmeyin, edemeyin, ne olur etmeyin. Biz asker olmak istiyoruz ama olabilen çocuklarımızla ilgili. Bu, çok kritik bir cümle.

İş yeri açmayla ilgili teşvik istiyoruz. Bu çocuklar nereye gidecek? Biraz önce size arz ettim, bu çocuklar normal ve normal üstü zekâyâ sahip insanlar. Efendim, Melih Gökçek Ankara Büyükşehir Belediye Başkanıydı, çok da zeki de bir insandı. Geçen yaz bir arkadaşımız kapıya geldi, şu kadar bir çocuk, sarışın da bir çocuk, yüzü de sarı. “Disleksi Derneği mi?” dedi, “Evet.” dedim. “Benim sorunum var, bana yardımcı olur musunuz?” dedi, “Hayırdır?” dedim. Şimdi, çocuk ilerlemiş yaşta. Okul dönemini bitirmişse yasal hiçbir hakkı yok. “Nedir isteğin çocuğum senin?” dedim, “Ben Ulus Meslek Lisesini dışardan bitirmeye çalışıyorum, biri bana okusa ben anlıyorum, okumayınca anlamıyorum. Ne olur bana yardım edin.” dedi. Yardımcı olduk, sonra sonra açıldı, Melih Bey’in Twitter hesabını hackleyen çocuk. Şimdi, çocuğa bakıyorum, okumakla ilgili benden yardım istiyor. Çocuk geldi, oturdu “İsmin nedir?” “Sadık Duman.” “Nasıl yaptın bunu Sadık?” dedim, “Yarım saatimi aldı.” dedi. Oysa ben o hesabın ANFA’da 9 hacker tarafından korunduğunu biliyorum. “Yarım saatimi aldı.” dedi. Bakın, bu çocuk bunu yapabiliyor. Sonra, saflar da disleksili çocuklar. O kadar ilginç ki 3 tane mesaj atmış, bir hafta boyunca tutmuş hesabını Melih Bey’in. Hatırlıyorum, Melih Bey o zaman çok kızgındı, televizyonlarda da çok kızgın görüyordum. 3 tane mesaj atmış, 1’inci mesajı ilk hack ettiğinde “Bugün Angara çok güzel.” diye yazmış, birkaç gün sonra “Bugün otobüsleri bedava yaptım.” diye yazıyor, teslim etmeden iki üç “O fişkiyeyi kim kıldı?” diye bir mesaj atıyor. “Peki, sen nasıl verdin bu hesabı, nasıl iade ettin?” dedim, “Ağabey, ne yapacağım, telefon ettim avukatına, verdim.” dedi. Şimdi, almışlar, tabii, çocuğu Melih Bey’in yanına götürmüşler, götürürken biraz da tozunu almışlar. Melih Bey bakmış, konuşmuş konuşmuş, saf bu çocuk ama 9 hackerını geçiyor. O çocuk şu anda hesabının başında, hackerların başına getirdiği çocuk.

Şimdi, şunu anlatmaya çalışıyorum, Melih Bey örneğinden şuna çıkmaya çalışıyorum: Disleksili çocuklar mezun olduktan sonra -iş yeri açma teşviki şu bu- biz bu çocuklara sahip çıkmazsak, samimiyetle söylüyorum, şu anda burada otururken sizi de beni de dijital ortamda suça çok rahat bulaştırabilirler çünkü bunların dijital ortamda çok yüksek derecede kapasiteleri var, biz bunu kullanmalıyız, ben devlet olarak da kullanmalıyım bunu, benim devletim bu çocukları almalı.

İş yeri açma teşvikinden sonra, teşekkür ediyorum, hürmetlerimi de arz ediyorum.

BAŞKAN – On dakika oldu gerçekten yani on dakikada bitirdi.

Şimdi, şöyle yapmamız lazım, buradan anladığımız olay: Bir kere, güzel anlattınız, bu iyi oldu. Zaten hocalarımız da güzel anlatmıştı, siz de bunu takviye ettiniz ama Millî Eğitim Bakanlığını fazla suçladınız, o kadar da değil yani ama Millî Eğitim Bakanlığı da bu mesajları iyi alsın. Sağlık Bakanlığının alması gerekiyor, YÖK, hepimiz.

Yani şöyle yapalım: Hocalarımızla, Tevhide Hanım özellikle sizinle, sizlerle bir araya gelmek lazım. Ayırmayın sadece biz bu konuda bir toplantı da yapalım ama siz hazırlanın da gelin. Suçlamalar yapıldı, bitti. Şimdi ne yapacağız? Konuyu bir anlatalım, ondan sonra sorunları biraz ortaya koyalım ama çözüm önerilerini bakanlık bakanlık, işte, YÖK, kurum neyse, hepsini ayıralım, tamamen buna gelelim. Tanımlamamızı mutlaka bir yapalım.

O, millî yazılım konusu vardı, o konu da bizim için çok iyi, çok önemli gözüküyor. YÖK ne yapacak? Millî Eğitim Bakanlığı ne yapacak? Akademisyenler konusu var. Yani demek ki uzman eksikliğimiz çok fazla. Yani özel öğretimde çok fazla gözüküyor. Bu şu demek değildir...

Yani çok başarılı şeyler yapıldı, bunu kabul edeceğiz. Millî Eğitim Bakanlığı çok iyi bir düzeye geldi, Sağlık Bakanlığı inanılmaz düzeye geldi, zaten Atıf Bey Aile Bakanlığına hiç toz kondurmadı, herhâlde orası çok başarılı gözüküyor ama Aile Bakanlığından başka şikâyetler var tabii, olsun, önemli değil. Yani devletimiz bu konuya hâkim, önem veriyor daha doğrusu gerçekten. Partiler bu konuya çok fazla önem veriyor. Meclis böyle bir komisyon kurmuş. Biz burada bakın işte kuzu gibi sizi dinliyoruz yani hiç müdahale de etmiyoruz. Dinleyeceğiz, niye? Çok önemli bir şey. Şimdi, arkadaşlarımızın bazılarının da konuşması var, inanın, onu da herhâlde ertelettiler; böyle yapıyoruz, böyle çalışıyoruz.

Buradan geleceğim nokta şu: Bu, özgül öğrenme güçlüğüyle ilgili özel bir çalışmayı gerçekten yapalım. Yani Down sendromu ve otizmde biraz daha konuya hâkimiz herhâlde ama burada biraz eksiklerimiz mi var, doktorlarımız daha iyi bilir ama ben öyle görüyorum. Hele son örnekler de güzel oldu aslında. Arkadaşlar, hep beraber bu konuda bir çalışalım. Bunu da 15 Temmuzdan önce yaparsak çok daha iyi olur, 15 Temmuzda Meclis tatile girecek. Belki önümüzdeki hafta yapamayız ama öbür iki hafta daha var, o iki haftada bunları biz uzmanlarımızla görüşeceğiz, sizleri haberdar edeceğiz, sizi de bu işin içine alacağız yani başka sivil toplum örgütlerimiz varsa onları da alacağız.

Ayrıca, bugün buraya bizi dinlemeye Değişim Otizm Federasyonu geldi. Başkanımız, hoş geldiniz. Ayrıca Konya temsilcileri geldi, Rize temsilcileri geldi, Afyon, Kocaeli; hepinize çok teşekkür ediyoruz. Her zaman gelebilirsiniz. Burası, dinlemek, zaman kalırsa görüş belirtmek için de açıktır. Onu da özellikle ifade edelim.

Teşekkür ediyorum.

IV.- ARAŞTIRMA KOMİSYONLARI

A)GÖRÜŞMELER

1.- Doç. Dr. İbrahim Durukan, Prof. Dr. Azime Şebnem Soysal Acar, Prof. Dr. Tevhide Kargın ile Millî Eğitim Bakanlığı ve Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneği temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşmeler

BAŞKAN – Şimdi sorularımıza geçelim. Kısa kısa soru sorabiliriz. Bütün kurumlara yani Millî Eğitim Bakanlığına ve görüşlerini belirten diğer arkadaşlarımıza da sorabiliriz.

Buyurun Sayın Vekilim.

NECDET İPEKYÜZ (Batman) – Ben teşekkür ediyorum bütün konuşmacılara ama Başkanım, keşke şey yapabilesek... Çok değerli bilgiler var, bizim de zamanla problemimiz var, şimdi Genel Kurul da başladı, benim orada da konuşmam var yani bütün bu değerli gelen hocalarımızı ve sivil toplum örgütü yöneticilerini keşke daha böyle...

BAŞKAN – Bir daha bunu yapalım, onun için söyledim zaten.

NECDET İPEKYÜZ (Batman) – Bu planlamayı yapan arkadaşlar buna özen gösterirse iyi olur.

BAŞKAN – Evet, bunu ayrı bir gündem yapalım ama arkadaşlarımız çalışacaklar hep beraber.

NECDET İPEKYÜZ (Batman) – Şimdi, ben uzatmak istemiyorum, hepinize teşekkür ediyorum.

Sondan başlayayım. Sizin değindiğiniz disleksi konusunda çok teşekkür ediyorum. Özellikle bu öğrenme güçlüğü... Türkiye’de göç yaşayan topluluklarda, göçün yoğun olduğu topluluklarda adaptasyonla beraber çocuklar okula başladıklarında çok ciddi problemler yaşamaktalar. Büyüdüğü kültür, gelenek dışında, özellikle ana dili meselesinde çok ciddi sıkıntılar yaşanmakta ve bizim bununla yüzleşmemiz lazım. Bazen de işin kolayına kaçıyoruz gerçekte yüzleşmemek için. Geçmiş yıllarda Adana ve Mersin’e özellikle Mardin’den, Siirt’ten, Batman’dan göç etmiş çocuklar orada böyle hiçbirimizin, buradaki heyetin de benimsemeyeceği tarzda “Bu çocuklar öğrenemiyor, tembeldirler, geri zekâlıdır, kapasiteleri yok -birileri de maalesef ama maalesef bunu kötüye kullanarak- bir rapor çıkaralım, bunları merkezlere gönderelim...” Biz daha önce de konuştuk, bu merkezlere bizim bir taraftan çok ihtiyacımız var. Sizin de belirttiğiniz rakamlarla devlet ciddi bir bütçe açmış ama kimsenin ne kişiyle, bir yurttaşla ilgili ne de gelecekle ilgili bunu kötüye kullanma hakkı yoktur ve bir şeyi kötü yapıyor diye de bütün eğitim kurumlarının da bütün RAM’ların da şaibe altına alınmaması lazım. Şimdi biz kaç toplantıdır konuşuyoruz, eğitim saatleri yetersiz diyoruz, eğitim saatlerinin artırılmasını savunuyoruz. Mesela, işte, otizmle ilgili diyoruz ki: “Haftada iki saat, ayda sekiz saat...” Ama şimdi hocamız da söyledi, hepimiz biliyoruz, sizler de biliyorsunuz, hastalık yok, hasta var. Evet, genel bir tanım yapıyoruz ama bir kişi var, ailesi var. Keşke ona özgün eğitim verebilsek. Devlet bu konuda gerçekten sosyal devlet gibi duruyor ama kötüye kullanıldığı için, kötüye neden olduğu için bütün herkesi...

Sizinle ilgili, özellikle RAM’lar konusunda bir bölgeler arası çalışma var mı yok mu? Sizin gibi deneyimli ve kendisi de pratiğini uyguladığı için... Yani ben en azından Batman Vekili olarak bir ilişkiye geçmek isterim yani mesela İstanbul’da, Mersin’de, Adana’da... Bu sadece Kürtçeyle ilgili değil, Arapçayla da ilgili olabilir. Hatta, Karadeniz’den birden İzmir’e giden birisi için bile eğitime ilk başladığında bir adaptasyon süreci lazım. Hepimiz için, erişkinler için, hele hele çocuklar için daha fazla. Bunu böyle sizinle çalışmakta yarar var. Varsa da çalışma, edinmek isterim. O yüzden teşekkürler.

Bu konunun duyurulması için bize de bir görev düşüyorsa Komisyon olarak özellikle bu broşür konusunda... Hatta RTÜK falan gelecek Sayın Başkanım, orada da biz bir kamu spotu gibi bunu duyuralım ki kamu kurumları en başta size bir saygı duysun, bu çabanızı dikkate alsın siviller dışında.

Millî Eğitim Bakanlığıyla ilgili tekrar aslında iç içe... İç içe dediğimiz de şu: Haftada iki saat ve sekiz saat mevzuu çok tartışılıyor. Bize de özel kurumlar geliyor yetersizdir diye, aileler geliyor yetersizdir diye. Nitekim doğru. Sizin denetim mekanizmanız nasıl, nasıl denetliyorsunuz? Yani Millî Eğitim Bakanlığı sonuçta bu denetimleri nasıl ölçüyor? Böyle yani denetime gidiliyor, tutanak tutuluyor -ben de yöneticilik yapmıştım- geliniyor, çay içiliyor, geziliyor, kapı uygun mu, oda uygun mu, kamera sistemi uygun mu falan... Ama onun ötesinde nasıl, yaptırımlar neler, bunlara nasıl bir yaptırım yapabiliyorsunuz? Yani bunu ölçtüğümüz gibi yaptırıma dönüştürmemiz lazım. Bu ekiplerin içinde aileler var mı? Bu ailelerin rotasyona uğraması lazım. Yani bir öneri. İkincisi, sivil toplum örgütleri var mı? İlgili dernekler veya onların temsilcileri var mı? Buna dikkat etmek lazım. Bir de mesela ikili testlerde, ikili tanı koymalarda bununla ilgili bir çalışma var mı yok mu? Bunları merak ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkürler.

Sayın Vekilim, buyurun.

HÜSEYİN AVNİ AKSOY (Karabük) – Şimdi, sunumları için teşekkür ediyorum öncelikle.

Şimdi, ders anlatır gibi olduğu için esas öz olarak şöyle düşünüyorum: Birincisi, sebep açısından elimizde bir materyal var mı? Sebebi için ilave bir şeyler öğrenebilecek miyiz? Hastalığın sebepleri, hangisi için olursa olsun. Tanı için ne yapacağız? Tedavisinde ek bir şey var mı ve aksayan yönler için tavsiyeleriniz var mı? Hani buradan kanun, mevzuat çıkacağı için biz net olarak bunları almak isteriz sizlerden. Yani olaya vâkıf değiliz, vâkıf olmamız için “Şurada şu aksama var...” Şu anda benim anladığım yani çok iş yapılıyor ama bir karmaşa var. Hakikaten yerlere devlet parasını ödeyebiliyor mu? Hepsi, bu RAM’lar falan gerçekten bu hastalıklara yönelik ödenen paranın karşılığını verebiliyor mu? Millî Eğitim Bakanlığı için özellikle soruyorum.

Şu ana kadar 7 toplantı yaptık. Ben de çocuk hastalıkları uzmanıyım. Bir kere, halka yönelik bir eğitim yapmamız lazım bu hastalıklarla ilgili. Çok bilinmiyor bu hastalıklar. İkincisi de sağlık çalışanlarının -çocuk doktorları ve diğer hekimler dâhil- eğitilmesi lazım. Bu eğitimi verenlerin iyi eğitilmesi lazım. Bakanlıkların koordine edilmesi lazım. Hasta ailelerinin eğitilmesi lazım ve hastaların eğitim ve tedavilerinin yapılması lazım. Bizim esas buradan çıkarmak istediğimiz ana tema bu, benim gördüğüm.

Hakikaten ben devletimizin yani Sağlık Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığının çabalarını takdir ettim. Yani 1981 yılında tıp fakültesi bitirmiş birisi olarak bu hastalıkların da hemen hemen birçoğu, hoca hanımın falan anlattığı... Şu anda profesör olan arkadaşlarım var. Bu hastalıklar arkadan geldi. O dönemlerde otizm yoktu yani Down sendromu vardı ama diğerleri yoktu. Şimdi, aileler burada biliyor, diyor ki: “Şöyle şöyle derterimiz var ama bir buz dağı var, biz sadece tepesinde uğraşıyoruz. Çok sesimizin çıkmasının sebebi de esas kökünü bilemediğimiz için çıkıyor.” İnşallah bu Komisyonda canla başla çabalayacağız, bunun için buradan böyle bir netice çıkacak. Yani anlatırken -özellikle buradaki uzmanlarımıza söylüyorum- hani ana tema “Etiyolojide şunlar yapılabilir, tanıda, şunlarda ek şeyler söyleyelim, tedavide de bu...” Aksayan yerleri de bize net olarak verilsin ki anlayalım.

Şimdi, ben buradan sığınmacılarla ilgili bir toplantıya davet edildim, gideceğim. Burada hepinize sorum şu: Sığınmacılardaki -Suriyeli sığınmacılar veya diğer sığınmacılar- durum ne? Kaç vaka var? Elinizde veri var mı? Onların içindeki hastalar nedir? Bir bilgi var mı? Bunu öğrenmek için sorum bu.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Vekilim, buyurun.

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Şimdi, benim sorum Millî Eğitime: Baktığımızda, 2006 yılında özel öğretim kurumları sayısı 995, öğrenci sayısı ise 115.601; 163 trilyon ödenek gönderilmiş ama 2018 yılına baktığımızda -tabii, 2019 yılı hâlâ bağlamında verilmiş- özel öğretim kurumu sayısı 2.507 ve öğrenci sayısı 377.294. Yani bizim ülkemizin nüfusu bu on iki yılda bu kadar mı arttı ki öğrenci sayısı 3,5 katına çıkıyor? Yine ödenek çok ciddi manada tırmanıyor. Bunu ciddi manada irdelememiz gerekiyor. Artı, işte, tabii, özellikle kameralı sistemde 16 trilyonluk bir tasarruf yapıldığı ifade ediliyor. Peki, bu kameralı sistemden önce bu 16 trilyon gibi bir kayba sebep olan kişilerle ilgili bir işlem yapıldı mı? Biz özellikle devletimizin bu evlatlarımız için her türlü kaynağı aktarmasını, belki daha fazla aktarmasını isteyebiliriz ama hırsızlık yapanlar için de gerekli bütün yaptırımları yapmamız lazım. Böyle bir çalışma oldu mu? Bu benim dikkatimi çekti. Özellikle bunun cevabını istiyorum ben. Bunlarla ilgili yapılmış olan bir çalışma var mı?

Tabii, bu arada, yine özel eğitim kurumlarında da sorunlar var. Bana evvelki gün İstanbul’da bir dosya verildi ama ben bir annenin bir mektubunu okuyacağım:

“Merhabalar, atipik otizmlı bir çocuğun annesi olarak sorunlarımızı sıralarsak: Öncelikli olarak ders saatlerimiz çok az. Ayda kırk saatlik eğitim alması gerekiyorken devlet tarafından on iki saat veriliyor. Bu da çocuklarımızın toparlanması ve topluma kazandırılması için yeterli değil. İkinci bir sorun olarak da otizmlı bir çocuk, bir öğretmene kolaylıkla, hemen alışmıyor, adapte olması zorlaşıyor. Devlet bünyesinde olursa öğretmenimiz bu kadar sık değişmez. Her dört beş ayda bir öğretmen değişiyor. Devletin buna el atması gerek çünkü eğitimin domino taşı öğretmendir.

Ayrıca, okuldan hariç, belediyeler ve devlet tarafından özel çocuklar için -otizm, Down- açılan yerlerde öğretmen eksikliği olduğundan duyu ve bütünleme gibi hayati önemli dersleri çok uzun zaman aralıklarla alabiliyoruz. Bu ve bunun gibi derslerin daha fazla verilmesi önem arz etmektedir. Rehabilitasyon ve özel okullarda denetimin daha sıklıkla yapılması gerekmektedir.

Bizim gibi ailelerin sesinin daha gür duyulmasını sağladığınız ve daha çok yerlere ulaştırdığınız için teşekkür ederiz.

Anne Emine Tayfur”

Bu, bir annenin mektubu. Tabii, bir de öğretmenlerin de ayrı sıkıntıları var. Özellikle baktığımızda, Sayın Başkanım, ben bunu dosya olarak size takdim edeceğim ama...

BAŞKAN – Evet, iyi olur.

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) – ...kayıtlara geçmesi açısından da biraz okumak istiyorum.

Evet, öğretmenlerimiz şunu diyorlar: “Birçok rehabilitasyon merkezinde çalışan eğitim fakültesi mezunu öğretmenler ya asgari ücretin altında bir ücret ya da hizmetli, şoför gibi personellerle beraber asgari ücret alacaklar. Bundan dolayı öğretmenlik mesleğinin bir değeri kalmamaktadır. Haftanın altı günü çalıştırılıp haftalık kırk saat üzerinden derslere girilmesi ve 08.00-19.00 saatleri arasında çalıştırılıp günlük sekiz saat derse girmeye zorlanması; yıllık izinlerin ya kullanılmaması ya da kurum sahiplerinin inisiyatifine bırakılması; hafta içine denk gelen resmî tatillerde hafta sonu çalıştırılması ve ek mesai ücretinin verilmemesi; hastalandığı takdirde rapor kabul edilmemesi; doğum ve ölüm izin günlerinde rapor kabul edilmemesi ve çalıştırılmaya zorlanması; rehabilitasyon merkezinde yapılan belli süreli iş sözleşmesi gereğince öğretmene emekli olduğu takdirde ikramiye verilmemesi; kıdem tazminatı hak edememesi ve kıdem tazminatı vermemek için istifaya zorlanması; özlük haklarımızın bulunmaması ve SGK üzerinde öğretmen olarak görülmemiz ama ödül verilmediği gibi, ceza kısmında 657’ye tabi olup ağır ceza mahkemesinde yargılanmak gibi işlemler; Millî Eğitimde öğretmen olarak algılanmamak, öğretmen kimliği verilmemesi, bazı kamu kurumlarında öğretmen olarak algılanmamak gibi sıkıntılarımız var.”

Şimdi, tabii, özel eğitim kurumlarının bunun üzerinde, ciddi manada, çok çalışması gerekiyor. Burada bu öğretmenlerin özlük haklarının iyileştirilmesi çok önemli çünkü özellikle özel eğitim gerektiren, özel ihtimam gerektiren alanlarda bunlar eğitim veriyorlar. Bunun bilinmesi lazım.

Tabii, ben değerli Vakıf Başkanımı dinledim. Bir taraftan devlete aidiyet noktasında çok güzel ifadeler kullanırken bir taraftan da öyle bir tablo çizdi ki ben kendimi Afrika ülkesindeki bir cumhuriyette zannettim. Yani hiç mi güzel bir şey yoktu bu devlet adına yapılmış olan? Yani bunu bir söyleseydiniz, biz de hiç olmazsa bir memnuniyetimizi ifade ederdik. Tabii, çalışmalarınız çok değerli, çok ilgilisiniz, çok bilgilisiniz ama bu noktada çizdiğiniz tablo da bizi maalesef üzdü, onu da ifade edeyim.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyorum.

Tabii, şöyle bir şey var: Devlet bu işin farkına vardıkça, sorunu çözdükçe yeni sorunlar çoğalıyor. Bu bir gerçek, onu da kabul edelim. İşte, biraz önce sayın vekilim anlattı “Otizm önceden bilinmiyordu.” dedi. Yani otuz sene önce otizm bilinmiyormuş ama şimdi devasa bir sorun olarak karşımıza çıktı. Çözdükçe çözülecek, çözmeye devam edeceğiz. Devletimiz, bakanlıklarımız çok önemli hizmetler yaptılar, toplum çok duyarlı hâle geldi ama sorunlar çok tabii, çözmemiz gerekiyor.

Teşekkür ediyorum.

Buyurun Metin Bey.

METİN İLHAN (Kırşehir) – Aslında, bence bu kadar yoğun bir konuyu kısacık bir süreye çok da şey yapmamak lazım çünkü herkes kendi açısından olaya bakıyor. İşte, bir taraftan disleksi, bir taraftan otizm, bir taraftan hiperaktivite, bir taraftan... Hepsi o kadar derya deniz konular ki yani biz burada kime soru soracağımızı, ne yapacağımızı anlayamadık. Şimdi hanginize soru soralım? Mükemmel sunumlar, harika sunumlar ama nereden gireceğimiz şaşıyoruz. Bu kadar dinlenecek insanı bence bir arada çağırmamak lazım yani bir kişiyi, iki kişiyi çağırıp dinleyip...

BAŞKAN – Bugün böyle oldu.

METİN İLHAN (Kırşehir) – Başkanım, gerçekten bunun böyle olması lazım çünkü disleksi o kadar geniş ki, arkasından biz otizmi düşünüyoruz daha fazla bir sıkıntı, Down sendromunu düşünüyoruz daha fazla bir sıkıntı, kime ne soracağımızı şaşıyoruz ama şimdi şu olaya bence gerçekçi anlamda bakmak lazım. Şimdi Millî Eğitim Bakanlığından gelen arkadaşımız sadece olayın maddi boyutuna bakıyor yani maddi boyutunda işte kameradan gelenlere bakıyoruz şu kadar para ödüyör, gelmeyenlere bakıyoruz bu kadar kaçak oluyor, şu kadar oluyor. Bir de bu işin gerçek yaşayan insanları var yani bu insanlar, aileler sıkıntılı durumda. Şimdi aile iki saat otizm dersi alıyor, iki saat Down sendromu dersi alıyor haftalık, çocuğa ne kadar faydası oluyor? Yani Millî Eğitim Bakanlığının söylemesi gereken esas şey bu çocuğu faydası var mı yok mu? Yani iki saat yeterli mi değil mi? Biz bu aileye bu kadar para ödüyör, şu kadar para ödüyör. Yani bizim sorumuz bu olmamalı.

Bizim bu komisyonu kurmamızın nedeni ailelere ne kadar faydalı olabiliriz, ailelerin sorunlarını ne kadar çözebiliriz, Down sendromlu, otizmlı, hadi disleksiye de, hiperaktiviteyi de içine koyalım insanları topluma nasıl kazandırabiliriz yani ileride anne babalar arkasına dönüp bakmadan bu çocuklar gerçekten yetişti, artık topluma kazandırıldı, kendi başına hareket edebilir hâle geldi mi gelmedi mi, bizim sorunuzun bu olması lazım. Yani tabii ki maddi boyutlar önemli yani bu işe harcanan paralar önemli ama aileler yönünden olaya bakmak daha önemli bence çünkü bizim gittiğimiz özel eğitim merkezinde –Tevhide Hocam biliyor- ailelerin hepsinin maddi durumu gerçekten çok çok kötü. Yani bu insanların çocukları laf olsun diye eğitilmemeli. Yani “İki saati yaptım, hadi evine git.” Yani böyle olmamalı. Ben fark ediyorum ki aileler artık otomatige bağlanmış, gelip gidiyorlar, çocuk fayda görüyor mu görmüyor mu hiçbir şey belli değil. Bir şeyler yapılmış olmak için yapılmamalı hem Millî Eğitim Bakanlığı için bunu söylüyorum hem Sağlık Bakanlığı için bunu söylüyorum. Biz istiyoruz ki yani Millî Eğitim Bakanlığı bu konularda pozitif adımlar attığı zaman biz bunları evet alkışlayalım yani ne olursa olsun bu artık siyasi bir şey değil yani bu artık toplumun gerçeği, bunu biz kabullendik artık. Biz istiyoruz ki çocuk altı sene, yedi sene özel eğitim merkezinde bir tedavi gördü. Ondan sonra siz bunu okullara kaynaştırma öğrencisi olarak nasıl vereceksiniz? Çünkü aileler o kadar bilinçsiz ki, çocuğu sağlam olanlar da çok bilinçsiz. Siz çocuğu alacaksınız, vereceksiniz, 25 kişilik, 30 kişilik sınıfın içerisine koyacaksınız, o çocuk orada kaybolup gidecek, öğretmen ona yeterince bir destek veremeyecek. Bu konuda bir çalışmanız var mı? Şimdi böyle bir öğrenciyi sizin 15 kişilik ya da 10 kişilik bir sınıfın içerisine koyma gibi bir çalışmanız var mı? Biz bunları istiyoruz sizden. Yani biz istiyoruz ki çocuğumuzu güvenle götürelim öğretmenine teslim edelim, öğretmen öf püf demesin yani

vicdanen öğretmen de rahat olsun, biz de rahat olalım. Çocuğumuzu gönderdiğimiz zaman “Biz bunu devletin kollarına bıraktık, devlet bizim için, çocuğumuz için en iyi şeyi yapacaktır.” diyebilmeliyiz. Yani böyle bir şey diyebiliyor musunuz, vicdanen bunu diyebiliyor musunuz? Bizim istediğimiz bu. Çünkü biz çocuğumuzu şu an okula vermeye kalkıyoruz, okullar bize 30 kişilik sınıfları gösteriyor yani 30 kişilik sınıfta sağlam öğrenciyi kaybediyorsunuz. Bir sürü dikkat eksikliği olan çocuk var o 30 kişinin içerisinde. Hadi 3 tanesi dikkat eksikliği, 1 tanesi disleksi, 1 tanesi de otizm çıktı mı siz bu öğretmenlerden ne bekleyebilirsiniz? Yani biz pozitif bir şeyler yapsın istiyoruz yani buraya gelip gitmeyelim biz yani biz buraya geldiysek bir şeyleri çözelim. Şu an bakıyorum o kadar derya deniz konulara girdik ki yani neresinden turalım, neyi yapalım biz buna karar veremiyoruz. Yani her tarafta her şekilde gelen bakanlıklarda insanlar gelsinler yani bize akademik düzeyde bilgi vermesinler. Biz ne yapabiliriz, bizim sorununuz bu. Ben buradan çıktığım zaman bir doktor olarak sizin söylediğiniz her şeyi anlıyorum ama buraya gelen insanların hepsi doktor değil ki yani olayı öyle bir hâle getiriyoruz ki buradaki insanların teşhis koymasını bekliyoruz yani şunda şu varsa budur, bunda bu varsa budur, şu olmazsa bu düşünülebilir. Ya biz bunları istemiyoruz. Biz istiyoruz ki işin çözüm noktası olsun. 0-3 yaşta biz otizmi yakalayabiliyor muyuz? Yakalamak için bir çabamız var mı? Aile hekimleri bu konuda yeterli eğitim görüyorlar mı? Biz bunları istiyoruz. Yani direkt sorununuzu anlatmak istiyoruz, o sorunlara biz cevap almak istiyoruz. Yoksa biz burada Sağlık Bakanlığı şunları şunları yaptı, Millî Eğitim Bakanlığı bunları bunları yaptı değil, biz, pozitif, ailelere neler yapıldı, nasıl şekilde yardımcı olduğu... Mesela az önce gölge öğretmenlerden bahsettik, gerçekten güzel bir konu. Yani aileler psikolojik olarak darmadağın. Şimdi siz çocuğunuzun 1 tanesinin Down sendromlu 1 tanesinin de otizmlili olduğunu düşünün. Biz bir tane çocukla baş edemiyoruz yani. Niye? Çünkü çocuk gidiyor mutfakta bir yerle oynuyor, bakıyorsunuz ateş çıkarabilir mi? Bir şey döküyor, döktüğü şey acaba... İşte biz doktor olduğumuz için bunları görüyoruz. Çocuk bir şey içiyor, korozif bir madde içiyor... Bunu yapan çocukların çoğu otizmlili çocuklar, Down sendromlu çocuklar, zekâ seviyesi düşük olan çocuklar. Biz bunlara nasıl bir koruma yapabiliriz? Yani bu çocuklara gölge öğretmen verdiğiniz zaman nasıl bir faydamız olabilir? Anneye yardımcı olabilecek bir personel vermemiz lazım, o da çocuk gelişimci biri olabilir ya da meslek lisesinden mezun olmuş bir öğrenci olabilir. Bu konuda biz Millî Eğitim Bakanlığının bir bütçe ayarlamasını istiyoruz. Millî Eğitim Bakanlığının bu ailelere bir tane çocuk gelişimci ya da meslek lisesinden mezun olmuş bir öğrenci vermesi lazım çünkü her şeyi aileden beklememek lazım, ailenin psikolojisi bitmiş, aile tükenmiş. Şimdi aile çocuğunu getiriyor götürüyor ama ben özel eğitim merkezinde görüyorum, adamlar tükenmiş. Adamlar ne zamana kadar getiriyor? Enerjisi bitinceye kadar getiriyor, o çocuğa faydası oldu mu olmadı mı hiç umurunda değil çünkü kendisi tükenmiş zaten. Biz de şunu istiyoruz, aile tükenmeden bir şekilde bu sorunları çözelim, bu sorunlara pozitif olarak bir şeyler getirelim yani laf olsun diye değil, biz bunları istemiyoruz. Ben ailelerle konuşuyorum, tek tek sohbet ediyorum -Tevhide Hocam görüyordur- yani özel eğitim merkezindeki ailelerle oturup konuşuyoruz “Nasıl sorunlarınız var?” diye. Biz bunları dile getirmek için buradayız ve bunların çözümlerini almak için buradayız. Yoksa Millî Eğitim Bakanlığı iki saat para ödedi, devlet iki saat para ödedi, ne kadar para gitti? Şimdi geçen hafta -Tevhide Hocam gördü- Giresun’dan bir aile gelmiş eşi doktor, kendisi doktor. Adam “Kafama sıkmak istiyorum.” diyor. Niye? “Otizmlili çocuğum var yani pozitif bir şey göremiyorum, ilerleyemiyor.” diyor. Yani iki sene, üç sene bu çocuk eğitim görmüş tek bir kelime konuşmıyor çocuk. Yani adam haklı. Niye? Çünkü yapılan şeyler yani Giresun’da yapılanla Ankara’da yapılanlar aynı şey değil yani o eğitim merkeziyle öbür eğitim merkezi birbirini kesinlikle tutmuyor. Yoksa niye adam tutsun Giresun’dan Tevhide Hocam’ın yanına gelsin?

“2.500 tane rehabilitasyon merkezi var.” diyorsunuz. Bunların kaç tanesi gerçekten ciddi anlamda eğitim veriyor. Bizim önce bunları denetlememiz lazım. Bunun denetleme mekanizması nedir? Ne yapılıyor? Müfettiş olarak kimler gönderiliyor? Yani bu işten gerçekten anlayan insanlar mı gönderiliyor yoksa “Ben denetlemesi yaptım, oldu bitti.” mi? Çünkü bu işten gerçek anlamda rant elde eden insanlar var. Bu rantı kesmek lazım, bunun artık ticari mesele olmaması lazım. Bizim sadece istediğimiz, çocuklarımız belli bir seviyeye gelsin. Rantı kesmek devletin elinde, rantı kesmek tamamen devletin uzmanlarının elinde. Yani bu rantı bir şekilde kessinler. Ciddi anlamda rehabilitasyon merkezleri istiyoruz. Ben tutup da Kırşehir’den Ankara’ya gelmeyeyim, öbürü tutup da Ordu’dan Ankara’ya gelmesin, öbürü Batman’dan Ankara’ya gelmesin, herkes kendi memleketinde rehabilitasyon merkezi olarak ciddi anlamda, belli bir seviyede bir yer bulsun.

Hepinize teşekkür ediyorum, çok ciddi sunumlar ama biz artık pozitif, sorunları çözecek şeyler istiyoruz, başka bir şey istemiyoruz, sorun çözecek şeyler istiyoruz. Biz akademik bilgi istemiyoruz yani akademik bilgiye hiçbirimizin bence ihtiyacı yok. Yani kısa bir şekilde geçilebilir akademik bilgi ama önemli olan sorunların çözülmesi.

Tekrar teşekkür ederim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, tabii Millî Eğitim Bakanlığı... Bu fayda maliyet analizine doğru da biraz gitmemiz gerekiyor gibi geliyor bana, bu bir.

İkincisi bir yönetmelik değişikliği galiba imzadaymış. Bence şimdilik onu imzadan çekelim, bizim de önerilerimizi alalım yani bizim bu şeyden de faydalanalım. Bu yönetmeliğimizi de tekrar yeniden yapalım. Bir de sizden ricamız şu: Şunu yaptık, şu kadar şunu yaptık, tamam bunlar gerçek ama şunu yapacağız konusunda yani ideale nasıl ulaşacağız, o konuda da sizden bir çalışma bekliyoruz. Çünkü uygulayıcı sizsiniz. Bizlerin de sizin daha iyi şartlarda çalışmanızı sağlamamız lazım. Tabii yani hep yıllardır bizim Türkiye’nin bir gerçek sorunu var, gittikçe aşıyor ama eğitimci sorunu var, eğitimciye eğitimci sorununuz var. Belki sağlıkta bunu biraz başardık ama eğitimde de başaracağız inşallah, zaten bütün çaba da o. Geldiğimiz noktayı asla küçük görmüyoruz, gerçekten inanılmaz bir seviyeye geldik. Yani düşünün ki sivil toplum örgütlerimiz bile inanılmaz seviyeye gelmiş, bu da iyi bir şey. Devlet iyi bir seviyeye gelmiş, bakanlıklar çok iyi bir düzeye gelmiş ama zaten şu günlerde gördüğümüz nokta sorunları çözdükçe sorunlar daha fazla çoğalıyor, bu da bir gerçek zaten, bu dünyada da böyle. Onun için bunu hiçbir eleştiri olarak görmeyin, siz de kendinizi daha iyi geliştirin, geliştirmeniz gerekiyor. Zaten bu toplumda bir zorlama var. Yani özel eğitim kurumlarında devletin parası da boşa gitmesin. Kamera vardı, şimdi de biyometrik yöntem, güzel bir yöntem, tamam çareler bulalım ama bir de çıktısına bakalım yani burada ortaya çıkan bu eğitimin sonunda ne oldu, ona da bir bakmamız lazım diye düşünüyorum. Biraz önce sayın vekilimin dediği konu da... Biz biraz fazla dinledik galiba, biraz daha artık konu konu özelleşelim, o hâle gelelim, bizim de tecrübemiz... Daha ne kadar oldu? Bir ay olmadı.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ
PSİKOLOG PROF. DR. AZİME ŞEBNEM SOYSAL ACAR – Hiç konuşulmadı.

BAŞKAN - Hiç konuşmadık, ona da bir gündem ayırılım ve sadece ona ayırılım

GAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ
PSİKOLOG PROF. DR. AZİME ŞEBNEM SOYSAL ACAR – Lütfen çok önemli.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyorum.

Sayın vekilim son bir söz söyleyecek, ondan sonra cevap, bitiriyoruz artık.

Buyurun.

NECDET İPEKYÜZ (Batman) – Aslında vekilim dile getirdi. Tabii buraya geldiğiniz için, bilgiler için teşekkürler, saatlerce dinlemek istiyoruz ama bazen de artık daha çok gününbirlik yaşamda yaşadığınız sorunlar, karşılaştığınız sorunlar... O yüzden eleştiri en doğal şeyiniz. Buraya övmeye gelseniz biz de deriz ki “Başka bir şey mi yok övüyorsunuz.” O yüzden teşekkür ediyoruz. Çünkü her eleştiri bizim bu çocuklara, ailelere daha iyi ulaşmamıza yol açacaktır. O nedenle çok çok teşekkürler.

Şimdi, Sayın Başkan da dile getirdi, hepimiz de, evet, para çok önemli. Sosyal devlette para verilirken sosyal devletin en büyük görevi bunlara sahip çıkmak. Daha önce insanlar bağlanıyordu, saklanıyordu, görünmüyordu, şimdi göründü. Sosyal devlet keşke yıllar önce çıkmış olsaydı, belki bir şeye çıkmış olabilirdik. Ama bu para bir şey de değil, hepimizin cebinden çıkıyor, ulaşması lazım.

Kameraların eğitimin nasıl olduğunu ölçmesi lazım. Biyometrik ölçüm... İnsanların oraya girip çıktığını değil orada ne öğrendiğini, ne yaptığını öğrenmesi lazım. Biz bunu tutarsak, ya işte geldi girdi, her zaman o zaman bir suiistimal ve biz şeyi kabul etmiş oluyoruz yani “Bir kısım insanlar kötü uygulama yapıyor, para için çırpınıyor, biz onları denetleyelim.” Hayır, devlet parayı veriyorsa... Az önce sayın vekilimizin söylediği, korkunç bir para boşa da gitmiş ama keşke iyi yere gitse, belki iyi yere daha fazla, yirmi saat fazla zaman alsa belki yaşamı daha rahat olacak. O yüzden bakanlığın lütfen bu kalite denilen şeyin eğitimin nasıl olduğunu, ölçülebilir olduğunu ölçmesi lazım. O konuda bir çalışma var mı? Belki de vardır. Şimdi Başkanımız da dedi, bazı sizim yaptığınız çalışmaları da anlatmanız lazım. Çünkü her şeyi önlemek değil, önlemek bu yurttaşların önünü açabilmektir, bu çocukların ailelerin önünü açabilmektir, daha kolay... Yani biz yaptık, geldiler gittiler olmuyor. O konuda bir çalışma olursa veya varsa daha çok oraya yoğunlaşmak lazım.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Önce Millî Eğitim Bakanlığı temsilcisi arkadaşlarımız, sonra da ilgili arkadaşlar sorulara cevap versinler.

Buyurun.

MİLLÎ EĞİTİM UZMANI KADİR BURAK SALİMOĞLU – Sayın Başkanım, öncelikle çok hızlı bir şekilde, bayağı bir soru oldu, çok uzatmak...

BAŞKAN – Yazılı da cevap hazırlanabilir, zaten daha sonra da çalışacağız.

RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli) - Söylediğiniz şey çok önemli. Denetim kısmına bence çok soru geldi, ona cevap vermeniz yerinde olur. Kısa bir cevap, detaylı bilgiyi de sonrasında ulaştırın.

MİLLÎ EĞİTİM UZMANI KADİR BURAK SALİMOĞLU - Tamam.

Denetlemeyle ilgili bizim şöyle bir usulümüz var, yönetmelikte belirlenen: Öncelikle kurumların yılda bir kere en az rutin olarak denetlenmesi gerekiyor, bu bir zorunluluk ve denetleyiciler “bakanlık müfettişleri, illerde il millî eğitimlerde görevli olan maarif müfettişleri, il millî eğitim müdür yardımcıları, şube müdürleri ve diğer denetim yetkisi olanlarca” şeklinde gerçekleştiriliyor. Denetimlerin bu unvana sahip olanların dışında herhangi bir RAM personeli veya başka birisi aracılığıyla gerçekleştirilmesi gibi bir şey söz konusu değil. Yani yasal olarak hiç kimsenin bu unvanların dışında yetkisi yok. Onun haricinde, şu anda bizim özellikle kamera uygulamasından sonra, bunu bir ödemeye esas sistem olarak da gördüğümüz için önce ödeneği gönderiyoruz, beyanı dikkate alarak, kurumların işleyişinde bir aksaklığa sebebiyet vermemek açısından da kurum beyan ediyor “Ben görüntümden eminim, eğitimimi de verdim.” diye ve ödenek gönderiliyor, daha sonrasında geriye dönük inceleme yapılıyor. Kurumlarda mülki amirin uygun gördüğü ve görevlendirdiği kişiler tarafından da inceleme yapılabilir. Oradaki

bir denetim değil, bir inceleme. Orada yapılan şey, sadece eğitimin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği. Yine buyurduğunuz gibi, eğitim içeriğiyle ilgili bir denetleme kamera tarafından maalesef yapılamıyor. Çünkü, şu ana kadar bizim en çok yaşadığımız problemlerden bir tanesi, öğrenciyi merkeze getirmekle ilgili problem. Yani biz getirdikten sonraki kısım... Aslında enerjimizi en çok ayırmamız gereken kısımdan ziyade diğer kısmına biz daha çok vakit ayırmak zorunda kalıyoruz, böyle bir tablo var ortada.

Onun haricinde, aslında bizim RAM'lar aracılığıyla yılda bir kere bahsedilen ki kanun gereği bunun yapılması gerekiyor, Engelliler Hakkında Kanun'un 16'ncı maddesi yılda bir kere raporların yenilenmesini emrediyor, RAM'larda yapılan bir denetim değil fakat aslında eğitim içeriğinin gayriresmî olarak dolaylı yoldan denetlenmesi anlamına geliyor. Çünkü RAM'lar öğrenciler için bir bireysel eğitim planı çıkarıyorlar hangi kazananların alınması gerektiğine dair, rehabilitasyon merkezleri bunu kazanıyorlar, bu kazananları çalışıyorlar, çalışıldıktan sonra yıl sonunda planlar doldurularak yani bir öğrenci hangi belirlenen kazanımı kazandı mı, kazanmadı mı şeklinde gidip orada değerlendirmesi yapılıyor. Bu da aslında eğitim içeriğinin bir anlamda değerlendirilmesi.

Burada, ilk kısımda anlattığım, müfettişler tarafından veya il yetkilileri tarafından yapılan denetimlerde karşılaşılan usulsüzlük olursa 2 mevzuat var karşımızda; biri, 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 7'nci maddesinde kurumlarda onaysız program kullanılması, materyalle ilgili eğitim personelinin veyahut da diğer personelin valilik tarafından görevlendirilmeden, yetkisiz personelin çalıştırılması ve benzeri hususlarda para cezası öngörülüyor. İlkinde asgari ücretin, cezanın niteliğine göre, 5 katıyla 20 katı arasında değişiyor. 3'üncü cezada kurum kapatma cezası var, ağır bir ceza öngörülmüş.

Ödenen ödeneklerin haksız olmasıyla ilgili bir şeyle karşılaşırsa, bu sefer de 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname karşımıza çıkıyor. Orada da eğer yapılan ödenekte öğrencinin gelmediği veya eğitim almadığı gibi bir husus tespit edilebilirse, verilen ödenek 2 katı ve faiziyle geri alınıyor ve tekrarı hâlinde, bu sefer 2'nci tekrarında da kurum kapatma cezası alınıyor.

Burada aslında en büyük yapılması planlanan şeylerden bir tanesi ve olması gerektiğini düşündüğümüz şeylerden bir tanesi, yine 573 sayılı KHK'de ki ilk hukuki metinlerden biri yani 1998 yılında... Ha 1993, belki değişiklik tarihini hatırlıyor olabilirim. Orada özel eğitim alanında yetiştirilmiş ve eğitim alan müfettişler tarafından denetimin yapılmasının esas olduğu aslında bildiriliyor. Fakat bu konuda gerçekten hem müfettiş anlamında bu eğitim geçmişine sahip müfettiş sayısı oldukça sınırlı. Böyle bir sınırlılığımız var maalesef.

Diğer ders saati sayısı ile ilgili aslında tasarımı ben arz etmek istiyorum. Yani bizim diğer bakanlıkların, Aile Bakanlığının, Sağlık Bakanlığının ki paydaş bakanlıklar bunlar özel eğitim konusunda, şöyle bir tasarımı aslında var. Fakat, sürekli olarak sanki sadece bir kurum üzerinde bu eğitimler esas olarak gerçekleştiriliyormuş algısından ziyade aslında bütün tabloda ne yapılabilir odaklanmanın bizi daha doğru yere götüreceği düşüncesindeyim. Tasarımda, aslında bizim resmî kurumlarımızda okul çağındaki çocuklar için ki bu Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre otuz altı ayla 27 yaş arasında, yanılmıyorsam, zorunlu eğitim çağıdır. Bu çağ arasındaki engelli bireylerin resmî okullarda hem özel eğitim okullarında sadece onların eğitim aldığı hem de diğer normal gelişim gösteren çocuklarla birlikte eğitim aldıkları okullarda alacakları eğitimler belirlenmiş. Yine, bahsedildi, geçen sene zannedersen, Talim Terbiye tarafından bunun müfredatı da yayımlandı, uygulanıyor şu anda bu. Bizim merkezlerimizde, bize bağlı olan merkezlerde gerçekleştirilen eğitim de, adı da üstünde, destek eğitim faaliyeti. Yani burada 7 engel türünde eğitim veriliyor. Bu engel türlerinden resmî kurumlarda verilmeyen veya verilmesi oldukça zor olan 2 engel türü var esasında baktığımızda. "Fizyoterapi" dediğimiz engel türü, diğeri de dil ve konuşma güçlüğü.

Dil ve konuşma güçlüğü, gerçek anlamda, resmî kurumlarda hem görevli personeli olmadığı için, hiç yok, artı, ortam olarak da çalışma ortamı olarak da bir ortam düzenlenmediğinden bizim merkezlerimiz gibi özellikle bu alana hitap eden merkezlerde verilmesi şart olan hizmetler.

Yine, bahsettiğim 573 sayılı KHK'nin esaslarından, eğitim esaslarından bir tanesi şu: Engelli bireyi sosyal ortamında mümkün olduğu kadar bölmeden bu eğitimleri bütüncül bir şekilde vermek gerekiyor. Aslında hocamın da bahsettiği o bütünleştirici eğitim, bizim aslında belki çok öncesinde kanunda belirttiğimiz hususlardan biri. Yani bizim okuldaki, rehabilitasyon merkezindeki eğitimi bütün bir eğitim olarak düşünmemiz gerekiyor. Bu anlamda baktığımızda, sekiz saatlik bir eğitimle değil, aslında özel eğitim okuluna gidiyorsa otuz sekiz saat çünkü otuz saat orada zaten eğitim alıyor. Bu çocukların eğitimine sekiz saatle sınırlı bir eğitim gözüyle bakılmasının çok farklı bir durum olduğunu düşünüyorum.

Diğer bir husus, sadece bizim merkezlerimize devam eden mesela otistik bireylere, hani “Bu sayı arttıkça alının kalite artar mı?” bakış açısından yola çıkarak, biz sekiz saat eğitim veriyoruz, belki eğer önerildiyse dört saat de grup eğitimi, on iki saat veriyoruz. Ama özel eğitim okulunda bir otistik birey, bu tanıyı almış olan bir birey haftada otuz saat eğitim alıyor. Biz ayda sekiz saat veriyoruz. Bu sayıdaki şeye baktığımızda aslında şöyle bir tablo görmemiz lazım: Belki iki sene sonra o otistik bireyin iletişim kuruyor olması lazım, konuşuyor olması lazım. Sayıyı artırdıkça aslında bu engel grubunda hızlı bir şekilde ilerlemenin olması gibi bir şey beklenmiyor. Evet, yoğun bir eğitim, özellikle düzenli ve istikrarlı bir eğitim, bu konuda bence en kilit olan kavramlardan biri.

Bizim rehabilitasyon merkezlerinde yaşadığımız en büyük sıkıntılardan biri şu, bu konuda belki hani bizim özellikle yapmamız gereken planlamalar var: Ailelere özel eğitimin düzenliliği konusunda yeterli bilinçlendirme yapılamamış olması bugüne kadar. Yani aile çocuğunu kendi yaşadığı... Onların da nedenleri var yani aile sosyal hayattan kopuyor, çalışan anne varsa özellikle annelerin üzerinde çok büyük yük olduğunu görüyoruz; çalışmayı bırakıyorlar, eve kapanıyorlar, bir şekilde kendi sosyal hayatları bitiyor. Kendilerine vakit ayırabilmek için bazen bakıyorsunuz, çocuklarını kurumlara göndermiyorlar. Biz, aslında, genel müdürlük olarak hem kurumlar hem de STK'lerle çok sıkı ve sürekli görüşen genel müdürlüklerden bir tanesiyiz. Yani veri toplama açısından aslında çok fazla engelimiz olduğunu düşünmüyorum. Yani verilerin, kurumlardan aldığımız bilgilendirmeye aile, yöresel olarak... Hani verilen örnekler ki kurum sahibi olanlar da bilirler bunu “Ben aşure kaynatıyorum.” deyip çocuğu göndermeme... Ki servis aşağıda bekliyor yani kurum servisini göndermiş. Eğitim düzenli olmadığı zaman çocuğun alabileceği katkı da burada oldukça minimum oluyor. Burada sayıdan ziyade istikrar ve verilen eğitimin içeriği. Başkanım, burada yine sizin bahsettiğiniz, eğitim personeli arasındaki kalite.

Son bir husus şunu vurgulamak istiyorum, aile eğitimi, özellikle sayın vekiller bunu vurguladılar. Hem Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nde hem 573 sayılı KHK'de hem 5378 sayılı Engelliler Hakkındaki Kanun'da hem 5580 sayılı bizim kendi Özel Öğretim Kurumları Kanunu'muzda ve onlara dayanılarak çıkan yönetmeliklerde aile eğitimi tanımlanmıştır, “Tanımlar” bölümünde vardır ve bu zorunludur. Kurumların tercihine bırakılmış bir hizmet değildir. Bu hizmet aslında özel eğitim hizmetinin hedef kitleye ulaştırılması için esas olan ve bütün yönetmeliğe baktığımızda, eğitim personelinin hepsinin, fizyoterapist ve odyolog dâhil, görev alanına koyduğumuz hizmetlerden biridir. Bu nasıl gerçekleştiriliyor? Bizde, bizim kurumlarımızda altmış dakikadır bir dersin saati, yönetmelikte öyle geçer, altmış dakika. Bunun kırk dakikası yüz yüzedir ki bu kırkın yüzde 100'ünü bile engelli bireyde tam motivasyonla kullanmak çok zordur. Kırk dakikasıdır yüz yüze, geri kalan yirmi dakikanın on dakikası aileyi bilgilendirmedir ve bu zorunludur ve on dakikası da öğretmenin kendi ihtiyacı ve sınıf ortamını diğer öğrenciye hazırlama zamanı olarak geçer. Aile eğitiminin aylık olarak düzenlenen

sadece birkaç seminerden, bireylerin, ailelerin sadece belli dönemlerde kuruma çağrılmasından ibaret olmadığı eğitim personeliyle iletişime geçilen her mecrada özellikle vurgulanmakta fakat bu tabii ki kurumlar üzerine ekstra bir yük de getiriyor. Yani kurumlar, dolayısıyla bazı kurumlar ki hepsini genellemiyorum çünkü çok ciddi anlamda ilerici çalışmalar yapan kurumlar var. Bazıları ekstra bir yük getirdiğinden bunu sadece biraz temel düzeyde yapmaya çalışıyorlar denetimlerde sorulduğu için, o kadar. Ama onun haricinde, aile eğitimi hizmeti ve aile danışmanlığı ki rehber öğretmen ve psikolog görevlendirilmesi bu kurumlarda zorunludur, psikoloğu olmayan hiçbir kurum ayda iki üç saat bile bir öğrenciye ders verse bizden ödenek alamaz. 600 öğrenciyi geçiyorsa da sosyal hizmetler uzmanı görevlendirilmesi zorunludur bu kurumlarda. Bu kadroların görevlendirilmesinin ana amacı şudur: Rehber öğretmen, psikologlar ve sosyal hizmet uzmanları... Asıl olarak bireylerin bireysel problemleri, engellilik durumunu karşılamaları, onunla ilgili yaşadıkları bireysel ve ailesel sorunlar; bunların üzerine gidilmesi üzerine bu kadrolar orada istihdam edilmektedir.

Bunları şimdilik üzerinde durulan konular olarak arz etmek istedim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Evet, başka söz almak isteyen arkadaşlarımız var mı? Tevhide Hanım, sizin var mı?

HASANKALYONCU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖZELEĞİTİM ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ PROF. DR. TEVHİDE KARGIN – Ben aslında burada belki bir şeyin altını çizmek istiyorum, özellikle erken eğitim konusunda. Şuna çok katılıyorum: Çocuklar özel eğitim okuluna devam ettikleri zaman; işitme engelliler, zihinsel engelliler ve otizmliler ayrı okullara devam ettikleri zaman orada eğitim alıyorlar ve rehabilitasyon merkezlerince yürütülen eğitim sadece destek eğitim. Ama bu okul çağındaki çocuklar için, erken gruptaki çocuklar için aslında bizim bir planlamaya gitmemiz gerektiğini düşünüyorum. Tabii, burada sunumda dile getirmeye çalıştım, personel, nitelikli personel, alan dışı atanma vesaire gibi sorunları var özel eğitim okullarına giden çocukların ve genellikle ayrı okullara giden çocuklar daha ağır derecede yetersizliklerden etkilenmiş çocuklar. O nedenle, almış oldukları o kırk saat eğitim, literatürde olduğu gibi varsayımları karşılamıyor. Burada bir başka problem daha var; okulların, bizim ayrı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak açılan okulların hedefleri yok. Yani bu okuldan çıkan otizmliler ne olacaklar? Liseyi tamamladıklarında hangi becerilere ulaşarak... Bunların belirlenmesinde fayda var diye düşünüyorum. Erken yaş için ise okula başlamadan ve kaynaştırma öğrencisi için olanlarda ise, bütün yük neredeyse rehabilitasyon merkezlerinde gibi oluyor, orada sorun başlıyor.

Ben ayrı okullara giden çocuklar konusundaki tespitlerinize son derece katılıyorum. Yani günde sekiz saat eğitim alıyor, kırk beş dakikalık eğitimde çok fazla ne olabilir eğer sekiz saatte başaramadıysa? Ama küçük yaş grubu ve kaynaştırmaya giden çocuklar için okulda destek eğitim hizmeti alamadığından neredeyse sınıf öğretmenleri zaten o özel eğitimde bunları öğreniyor gibi geliyor. Orada bir sıkıntı var.

Denetimlerde de... Ankara Üniversitesinde biz bir dönem, beş altı yıl önce bir taslak program hazırlamıştık yönetim bölümüyle birlikte, özel eğitim denetimde çalışacak personelin tezsiz yüksek lisans programıyla yetiştirilmesi idi. Bunun içeriğini de hazırladık ama geçmedi yani senatodan ve şeyden geçmedi. Böyle bir talep de olabilir. Biz, üniversiteler düzeyinde, özel eğitim alanında çalışacak yöneticilere tezsiz yüksek lisans programıyla nelere dikkat edileceği... Şu anda yapılan denetimlerde kamera ya da yüz... Kesinlikle içeriden birisi olarak katılıyorum. Bunun başka eleştirilecek tarafları var, eleştirebiliriz. Ama, artık bugün çok geç oldu, bunları da konuşabiliriz -artısı, eksisi, nerelerde sıkıntılar var- ayrı bir zamanda. Ama, özel eğitim deneticisi yetiştirmek bence çok zor değil. Altı yedi yıl önceden yapmış olsaydık onlar meslekte ilerlemiş olacaklardı diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ona Millî Eğitim Bakanlığı el atsın o zaman, daha uygun olur.

Belki YÖK’le de görüşmemizde bunu gündeme getirebiliriz.

HASANKALYONCU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖZELEĞİTİM ÖĞRETMENLİĞİ
BÖLÜMÜ PROF. DR. TEVHİDE KARGIN – Evet, tezsiz yüksek lisans programları, madem bu kadar kurum var...

BAŞKAN – Siz bu önerileri yazıyorsunuz bize, çok önemli.

HASANKALYONCU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖZELEĞİTİM ÖĞRETMENLİĞİ
BÖLÜMÜ PROF. DR. TEVHİDE KARGIN – Tamam Başkanım.

BAŞKAN – Buyurun, son olarak...

MİLLÎ EĞİTİM UZMANI KADİR BURAK SALİMOĞLU - Başkanım, bu konuda şöyle bir hususu dile getirmek istiyorum: Mesela, bizim bu son yönetmelik değişikliğinden önceki temmuz ayındaydı, Temmuz 2018, orada özellikle STK’lerden gelen ve ailelerden... Yani biz bu konuda ailelerin STK’leriyle çok fazla aslında muhatap olamıyoruz çünkü daha çok kurumların STK’leri bu konuda... Ailelerden gelen taleple aslında bizim gündemimize şu girmişti: Çift engeli sahip olan engelli bireylerin eğitim saatlerinin artırılması ki biz çift engeli olması durumunda sekiz saati buna bölüyoruz, bölmek zorunda kalıyoruz. Aynısı okul öncesi dönemdeki engelli bireyler için de yine aynı şekilde gündeme alınmıştı. Fakat burada Hazine ve Maliye Bakanlığının bir onayı gerekiyor. Bu konuda bizim irademiz şu şekildeydi: Özellikle çift engeli olan ve okul öncesi dönemde, yoğun dönemde eğitim verildiğinde daha hızlı gelişim katedeceği dile getirilen engelli bireyler için daha yoğun bir eğitimin verilmesi. Fakat burada mali bir engel var.

Bir diğer, alınan eğitim içeriğiyle ilgili yapılan çalışma anlamında şundan da bahsetmek isterim: Bir e modül üzerinden eğitim içeriklerinin takip edilmesiyle ilgili bir planlamamız var. Bu, stratejik planlara da yansımış durumda, 2023 Eğitim Vizyonu kapsamında da ele alınıyor. Şu anda RAM’larda yapılan tespitler, yapılan kazanımlar, değerlendirmeler ve rehabilitasyon merkezlerinde yürütülen süreç aslında biraz manuel olarak yürüyor yani oradaki kurumun direkt evrak üzerinden yaptığı bir takiple gündeme geliyor. Bunun takibi oldukça zor. Aynen e-okul sisteminde olduğu gibi –ki Millî Eğitim Bakanlığının e-okul sistemi oldukça yetkin, gelişmiş bir sistem- o sistem gibi bir sistemi oluşturarak engelli bireylerin onlar için belirlenen kazanımlarının, günlük veya haftalık olarak eğitim personeli tarafından kazanım düzeylerinin işleneceği ve bunun aile tarafından da takip edilebileceği, artı bizim de bir engelli bireyin hangi noktada eğitime başlayıp hangi noktada eğitimi sonlandıracağı veya geldiği noktada ne düzeyde bir gelişim katettiğini görebileceğimiz bir modül çalışması var. Bundan da bahsetmek istedim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Bizim de çoğunluğu kaybetme tehlikemiz var. 4 kişiyle dinleyebiliyoruz bu İç Tüzük’ümüze göre ama vekilim de her şeyi toplarladı, gitmesin diye de bakıyoruz.

Çok teşekkür ediyoruz arkadaşlar.

DİSLEKSİ ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ATIF TOKAR
– Sayın Başkanım, bir ekleme yapabilir miyim? Birkaç saniye...

BAŞKAN – Sizin bir saniye on dakika sürüyor yalnız.

Buyurun, buyurun, tabii, hayhay.

DİSLEKSİ ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ATIF TOKAR – Ben kamu görevlisiyim, Radyo ve Televizyon Üst Kurulunda çalışıyorum, Yayın İzleme ve Değerlendirme Uzmanıyım.

Biraz önce RTÜK’ten sayın başkanımızın geldiği de söylenmişti. O zaman ek bir bilgi arz edeyim. RTÜK, son dönemde, yaklaşık iki ay kadar önce üst kurulda gelen kamu spotları için yani sivil toplum örgütlerinden gelen kamu spotları için bakanlıklardan görüş almak gibi bir karar aldı. Ben bir sivil toplum örgütü üyesiyim. Bununla ilgili o kadar ciddi sıkıntılar yaşıyorum ki: Ben gidip Bakanlığa çok sevimli görünmek zorundayım ki benim için bir yazı versin, ben devlete bunu kamu spotu niteliğinden geçirtirebileyim. Bu, bence sorulması gerekebilen bir şey.

Son cümlem: Millî tanı bataryasını Türkiye Cumhuriyeti devleti yapmalı. Bizim elimizde yumurtamız var, unumuz var, her şeyimiz var, sadece karacak bir karar alınması lazım.

BAŞKAN – Bunu hangi kurum yapacak?

DİSLEKSİ ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ATIF TOKAR – Sağlık Bakanlığı, Aile Bakanlığıyla beraber yapacak.

BAŞKAN – Millî Eğitim Bakanlığı...

DİSLEKSİ ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ATIF TOKAR – Millî Eğitim Bakanlığı burada nazal endeks üzerinden...

BAŞKAN – Olsun, yine etkisi olur. Bunlar doğru, güzel bir şey.

DİSLEKSİ ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ATIF TOKAR – Saygılarımı sunuyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Sayın Vekilim, bir de Burak Hocayı dinleyelim.

Burak Hocam, yine sizin de bir saniye...

ÇOCUK-ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI UZMANI DOÇ. DR. ONUR BURAK DURSUN – Şunu da eklemek istedim sadece, şimdi sayın vekilim söyledi, dedi ki: “Ankara’daki eğitim ile Trabzon’daki -ben şimdi Trabzon’da çalışıyorum, daha önce Erzurum’da çalıştım- eğitimci kalitesi aynı değil.” Bunun çok ciddi sorgulanması lazım. YÖK’ü suçlayalım, Millî Eğitim Bakanlığını suçlayalım ama...

BAŞKAN – Yok, kimseyi suçlamayız.

ÇOCUK-ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI UZMANI DOÇ. DR. ONUR BURAK DURSUN – Yani suçlayabiliriz de.

BAŞKAN – Yani biz işimize bakacağız, sonuç alacağız.

ÇOCUK-ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI UZMANI DOÇ. DR. ONUR BURAK DURSUN – Şöyle diyorum: Öğretim üyeleri olarak da çok ciddi çuvaldızı kendimize batırmamız gerekiyor. Bir insanın öğrencisi nasıl aynı donanımda olmaz? Otuz sene önce kurulan bir eğitim birimi, eğitim fakültesi içerisindeki bir birim bu kadar yavaş neden gelişir?

Ben size yaşadığım tek bir olayı anlatıp bitiriyorum. Erzurum’da çalışırken bu konuşma terapisiyle ilgili çok ciddi sıkıntı yaşıyoruz, Ankara’ya, İstanbul’a göndermek zorunda kalıyoruz. Hocalarına kadar ulaştım, dedim ki: Hocam, çok zor durumdayız, yeter ki bir birimde çalışsınlar, ekip dışı olabilir ama nerede çalışıyorlarsa ben göndereceğim hastaneye. Çok zor durumdaydım. Kahkahalar atarak bana şöyle söyledi: “Biz çok azız, çocuklar çok kazanıyorlar.”

Az olmak bazen çok prestijli oluyor Sayın Vekilim. Maalesef bireysel olarak da öğretim üyelerinin kendilerine bakması lazım. Benim asistanım benim donanımında çıkmıyorsa o zaman dönüp bakmamız lazım.

BAŞKAN – Evet yani öyle.

NECDET İPEKYÜZ (Batman) – Ben de bir şey söylemek istiyorum Başkanım.

BAŞKAN – Buyurun.

NECDET İPEKYÜZ (Batman) – Ben, hocama teşekkür ediyorum.

Bizim bir diğer sorumluluğumuzun da şöyle olması lazım: Hep işte para, eğitim, kamera falan diyoruz. Bu eğitime eşlik eden sosyal hizmet uzmanı mı, fizyoterapist mi, psikolog mu, ergonomist mi, kimse belli dönemlerde onlarla da ilgili bir ölçü ve değerlendirme yapmamız lazım çünkü eğitim sürdürülebilir bir şeydir. Yeni bir şey geliyor, yeni bir metot geliyor.

BAŞKAN – Arkadaşlar, çok teşekkür ediyorum.

Şimdi şunu söyleyelim: Millî Eğitim Bakanlığı da bizimdir, dernekler, STK’ler de bizimdir, hocalarımız da bizimdir yani biz oturacağız -sorunlar da bizim tabii- en idealini, en güzelini hazırlayacağız, kurumlarımızın da en iyi şekilde çalışmasını sağlamak için en üst düzeyde, Cumhurbaşkanımız düzeyinde de gerekirse, zaten partilerin ortak mutabakatı var, devleti de Hükûmeti de toplumu da çalıştıracağız inşallah.

Hepinize teşekkür ederim, sağ olun.

Kapanma Saati: 15.21

